Sentētiæ & Pro-

VERBIA EX

Plauto
Terentio
Virgilio
Ouidio
Horatio
Iuuenale
Perſio
Lucano
Seneca
Lucretio
Martiale
Sillio Italico
Statio
V. Flacco
Catullo
Propertio
Tibullo
Claudiano.

Index ſentētiarum & prouerbiorum.

PARISIIS
Ex officina Rob. Stephani typ[illegible]
M. D. [illegible]

Sentẽtiæ & proverbia ex comoediis Plauti.

EX AMPHITR.

¶Virtute ambire oportet, non fauitoribus. In prolog
Sat habet fauitorum ſemper, qui rectè facit,
Si illis fides eſt, quibus eſt ea res in manu.
¶Opulento homini hoc ſeruitus dura eſt, Act.I.ſc.I
Hoc magis miſer eſt diuitis ſeruus,
Noctéſque diéſque aſſiduo ſatis ſupérque eſt,
Quo facto, aut dicto adeſt opus, quietus ne ſis.
Ipſe, diues operis, & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, liberè poſſe retur,
AEquum eſſe putat, non reputat laboris quid ſit:
Nec æquum, ánne iniquum imperet, cogitabit.
Ergo in ſeruitute expetunt multa iniqua.
Habendum & ferundum hoc opus eſt cum labore.
¶Vbi ſummus Imperator nõ adeſt ad exercitum, Act.[illegible]
Citius, quod nõ facto eſt vſus, fit, quàm quod facto eſt opus.
¶Satin' parua res eſt voluptatum in vita, atque in ætate
Agunda, præ quàm quod moleſtum eſt: Ita quoque comparatum
Eſt in ætate hominum, ita dis placitum, vt [illegible] vt mœror

REG. CO[illegible]

Comes conſequatur: quin incommodi plus malíque illico
Adſit, boni ſi obtigit quid.
¶ Virtus præmium eſt optimum. virtus omnibus
Rebus anteit profectó. libertas, ſalus, vita,
Res, parentes, patria, & prognati tutantur, ſeruantur:
Virtus omnia in ſe habet: omnia adſunt bona, quē penes eſt virtus.
¶ Haud æquum facit
Qui quod didicit, id dediſcit.
¶ Hei etiam tu quoque aſſentaris huic? s. quid vis fieri?
Non tu ſcis? bacchæ bacchanti ſi velis aduerſarier,
Ex inſana inſaniorem facies: feriet ſæpius.
Si obſequaris, vna reſoluas plaga.
¶ Certa res
Hanc eſt obiurgare, quæ me hodie aduenientem domum
Noluerit ſalutare. s. irritabis crabrones.
¶ Quæ non deliquit, decet
Audacē eſſe, & confidenter pro ſe, & proteruè loqui.
¶ Nō ego illā mihi dotē duco eſſe, quæ dos dicitur:
Sed pudicitiam, & pudorem, & ſedatū Cupidinem,
Deûm metum, parentum amorē, & cognatûm concordiam,
Tibi morigera, atque vt munifica ſim bonis, proſim probis.
t.3.ſc. ¶ Nā in hominū ætate multa eueniūt huiuſmodi:
Capiunt voluptates, mox rurſum miſerias.
Iræ interueniunt, redeunt rurſum in gratiam.
Verùm iræ ſiquæ fortè eueniunt huiuſmodi
Inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt,

Bis tanto amici ſunt inter ſe quàm prius.

¶-Ita ſeruum par videtur frugi ſeſe inſtituere, Act.3.ſ.

Perinde vt heri, ipſe item ſit: voltũ è voltu cõparet:

Triſtis ſit, ſi heri ſint triſtes: hilarus ſit, ſi gaudeant.

¶-Vetus eſt adagium, Fames & mora Act.4.ſ.

Bilem in naſum conciunt.

EX ASINARIA.

¶Num me illuc ducis, vbi lapis lapidem terit? Act.1.ſc.

¶Argentum accepi dote, imperium vendidi.

¶Me defraudato. L. maxumas nugas agis:

Nudo detrahere veſtimenta me iubes.

Defrudem te ego? age ſis, tu ſine pennis vola.

Téne ego defrudem, quoi ipſi nihil eſt in manu?

¶Iubeas vna opera me piſcari in aere,

Venari autem iaculo apros in medio mari.

¶-Te perdam ego & filiam, Act.1.ſc.

Percelebræ, pernicies, adoleſcentum exitium.

Nam mare haud eſt mare, vos mare acerrumum:

Nam in mari repperi, hic elaui bonis.

¶Par pari datũ hoſtimẽtũ eſt, opera pro pecunia. Act.1.ſc.

¶Quaſi piſcis, itidem amator lenæ: nequam eſt niſi recens:

Is habet ſuccũ, is ſuauitatẽ, eũ quouis pacto cõdias,

Vel patinarium, vel aſſum vorſes, quo pacto lubet:

Is dare vult, is ſe aliquid poſci. nam vbi de pleno promitur,

Neſcit quid det, quid damni faciat: illi rei ſtudet:

Vult placere ſeſe amicæ, vult mihi, vult pediſequæ,

Vult famulis, vult etiã ancillis, & quoq; catulo meo

Subblãditur nou⁹ amator, ſe vt quũ videat, gaudeat.

Vera dico, ad ſuum quēque hominem quæſtum eſſe æquum eſt callidum.
¶Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo:
Cætera quæ volumus vti, Græca mercamur fide.
¶Quum à piſtore panē petimus, vinū ex œnopolio:
Si æs habent, dant mercem: eadem nos diſciplina vtimur:
Sēper oculatæ noſtræ ſunt manus, credunt quod vident.
Vetus eſt, nihili coaxatio.
¶Hic noſter quæſtus, aucupii ſimillimus eſt.
Auceps quādo cōcinnauit areā, effundit cibum, aues
Aſſueſcūt: neceſſe eſt facere ſūptū qui quærit lucrū.
Sæpe edunt: ſemel ſi ſunt captæ, rem ſoluūt aucupi.
Itidē apud nos: ædis nobis area eſt. auceps ſum ego.
Eſca eſt meretrix. lectus illix eſt. amatores aues.
Bene ſalutando conſueſcūt, compellando blanditer.
¶Neceſſe eſt facere ſumptum, qui quærit lucrum.
¶Portitorum ſimillumæ ſunt ianuæ lenoniæ:
Si affers, tum patent: ſi non eſt quod des, ædes non patent.
t.2.ſc.2. ¶Si huic occaſioni tempus ſe ſubterduxerit,
Nunquam pol indipiſcet quadrigis albis poſtea.
¶Non placet, pro monſtro extemplò eſt, quando qui ſudat tremit.
¶Hem iſta virtus eſt, quādo vſus eſt, qui malum fers fortiter.
Fortiter malū qui patitur, idem pòſt potitur bonū.
4. ¶Non decet ſuperbum eſſe hominem ſeruum.
¶Lupus eſt homo homini, non homo, quum qualis ſit, non nouit.

¶-Vt miſer eſt homo,qui amat. L I. immò hercle verò Act.3.ſc.
Qui pendet,multo eſt miſerior.
¶Non eadem omnia æquè omnibus here ſuauia eſſe ſcito.
¶Vt conſueuere, homines ſalus fruſtratur, & fortuna.
¶Decet verecundum eſſe adoleſcentem. Act.5.ſc.
¶Nec quiſquam eſt tam ingenio duro, nec tam firmo pectore, Act.5.ſc.
Quin vbi quicquam occaſionis ſit,ſibi faciat bene.

EX AVLVLARIA.

¶-Si Hercle tu ex iſtoc loco Act.1.ſc.
Digitum trāſuerſum, aut vnguem latum exceſſeris.
¶-Veriſimile non eſt hominem pauperem Act.1.ſc.
Pauxillum paruitacere,quin nummum petat.
¶Nam multū loquaces meritò omnes habemur: Act.1.ſc.
Nec mutam profectò repertam vllam eſſe
Hodie dicunt mulierem vllo in ſeculo.
¶Quia mihi miſero cerebrum excutiunt tua dicta ſoror:lapides loqueris.
¶Iſtas magnas factiones,animos,dotes dapſiles,
Clamores,īperia,eburata vehicula,pallas,purpuram
Nihil moror, quæ in ſeruitutem ſumptibus redigunt viros.
¶-Egomet hîc ſum:animus domi eſt. Act.1 ſc.
¶Pol ſi eſt animus æquus tibi, ſatis habes qui bene vitam colas.
¶Nunc petit,quū pollicetur:inhiat aurū vt deuoret.
Altera manu fert lapidem,panem oſtentat altera.

Nemini credo, qui largè blandus eſt diues pauperi:
Vbi manū iniicit benignè, ibi onerat aliquā zamiā.
Ego iſtos noui polypos, qui, vbi quid tetigerit, tenēt.
¶ Hoc magnum eſt periculū, me ab aſinis ad boues tranſcendere.
¶-Eam deſponde mihi. E. at nihil dotis eſt quod dem. M. ne duas:
Dum modo morata recte veniat, dotata eſt ſatis.
¶ Nam ſi opulento ſit petitum pauperioris gratiam,
Pauper metuit cōgredi, ac per metū male rem gerit.
Idem quando illæc occaſio periit, pòſt ſerò cupit.
¶-Di immortales aurum obſecro quid valet?
Credo ego iam illum inaudiiſſe mihi eſſe theſaurum domi, id
Inhiat, ea affinitatem hanc obſtinauit gratia.
t.2.ſce.5. ¶-Feſto die ſiquid prodegeris,
Profeſto egere liceat, niſi peperceris.
t.3.ſce.4. ¶ Di immortales facinus audax incipit,
Qui cum opulento pauper cœpit rem habere, aut negotium.
t.3.ſce.5. ¶ Nam meo quidem animo, ſi idem faciāt cæteri
Opulentiores, pauperiorum filias
Vt indotatas ducant vxores domum,
Et multò fiat ciuitas concordior:
Et inuidia nos minore vtamur, quàm vtimur:
Et illæ malam rem metuant, quàm metuūt, magis:
Et nos minore ſumptu ſimus, quàm ſumus.
In maxima illæc populi parte eſt optuma:
In pauciore, auidis, altercatio eſt:
Quorum animis auidis, atque inſatietatibus,
Neque lex, neque tutor capere eſt qui poſſit modum.
¶ Nam quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri.

Dotatæ mactant & malo, & damno viros.

¶-Oſſa, atque pellis totus eſt, ita cura macet: Act.3.ſc.
Quin exta inſpicere in ſole etiam viuo licet:
Ita is pellucet, quaſi laterna Punica.

¶Hoc eſt ſerui facinus frugi facere, quod ego perſequor, Act.4.ſc.
Ne moræ moleſtiæque imperium herile habeat ſibi.
Nam qui hero ex ſententia ſeruire ſeruus poſtulat,
In herum matura, in ſe ſera condecet capeſſere.
Sin dormîtet, ita dormîtet, ſeruum ſeſe vt cogitet.
Nam qui amanti hero ſeruitutem ſeruit, quaſi ego ſeruio,
Si herum videt ſuperare amorem, hoc ſerui officium reor,
Retinere ad ſalutem, non eum quò incumbat, eò impellere.
Quaſi pueri qui nare diſcũt, ſcirpea inducitur ratis,
Qui laborent minus, facilius vt nent, & moueant manus:
Eodem modo ſeruum ratem eſſe amanti hero æquom cenſeo,
Vt toleret, ne peſſum abeat: tanquam
Imperium herile diſcat, vt quod non os velit, oculi ſciant:
Quod iubeat, citis quadrigis citius properet perſequi.
Qui ea curabit, abſtinebit cenſeo næ bubula,
Nec ſua opera reddet vnquam in ſplendorem compedes.

¶-Nimis vile eſt vinum atque amor, Act.4.ſc.
Si ebrio atque amanti impune facere, quod lubeat, licet.

❡Qui homo culpam admiſit in ſe, nullus eſt tam parui pretii,
Quin pudeat, quin purget ſeſe.

ct.5.ſc.1. ❡Repperi. L. quid reppeꝛiſti? S. non quod pueri clamitant,
In faba ſe repperiſſe.

EX CAPTEIVEIS.

prologo. ❡Enimuero di nos, quaſi pilas, homines habent.
❡Imprudens itidem, & ſæpe iam in multis locis
Plus inſciens quis fecit, quàm prudens boni.

ct.1.ſc.1. ❡Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum.
Vbi res prolatæ ſunt, quum rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi quum caletur, cochleæ in occulto latent:
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit:
Item paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victant ſucco ſuo.

ct.1.ſc.2. ❡Liber captiuus auis ferè conſimilis eſt:
Semel fugiendi ſi data eſt occaſio,
Satis eſt, nunquam poſt illa poſſis prendere.
Omnes profectò liberi lubentius
Sumus, quàm ſeruimus.
❡Nulla eſt ſpes iuuentutis, ſeſe omnes amant,
Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus,
Cui nunquam vultum tranquillauit gratus.
❡Tum denique omnes noſtra intelligimus bona,
Quum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.
❡Vt ſæpe ſumma ingenia in occulto latent!
Hic qualis Imperator! nunc priuatus eſt.

ct.2.ſc.1. ❡Indigna digna habenda ſunt, herus quæ facit.

❡Eiulatione haud opus eſt, oculis multa miſera cuditis.
In re mala animo ſi bono vtare, adiuuat.
❡Nam doli non doli ſunt, ni aſtu colas:
Sed malum maxumum, ſi id palàm prouenit.
❡Nam ferè maxuma pars morē hunc homines habent: quod ſibi volunt,
Dum id impetrant, boni ſunt: ſed vbi iam penes ſeſe habent,
Ex bonis peſſumi & fraudulentiſſumi
Sunt.
❡Qui cauet ne decipiatur: vix cauet, quem etiam cauet: Act.2.ſc.2
Etiā quū cauiſſe ratus eſt, ſæpe is cautor captus eſt.
❡Proxumum quod ſit bono, quódque à malo longiſſume,
Id volo.
❡Quid diuitiæ? ſúntne optumæ? P. vnde excoquat ſeuum ſenex.
❡ Fortuna humana fingit, artátque, vt lubet.
Me, qui liber fueram, ſeruū fecit, è ſummo infimum,
Qui imperare inſueueram, nūc alterius imperio obſequor.
❡Eſt profectò Deus, qui quæ nos gerimus, audítque, & videt:
Is, vti tu me hîc habueris, perinde illum illic curauerit.
Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit.
❡Non ego omnino lucrum omne eſſe vtile homini exiſtimo.
Scio ego, multos iam lucrum luculentos homines reddidit.

Eſt etiam vbi profectò damnũ præſtet facere, quàm lucrum.
Odi ego aurum, multa multis ſæpe ſuaſit perperã.
Act.2.ſc.3. ¶Meus mihi, ſuus quoique eſt charus.
Act.3.ſc.1. ¶Miſer homo eſt, qui ipſe ſibi, quod edat, quærit, & id ægrè inuenit.
Sed ille eſt miſerior, qui ægrè quærit, & nihil ĩuenit.
Ille miſerrimus eſt, qui quom eſſe cupit, quod edat, non habet.
¶- Seſe omnes amant.
Act.3.ſc.4. ¶Quia tute ipſe eges in patria, nec tibi quî viuas domi eſt,
Omneis inuenire ſimiles tibi vis. non mirum facis:
Eſt miſerorum, vt maleuolentes ſint, atque inuideãt bonis.
¶-Ego omnino óccidi:
Nunc ego inter ſacrum, ſaxúmque ſto: nec quid faciam ſcio.
¶Satín'me illi hodie ſcelesti capti ceperunt dolo?
Illic ſeruum ſe aſſimulabat, hic ſeſe autem liberum.
Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina.
Act.3.ſc.5. ¶At vt confidenter mihi contrà aſtitit!
Decet innocentem ſeruum atque innoxium,
Confidentem eſſe ſuum apud herum potiſſumum.
¶Qui per virtutem peritat, non pol interit.
Act.5.ſc.3. ¶Cur ego te non noui? S. quia mos obliuiſci hominibus:
Neque nouiſſe, quoius nihili ſit faciunda gratia.

EX CVRCVLIONE.

Act.1.ſc.1. ¶Ita tuum conferto amorem ſemper, ſi ſapis,

Ne id quod ames, populus ſi ſciat tibi ſit probro.
Semper curato ne ſis inteſtabilis.
Quod amas, ama teſtibus præſentibus.
¶Nemo ire quenquam prohibet publica via,
Dum ne per fundum ſeptum facias ſemitam.
Dum te abſtineas nupta, vidua, virgine,
Iuuentute, & pueris liberis, ama quod lubet.
¶Semper, tu ſcito, flamma fumo eſt proxuma.
Fumo comburi nihil poteſt, flamma poteſt.
Qui è nuce nucleum eſſe volt, frangit nucem.
¶Quiſnam hic fluuius eſt, quem non recipiat mare?
¶AEdepol qui amat, ſi eget, miſera ęrũna afficitur. Act.1.ſc.2.
¶Ipſus ſe excruciat, qui homo quod amat, videt, nec potiri licet. Act.1.ſc.3.
¶Sed enim nequeo durare, quin ego herũ accuſem meum.
Nam bonum eſt pauxillum amare ſanè: inſanè non ſolum bonum eſt.
Verùm totum inſanum amare, hoc eſt quod meus herus facit.
¶Sibi ſua habeant regna reges: ſibi diuitias diuites.
Sibi honores: ſibi virtutes: ſibi pugnas: ſibi prælia:
Dum mihi abſtineant inuidere: ſibi quiſque habeat, quod ſuum eſt.
¶Heus tu mulier, malè mereri de immerente, inſcitia eſt.
¶Nulli eſt homini perpetuum bonum:
Iam huic voluptati hoc adinuentum odium eſt.
¶Noli amabo verberare lapidẽ, ne perdas manum.
¶Facilè eſt miſerum irrideri. Act.2.ſc.1.
¶Ita nunc mos viget, Act.2.ſc.3.
Ita nũc ſeruitiũ eſt, profectò modꝰ haberi nõ poteſt.

ct.3.ſc.1. ❡Qui homo maturè quæſiuitpecuniam,
Niſi eam maturè parſit, maturè eſurit.
❡-Meus hic eſt, hamum vorat.
❡Qui monet, quaſi adiuuat.
ct.4.ſc.2. ❡-Haud in male meditantem malè dicaſſis.
Indignis ſi maledicitur, maledictum id eſſe dico.
❡Quoi hoĩ di ſũt ꝓpitii, lucrũ ꝓfecto ei obiiciũt.
ct.4.ſc.4. ❡-Hic hodie apud me nunquam delinges ſalem.
ct.5.ſc.3. ❡Argẽtariis malè credi qui aiũt, nugas prædicãt.
Nam & bene & male credi dico: id adeò hodie ego expertus ſum.
Nam male creditur, qui nunquã reddunt, ſed prorſus perit.
Velut hic decẽ mnas dũ ſoluit, omnis mẽſis trãſiit.
Poſtquam nihil fit, clamore hominẽ poſco: ille me in ius vocat:
Peſſumè metui, ne mihi hodie apud Prætorẽ ſolueret.

EX CASINA.

Act.2.ſc.2. ❡-Peculi probam nihil habere addecet
Clam viro: & quæ habet partum, ei haud commodi eſt, quin viro aut ſubtrahat,
Aut ſtupro inuenerit. hoc viri cenſeo eſſe omne, quicquid tuum eſt.
Act.2.ſc.3. ❡Oĩbus reb⁹ ego amorẽ credo, & nitorib⁹ nitidis
Anteuenire: nec pote quicquam commemorari, quod plus ſalis,
Pluſq; lepôris habeat hodie. coquos equidem nimis
Demiror, qui tot vtuntur condimentis: eos eo
Condimento vno non vtier, quod præſtat omnibus.
Nam vbi amor condimentum inerit, quoiuis pla-

citurum credo:
Neque ſauium prorſus, neque ſuaue eſſe poteſt quicquam, vbi amor
Nō admiſcetur. fel quod eſt amarum, id mel faciet:
Hominem ex triſti lepidum, & lenem.
¶ Stultitia eſt, ei te eſſe triſtem, quoius poteſtas plus poteſt. Act.2.ſce.4
¶ Collatis ſignis depugnabimus. Act.2.ſc.6.
¶ Enimuero huc aures ſūt magis adhibēdæ mihi: Act.2.ſc.8.
Iam ego vno in ſaltu lepidè apros capiam duos.
¶ Nō ecaſtor vili ēptus eſt modius qui vænit ſalis. Act.3.ſc.2.
¶ Non matronarū eſt officium, ſed meretricum, Act.3.ſce.3
Viris alienis, mi vir, ſubblandirier.
¶ Sciens de via Act.3.ſc.5.
In ſemitam regredere.

EX CISTELLARIA.

¶ Nanque ecaſtor amor & melle, & felle eſt fœcundiſſimus: Act.1.ſc.1.
Guſtu dat dulce, amarū ad ſatietatē vſque aggerit.
¶ Spiſſum iſtud amāti eſt verbū, veniet, niſi venit.
¶ Vt ſunt humana: nihil eſt perpetuum datum. Act.1.ſc.3.
¶ Credo ego amorem primùm apud homines carnuficinam commentum: Act.2.ſc.1.
Hanc de me coniecturā domi facio, ne foris quærā:
Qui omnes homines ſupero, atque antideo cruciabilitatibus:
Iactor, crucior, agitor, ſtimulor, verſor in amoris rota: miſer
Exanimor. feror, differor, diſtrahor, deripior: ita
Nullam mentem animi habeo. vbi ſum, ibi nō ſum: vbi non ſum, ibi eſt animus.

Ita mihi ingenia ſunt, quod lubet, non lubet iam id continuò,
Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, iactat, largitur. quod dat, non dat, eludit.
Modò quod ſuaſit, diſſuadet: quod diſſuaſit, id oſtentat.

EX EPIDICO.

ct.1.ſc.1. ¶-Vtcunque
In alto ventus eſt Epidice, ex imo velum vortitur.
¶-Taceam optumum eſt: plus ſcire ſatius eſt,
Quàm loqui ſeruum hominem: ea ſapientia eſt.
ct.1.ſc.2. ¶Nihil agit, qui diffidentem verbis ſolatur ſuis.
Is amicus eſt, qui in re dubia re iuuat, vbi re eſt opus.
¶Hercle miſerum eſt, ingratũ eſſe hominẽ, id quod facias bene:
Ego quod benefeci, malefeci: quia amor mutauit locum.
ct.2.ſc.1. ¶Plerique homines, quos quom nihil refert, pudet:
Vbi pudendum eſt, ibi deſerit eos pudor,
Quum magis vſus eſt vt pudeat.
Act.2.ſc.2. ¶-Si placebit, vtiminor
Conſilium: ſi non placebit, reperitote rectius:
Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur: niſi ea, quæ vis, nolo.
Act.3.ſc.2. ¶Verſutior es quàm rota figularis.
Act.3.ſc.3. ¶Profecto deliramus interdum ſenes.
¶Deuortunt mores virgini longè, ac lupæ.

¶Nihil homini amico eſt opportuno amicius,
Sine tuo labore quod velis actum eſt tamen.
¶Non repperiſti adoleſcens tranquillum locum, Act.3.ſc.4.
Vbi tuas virtutes explices vt poſtulas.
Nam ſtrenuiori deterior ſi prædicat
Suas pugnas, de illius ore fiunt ſordidæ.
¶-Hic non eſt locus:
Quin tu alium quæras, quoi centones farcias.
¶-Aliter catuli longè olent, aliter ſues. Act.4.ſc.2.
¶Perii, plauſtrum perculi.

EX BACCHID.

¶-Metuo, luſciniolæ ne defuat cantio. Act.1.ſc.1.
¶Sperat quidem animus: quò eueniat, diis in manu eſt. Act.1.ſc.2.
¶Anima eſt amica amanti: ſi ea abeſt, nullus eſt. Act.2.ſc.2.
Si adeſt, res nulla eſt: ipſus eſt nequam, & miſer.
¶-Aſperſiſti aquam. Act.2.ſc.3.
¶Exorſa hæc tela non male eſt omnino mihi,
Vt amantem herilem copem facerem filium.
¶Multis meditatus modis egomet mecum ſum, & ita eſſe arbitror, Act.3.ſc.2.
Homini amico qui eſt amicus, ita vti nomē poſſidet,
Niſi deos nihil præſtare.
¶Pol quidem, meo animo, ingrato homine nihil impenſius eſt.
Malefactorē amitti ſatius, quàm relinqui beneficū.
Nimio præſtat īpēdioſum te, quàm ingratū dicier:
Illum laudabūt boni, hunc etiā ipſi culpabūt mali.
¶Eia Lyde leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis. Act.3.ſc.3.
¶Multi more iſto, atque exemplo viuunt: quos cum cenſeas Act.3.ſc.6.

Tibi amicos, reperiuntur falſi teſtimoniis,
Lingua factioſi, inertes opera, ſubleſta fide.
Nullus eſt qui non inuideat rem ſecundã obtingere:
Sibi ne inuideatur, ipſi ignaui cauent recte.

.4.ſc.6. ❡-Vbi ipſe? c. neſcio.
Nihil iam me oportet ſcire, oblitus ſum omnia:
Scio me eſſe ſeruum, neſcio etiam id quod ſcio.
Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.

t.4.ſc.7. ❡-O ſtulte ſtulte, neſcis nunc vænire te:
Atque in eo ipſo aſtas lapide, vbi præco prædicat.

t.4.ſc.8. ❡Si tibi eſt machæra, & nobis vrbina eſt domi:
Qua quidem te faciam, ſi tu me irritaueris,
Confeſſiorem ſoricina nænia.

EX MOSTELL.

ct.1.ſc.1. ❡-Vnum hoc ſcito, nimio celerius
Venire quod moleſtum eſt, quàm id quod cupide petas.

ct.1.ſc.2. ❡Recordatus multum & diu cogitaui, argumentaque multa
In pectus inſtitui ego atque in corde meo, ſiquod eſt mihi
Cor: eam rem volutaui & diu diſputaui: hominem quoius rei,
Quando natus eſt, ſimilem eſſe arbitrarer, ſimulachrúmque habere. iam
Id repperi exemplum. nouarum eſſe ædium arbitror ſimilem
Ego hominem, quando hic natus eſt. ei argumenta rei dicam.

Atq; hoc videtur haud veriſimile vobis: at ego faciã
Id eſſe ita, vt credatis: & ꝓfecto ita eſſe, vt prædico,
Vero vincam. atque hoc voſmetipſi (ſcio) perinde
Vt nunc ego
Eſſe autumo, quando dicta audietis mea, haud vos aliter id
Dicetis. auſcultate, donec argumenta dixero:
Simul autem gnauos eſſe ad hanc rem mecum vos omnes volo.
AEdes quum extemplò paratæ, expolitæ, factæ probe, examuſſim,
Laudant fabrum, atque ædes probant: ſibi quiſque inde exemplum expetunt:
Sibi quiſque ſimile ſumit, ſumptu ſuo operam poſcunt ſuam.
Atque vbi illò immigrat nequam homo indiligẽs cũ pigra familia,
Immundus, inſtrenuus, hic iam ædibus vitium additur, bonæ
Quum curantur malé. atque illud fit ſæpe: tempeſtas venit,
Cõfringit tegulas, imbricéſq;. ibi dominus indiligẽs
Reddere alias ne vult. venit imber, lauat parietes, perpluunt
Tigna, putrefacítque operam fabri, nequior iam factus eſt
Vſus ædiũ: atque haud fabri culpa: ſed magna pars moram hanc ſibi
Induxerũt, quod nummo poteſt ſarciri, vſque mantant, neque id faciunt,
Donicũ parietes ruũt, ædificantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædificiis dixi: nunc etiam volo

Dicere, vt vos, homines ædium eſſe ſimiles arbitremini.
Primùm, dum parentes, fabri liberûm ſunt, & fundamentum
Liberorum ſubſtruunt: extollunt, parant ſedulo infirmitatem. & vt
In vſum boni, & in ſpeciem populo ſint, ſibique & materiem
Reparant: nec ſumptus ſibi ſumptui eſſe ducunt: expoliunt, docent
Literas, iura & leges: ſũptu ſuo & labore nituntur:
Vt alii ſibi eſſe illorũ ſimiles expetant. ad legionem
Quum itur, adminiculum eis danunt tum iam aliquem cognatum ſuum.
Eatenus abeunt à fabris, vnum vbi emeritum eſt ſtipendium.
Igitur tum ſpecimẽ cernitur, quo eueniat ædificatio.
Nam ego ad id frugi vſque & probus fui, in fabrorum poteſtate dum fui.
Poſteaquam immigraui in ingenium meum, perdidi operam fabrorum
Illico, oppidóque venit ignauia: ea mihi tẽpeſtas fuit,
Ea mihi aduentu ſuo quamprimum grandinem, imbrémque attulit.
Hæc verecundiam mihi & virtutis modum deturbauit: texit,
Detexítque me illico. poſt illa obtexere eam, neglegens fui.
Continuò pro imbre amor aduenit. is vſque in pectus permanauit,
Permadefecit cor meum. nũc ſimul res, fides, fama, decúſque & virtus

Deſeruerunt. ego ſum in vſu factus nimio nequior.
Atque ædepol ita hæc tigna humida putrent:non video mihi
Sarcire poſſe ædeis meas, quin totæ perpetuæ ruant,
Quin cum fundamento perierint:nec quiſquam eſſe auxilio queat.
Cor dolet mihi,quum ſcio nũc vt ſum,atque vt fui olim: quo neque
Induſtrior de iuuentute erat arte gymnaſtica,diſco, haſtis,pila,
Curſu,armis,equo:victitabam volupe parſimonia & duritia.
Diſciplinæ aliis eram, optumi quique expetebant eã ſibi.
Nunc poſtquam nihili ſum,id verò meopte ingenio repperi.

¶Euentus rebus in omnibus,velut in horreo horna meſſis, Act.1.ſc.3.
Magni fit.
¶Quin tu te exornas moribus lepidis, quum lepida tute es?
Nõ veſtẽ amatores mulieris amãt,ſed veſtis fartum.
¶-Inſperata accidũt magis ſæpe, quàm quæ ſperes.
¶Vna opera ebur atramento candefacere poſtules.
¶-Amator meretricis mores ſibi emit auro & purpura.
Quid opꝰ eſt,quod ſuũ eſſe nolit, ei vltro oſtẽtarier?
Purpura,ætas occultanda eſt:aurũ,turpi mulieri.
Pulchra mulier nuda erit, quàm purpurata, pulchrior:
Poſtea nequicquam exornata eſt bene, ſi morata eſt male.

Pulchrũ ornatũ turpes mores peius cœno collinũt,
Nam næ ſi pulchra eſt, nimis ornata eſt.

ct.3.ſc.1. ¶Nihil eſt miſeri⁹, quàm anim⁹ hominis cõſcius.

¶Nullum ædepol hodie genus eſt hominũ tetrius,
Nec minus bono cum iure, quàm daniſticum.

ct.3.ſc.2. ¶Non bonus eſt ſomnus homini de prandio.

ct.3.ſc.3. ¶-Antiquum obtines
Hoc tuũ, tardus vt ſis. TR. heus tu, ſi verbum hoc cogitare voles,
Simul flare ſorberéque, haud factu facile eſt: ego hîc eſſe,
Et illic ſimul haud potui.

ct.4.ſc.1. ¶-Vt ſerui ſuum volet herum eſſe, ita ille ſolet:
Bonus cũ probis eſt, malus cũ malis. nã nunc domi
Noſtræ tot peſſumi viuunt, peculii
Sui prodigi, plagigeruli. vbi aduorſum vt eant hero
Vocantur, Non eo, moleſtus ne ſis: ſcio
Quò properas, geſtis aliquò iã hercle ire paſtũ foras.
Bene merens hoc pretium vbi auſcultaui, foras
Solus eo nunc aduorſum hero ex plurimis ſeruis.

Act.5 ſc.1. ¶Qui homo timidus erit in dubiis rebus, is nauci non erit.

EX MENAEHMIS.

Act.1.ſc. ¶Homines captiuos, qui catenis vinciunt,
Et qui fugitiuis ſeruis indunt compedes,
Nimis ſtulte faciunt, mea quidem ſententia.
Nam homini miſero malum ſi accedit ad malum,
Maior lubido eſt fugere, & facere nequiter.
Nam ſe ex catenis eximunt aliquo modo.
Tum compediti ianuam lima perterunt:
Aut lapide excutiunt clauum. nugæ ſunt meræ.

Quem tu aſſeruare recte ne aufugiat voles,
Eſca atque potione vinciri debet,
Apud menſam plenam homini roſtrum deliges.
Dum tu illi, quod edat, & quod potat, præbeas
Arbitratu ſuo affatim quotidie:
Nunquam ædepol fugiet, tametſi capital fecerit:
Facile aſſeruabis, dum illo vinclo vincies.
Ita iſthæc nimis lenta vincla ſunt eſcaria:
Quàm magis extendas, tanto aſtringant arctius.

¶ Meretrix tâtiſper blanditur, dum illud quod rapiat, videt. Act.1.ſc.3.

¶-Si acum credo quæreres, Act.2.ſc.1
Acum inueniſſes.
¶ In ſcyrpo nodum quæris.

¶-Folia nunc cadunt, Act.2.ſc.3.
Præ vt ſi triduum hoc hîc erimus: tum arbores in te cadent.
Nã ita ſunt hîc meretrices oẽs illecebræ argentariæ.
¶ Certe hæc mulier cãtherino ritu aſtans ſomniat.
¶-Quam tu nũc mihi nauẽ narras? MEN. ligneam,
Sæpe tritam, ſæpe fixam, ſæpe excuſſam malleo.
Quaſi ſupellex pellionis palus palo proximus eſt.

¶ Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos, bonine an mali ſient, Act.4.ſc.2.
Id haud quæritant: res quæritur magis, quàm clientum fides,
Quoiuſmodi cluat. ſi pauper eſt, atque haud malus:
Nequã habetur. ſin diues malus eſt: habetur is cliens
Frugi, qui neque leges, neque æquum, neque bonum vſquam colunt,
Sollicitos patronos habent: datum denegant, quod datum eſt.

Litium pleni, rapaces, fraudulenti ſunt viri:
Qui aut fœnore, aut periuriis paratam rem habent.
Mens in querelis. iuris vbi dicitur dies, ſimul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis, quæ maleſecerint,
Loquantur: aut ad populum, aut in iure, aut ad iudicem res eſt.

Act.5.ſc.2. ¶-Vt ætas mala eſt merx: mala eſt ergo.
Nam res plurimas peſſumas cũ aduenit, affert: quas ſi autumem
Omneis, nimis longus ſermo eſt.

Act.5.ſc.6. ¶Spectamen bono ſeruo id eſt, qui rem herilem procurat, videt,
Collocat, cogitátque, vt abſente hero diligenter rem tutet,
Quàm ſi ipſe adſit, aut rectius. tergũ quàm gulam, crura quàm ventrem
Oportet potiora eſſe. quoi cor eſt modeſte ſitum,
Recordetur id. qui nihili ſunt, quid iis pretii detur
Ab ſuis heris? ignauis, improbis viris, verbera,
Compedes, molæ, magna laſſitudo, fames, frigus durum.
Hæc pretia ſunt ignauiæ, id ego malè malũ metuo.

¶Serui qui culpa carent & metuunt, ii ſolent heris
Eſſe vtibiles. nã illi qui nihil metuũt, poſtquã malũ
Promeriti ſunt, tunc metuunt.

Act.5.ſc.9. ¶Illic homo aut ſycophanta, aut geminus eſt frater tuus:
Nam ego hominem homini ſimiliorem nunquam vidi alterum:
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vſquam ſimilius,

Quàm hic tui eſt, túque huius.

EX MILITE GLORIOSO.

¶Nimia eſt miſeria, pulchrũ eſſe hominẽ nimis. Act.1.ſc.1.
¶Neque eques, neque pedes præfectus quiſquam tanta audacia eſt, Act.2.ſc.5.
Qui æque faciat confidenter, quàm mulieres faciũt,
Vt vtrobique orationem docte duint.
¶-Si ſapis,
Muſſitabis: plus oportet ſcire ſeruum, quàm loqui.
¶-Homini ſeruo, ſuos Act.2.ſc.6
Domitos habere oportet oculos, & manus,
Orationémque.
¶-Opus eſt nunc tuto loco, Act.3.ſc.1.
Inimicus ne quis noſtris ſpolia capiat conſiliis:
Atque vnde inimicus ne quis ſpolia capiat auribus.
Nam bene conſultum, inconſultum ſi ſit, inimicis vſu eſſe poteſt,
Si minus cũ cura, aut catalogo loquendi lectũ ſiet.
¶-Facile eſt imperium in bonis.
¶In mala vxore atque inimico ſiquid ſumatur, ſumptus eſt.
In bono hoſpite atque amico, quæſtus eſt quod ſumitur.
Et quod in diuinis rebus ſumas ſumptus, ſapienti lucro eſt.
¶Nihil me pœnitet iam quãto ſumptu fuerim tibi.
Nam hoſpes nullus tam in amici hoſpitium deuorti poteſt,
Quin vbi triduum cõtinuũ fuerit, iam odioſus ſiet.
Verũ vbi dies decem cõtinuos ire ad eundem inſtat,
Tãetſi dominus nõ inuitus patitur, ſerui murmurãt.

¶Si illud ægre eſt, mihi quod volupe eſt, meo animo morem gero.
Quod tamen odioſe faciundum, fit malum atque ingratiis.
¶Proletario ſermone nunc quidem hoſpes vtere.
Nam hi ſolent, quando accubuere, vbi cœna appoſita eſt, dicere:
Quid tibi opus fuit hoc ſumptu tãto noſtra gratia?
Inſaniiſti hercle: nam idem hoc hominibus ſat erat decem.
Quod eorum cauſa obſonatum eſt, culpant, & comedunt tamen.
PA. Fit pol illud ad illud exemplum: vt doctè ac perſpectè ſapit!
PE. Sed idem homines nũquam dicunt, quanquam appoſitum eſt amplirer,
Iube illud demi, tolle hanc patinam, pernam nihil moror:
Aufer hinc illam offam penitam, probus hic conger frigidus:
Remoue, abi, aufer. neminem eorum hæc aſſeuerare audias:
Sed percellunt, ſed perducunt, dimidiatim dum appetunt.
Act.3.ſce.3. ¶At nemo ſolus ſapit: nam ego multos ſæpe vidi
Regionẽ fugere conſilii, prius quam repertã habere.
¶Siquid faciundum eſt mulieri malæ atque malitiolæ,
Ea ſibi immortalis memoria eſt, meminiſſe & ſempiterna.
Sin bene aut fideliter quid faciundum ſit, eadem veniunt,

Obliuioſæ extẽplò vt fiant, & meminiſſe nequeant.
¶-Mi patrone hoc cogitato, vbi probus eſt architectus,
Bene liniatam ſi ſemel carinam collocauit,
Facile eſſe nauẽ facere, vbi fundata & cõſtituta eſt.
Nũc hîc carina ſatis & fundata eſt bene & ſtatuta.

EX MERCATORE.

¶-Amorem hæc cuncta vitia ſectari ſolent, Act.1.ſc.1.
Cura, ægritudo, dolor, nimiáque elegantia.
Hæc nõ illum modo qui amat, ſed quenque attigit,
Magno atque ſolido mulctat infortunio.
Nec pol profecto quiſquam ſine grandi malo,
Præterquam res patitur, ſtudet elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam vltra hæc, quæ diximus,
Inſomnia, ærumna, error, & terror, & fuga,
Ineptia, ſtultitiáque adeo, & temeritas,
Incogitantia, excors immodeſtia,
Petulantia, cupiditas, & maleuolentia.
Inhæret etiam auiditas, deſidia, iniuria,
Inopia, contumelia, & diſpendium,
Multiloquium, pauciloquium. hoc ideo fit, quia
Quæ nihil attingunt ad rem, nec ſumptus videt.
Tum amator profert ſæpe aduorſo tempore.
¶Humanum amare eſt, humanum autem ignoſcere eſt. Act.2.ſc.2.
¶Demiſiſti gladium in gulam, iam cadam. Act.3.ſc.4.
¶ Qui amat, ſi quod amat habet, id ſatis habet ſibi Act.4.ſc.4.
Pro cibo videre, amplecti, oſculari, atque alloqui.
¶-Heu miſero mihi,

Nunc ego verum illud verbum eſſe experior vetus,
Aliquid mali eſſe propter vicinum malum.

Act.4.ſc.6. ¶Iacent beneuolentes odioſi, humum mordent, caput reptant,
Fremunt, perſtrepúntque. cúmque putãt viuere, tũc ruunt maxime:
Tunc, tunc ſtudent perſequi, labant iuuenes, itidem rapiuntur ſenes.
Illi ſe amant: quod amant, amatum volũt, atque cognitum.
Illi vero ſi amare ea ætate occœperunt, multo inſaniunt acrius.
Verum ſi non amant, oderunt: moleſti itidem, atque difficiles,
Garruli, oſores, infenſi, iracundi, ſibi ſuíſque inuidi.
Quod in ſe olim admiſêre turpiter, id ſi fiat modeſtius,
Nec tolerant, vt æquum eſt patres: ſed clamãt, indecenter obſtrepunt.

Act.4.ſc.7. ¶Vetus id dictum eſt, fœliciter is ſapit, qui periculo alieno ſapit.

¶In portu res eſt.

Act.5.ſc.2. ¶Quin tu iſtas omittis nugas, ac mecum huc intro ambulas?

¶. Hoſpes reſpõdit Zacyntho ficos fieri nõ malas.

Act.5.ſc.3. ¶Demipho ſapiẽtum illud dictum te audiſſe reor ſæpius,
Voluptas eſt malorum eſca: quòd ea non minus homines,
Quàm hamo capiantur piſces. hæc quum fugiant ſenes,
Tu tamen ſenectuti gratiam non habeas: quoniam

hæc tibi
Non abſtulit modò, ſed in amorem cõiecit fortius.
Quo te, conſiliúmque tuum atque mentem perdit funditus,
Atque oculorum tibi præſtringit aciem.

EX PSEVDOLO.

¶Qui quærit alta, is malum videtur quærere. In prologo.
¶Vt literarum ego harum ſermonem audio, Act.1.ſc.1.
Niſi tu illi drachmis fleueris argenteis,
Quod tu iſtis lachrumis te probare poſtulas:
Non pluris refert, quàm ſi imbrem in cribrũ geras.
¶De iſtac re in oculum vtrumuis conquieſcito.
¶-Mortuo verba fabulare nunc. Act.1.ſc.3.
Satis ſtultus es, rem actam agis.
¶Nimio id quod pudet, facilius fertur, quàm illud quod piget.
Non dediſſe, iſtum pudet: me, quia non accepi, piget.
¶Nullus eſt tibi quem roges mutuum
Argentũ. C. quin nomẽ quoq; interiit iam mutuũ.
B. Heus tu, poſtquam hercle iſti à menſa ſurgunt ſaturi, poti,
Alienum reddunt nato nemini. qui ſuum repetunt
Ab alienis, cautiores ſunt ne credant alteri.
¶Eme die cæca hercle oliuũ, id vendito oculata die.
Iã hercle vel ducẽtæ fieri poſſunt præſentes minæ.
¶Tibi ego credam? P. cur non? B. quia pol qua opera credam tibi,
Vna opera alligem canẽ fugitiuã agninis lactibus.
¶In pertuſum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.

¶Pauci ex multis amici ſunt homini, qui certi ſiẽt.

Act.1.ſc.4. ¶Atque ego huic iampridẽ me daturũ dixeram:
At volui inicere tragulam in noſtrum ſenem:
Verum is neſcio quo pacto præſenſit prius.

Act.1.ſc.5. ¶Probum patrem eſſe oportet, qui gnatum ſuum
Eſſe probiorem, quàm ipſus fuerit, poſtulet.

¶-Meus hic eſt quidem ſeruus Pſeudolus:
Hic mihi corrumpit filium, ſcelerum caput,
Hic dux, hic ille eſt pædagogus: hunc ego
Cupio excruciari. c. iam iſtæc inſipientia eſt,
Iram in promptu gerere. nam quanto ſatius eſt,
Adire blandis verbis, atque exquirere,
Sint illa, nécne ſint, quæ tibi renuntiant?
Bonus animus in mala re dimidium eſt mali.

¶Decet equidem innocens qui ſit, atque innoxius,
Seruum ſuperbum eſſe apud herum potiſſimum.

¶Sunt quæ te volumus percontari: quæ quaſi
Per nebulam noſmet ſcimus atque audiuimus.

Act.2.ſc.1. ¶Nam ea ſtultitia eſt, facinus magnum timido cordi credere.
Nam omnes res perinde ſunt, vt agas, vt eas magnifacias.

Act.2.ſc.3. ¶Centum doctûm hominum cõſilia hæc vna deuincit dea
Fortuna: atque hoc verum eſt, perinde vt quiſque ea vtitur,
Ita præcellet, atq; exinde ſapere eũ omnes dicimus.
Bene vbi quid diſcimus conſilium accidiſſe, hominem cautum eum
Eſſe declaramus: ſtultum autẽ illũ quoi vortit malé.
Stulti haud ſcimus, fruſtra vt ſimus, quom quod cupienter dari

Petimus nobis, quaſi quid in rem ſit, poſſimus noſcere:
Certa amittimus, dum incerta petimus: atque hoc euenit
In labore atque in dolore, vt mors obrepat interim.

¶Hoc hîc quidē homines tam breuem vitā colūt, Act.3.ſc.2.
Quū haſce herbas huiuſmodi in ſuū aluū cōgerūt,
Formidoloſas dictu, non eſu modo.
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.

¶An tu inuenire poſtulas quenquam coquum,
Niſi ſit miluinis aut aquilinis vngulis?

¶Sed ego quæ tibi Act.4.ſc.1.
Dona dabo & faciam, ſi quidem hanc rem accuraſſis ſobrie?
S. Potin' vt taceas? memorem immemorem facit, qui monet quod memor
Meminit. teneo, omnia in pectore condita ſunt: meditati
Sunt doli docté.

¶Ecquem in angiporto hoc hominem tu nouiſti, te rogo? Act.4.ſc.2.
B. Egomet me. S. pauci iſtuc faciunt homines, quod tu prædicas.
Nam in foro vix decumus quiſque, qui ipſus ſeſe nouerit.

¶Nunc homo in medio luto eſt:
Nomen neſcit, hæret hæc res.

¶Malus & nequam homo eſt, qui nihil imperium Act.4.ſc.7.
ſui heri ſeruos facit.
Nihili eſt autē, ſuū qui officiū facere eſt immemor
Niſi adeò monitus nam qui liberos eſſe illico
Se arbitrantur, ex conſpectu heri ſui ſi ſe abdiderūt,

Luxuriãtur, luſtrantur, cómedunt: quod habent nomen diu
Ii ſeruitutis ferunt: nec boni ingenii quicquam in his ineſt,
Niſi vt improbis ſeſe artibus teneant: cum iis mihi
Nec locus, nec ſermo cónuenit: iis nunquam nobilis fui.
Act.5.ſc.1. ¶Magnum hoc vitium vino eſt, pedes captat primum:
Luctator doloſus eſt.

EX POENVLO.

Act.1.ſc.1. ¶Nam tuæ blanditiæ mihi ſunt, quod dici ſolet,
Gerræ germanæ, atque ædepol λῆροι λήρων.
Nunc mihi blandidicus es: at heri in tergo meo
Treis facile corios contriuiſti bubulos.
Act.1.ſc.2. ¶Negotii ſibi qui volet vim parare, nauem & mulierem
Hæc duo ſibi cõparato: nam nullæ magis res duæ
Plus negotii habẽt. eas forte ſi exornare occœperis,
Neque vnquam hæ duæ res ſatis ornantur, neque eis vlla ſatis
Ornandi ſatietas eſt.
¶Apageſis, negotii in muliere quantum vna eſt! ſi vero duæ,
Sat ſcio maximo vni populo quoi lubet, plus ſatis dare
Potes ſũt, quæ noctes diéſq; in omni ætate ſemper
Ornantur, lauantur, tergentur, poliuntur: poſtremo modus
Muliebris nullus eſt: neque vnquam lauando, &

fricando ſumus ſaturæ.
Nã quæ lauta eſt, niſi perculta eſt, meo animo quaſi inuenuſta eſt.
¶-Verum hoc vnum tamen cogitato, modus omnibus
In rebus, ſoror, eſt optumum habitu. nimia omnia,
Nimium exhibent negotium hominibus ex ſe.
¶Bono ingenio me eſſe ornatam, quàm auro multo, mauolo.
Aurum in fortuna inuenitur, natura ingenium bonum.
Bonã ego quàm beatã me eſſe nimio dici mauolo.
Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm purpuram:
Magis meretricem pudorem, quàm aurum gerere condecet.
Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.
¶Ecquid amare videor? M. damnum quod Mercurius minime amat.
Nanque ædepol lucrum amare nullum amatorem addecet.
¶-Et oleum & operam perdidi.
¶Inuendibili merce oportet vltro emptorem adducere.
Proba merx facile emptorem repperit, tametſi in abſtruſo ſita eſt.
¶-Tardo amico nihil eſt quicquam inæquius, Act.3.ſc.1.
Præſertim homini amanti, qui quicquid agit, properat omnia.

¶Liberos homines per vrbem modico magis par eſt gradu
Ire, ſeruile eſſe duco feſtinantem currere:
Præſertim in re populi placida, atque interfectis hoſtibus
Non decet tumultuari.
¶Nunc vos quia mihi aduocatos dixi, & teſteis adducere,
Podagroſi eſtis, ac viciſtis cochleam tarditudine.
Act.3.ſc.3. ¶Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus,
Vt quæſtui habeant male loqui melioribus.
¶Viam qui neſcit, qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem ſibi.
Ego male loquendi vobis neſciui viam:
Nunc vos mihi amnes eſtis, vos certum eſt ſequi.
Si bene dicetis, voſtra ripa vos ſequar:
Si male dicetis, voſtro gradiar limite.
¶Malo benefacere tantundem eſt periculum,
Quantum bono malefacere.
¶Malo ſi benefacias, id beneficium interit:
Bono ſiquid malefacias, ætatem expetit.
Act.3.ſc.5. ¶Calidum prandidiſti prandium hodie? dic mihi.
AG. Quid iam? L. quia hoc nunc frigefactas cum rogas.
¶Nunc hunc, inimicum quia eſſe ſciuerunt meum,
Allegauerunt, ſuum qui ſeruum diceret
Cum auro eſſe apud me. compoſita eſt fallacia,
Vt eo me priuent, atque inter ſe diuidant.
Lupo agnum eripere poſtulant: nugas agunt.
Act.3.ſc.6. ¶Verum ita ſunt omnes iſti noſtri diuites:
Siquid benefacias, leuior pluma & gratia:
Siquid peccatum eſt, plumbeas iras gerunt.

¶Seruire amanti miſeria eſt: præſertim qui, quod amat, caret. Act.4.ſc.1

¶-Verba facit emortuo. Act.4.ſc.2

¶-Male partum, male diſperit.

¶Sine pennis volare, haud facile eſt: meæ alæ pennas non habent.

¶-Omnem operam perdis. S. quid iam? M. quia doctum doces.

¶-Proba materia eſt, ſi probum adhibes fabrum.

¶Incipere multo eſt, quàm impetrare, facilius. Act.5.ſc.2.

¶Multa ſunt mulierũ vitia: ſed hoc è multis vnũ maxumum eſt, Act.5.ſc.4.

Cum nimis placent, nimíſque operam dant, vt placeant viris.

¶Pro oſſe linguam obiicito: ita hanc ego canem faciam tibi oleo

Tranquilliorem.

¶Decipitur nemo quidem mea ſententia, Act.5.ſc.6.

Qui ſuis amicis narrat recte res ſuas.

EX PERSA.

¶Qui ſuo hero ſeruire volt bene ſeruos ſeruitutẽ, næ Act.1.ſc.1.

AEdepol multa illum in pectore collocare oportet ſuo,

Quæ hero placere præſenti atque abſenti cenſeat.

¶-Quid ergo faciam? díſne aduorſer? quaſi

Titani cum dis belligerẽ, ſat quibus eſſe nõ queam?

¶Qua confidentia rogare tu à me tantum audes

Argẽtum impudens? quin ſi egomet totus væneam, vix pote eſt

Recipi, quod tu me rogas. nam tu aquam à pumice nunc poſtulas,
Qui ipſus ſitiat.
ct.1.ſc.2. ¶-Reipublicæ cauſa qui non id facit magis,
Quàm ſui quæſti, animus haud induci poteſt, eum
Eſſe ciuem & fidelem, & bonũ, ſed legirupam quidem, ni det in publicum
Dimidium: atque etiã in ea lege adſcribier, vbi quadruplator quempiam
Illexit manum, tantidem ille illi rurſus iniiciat manum,
Vt æqua parti prodeant ad Treis viros.
Si id fiat, ne iſti faxim nuſquam appareant,
Qui hîc albo pariete aliena oppugnant bona.
¶ Mane quod tu occœperis
Negotium agere, id totum procedit diem.
ct.2.ſc.1. ¶-Ecaſtor miſer eſt, qui amat.
ct.2.ſc.2. ¶Male operam locas. S. quî? P. quia enim nihil amas, cum ingratum amas.
ct.2.ſc.3. ¶Virtus eſt, vbi occaſio admonet, deſpicere.
ct.3.ſc.1. ¶Inimici, famam, non ita vt nata eſt, ferunt.
¶-Hominum immortalis eſt infamia:
Etiam tum viuit, cum eſſe credas mortuam.
¶-Cogita hoc verbum pater,
Herus ſi minatus eſt malum ſeruo ſuo:
Tametſi id futurũ nõ eſt, vbi captum eſt flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miſeria!
Ego nunc quod non futurum eſt, formido tamen.
¶-Non tu nunc hominum mores vides
Quoiuſmodi? hîc cum mala fama facile nubitur:
Dum dos ſit, nullum vitium vitio vortitur.
ct.4.ſc.1. ¶Siquam rem accures ſobriè aut frugaliter,

Solet illa recte ſub manus ſuccedere:
Atque ædepol firme, vt quiſque rem accurat ſuam:
Sic ei procedit. pòſt principio denique
Si malus aut nequã eſt, male res vortunt, quas agit.
Sinautem frugi eſt, eueniunt frugaliter.
¶-Vt munitum muro tibi viſum eſt oppidum? Act.4.ſc.
P. Si incolæ bene ſunt morati, pulchrè munitum arbitror.
Perfidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia ſi exulant,
Quarta inuidia, quinta ambitio, ſexta obtrectatio,
Septimum periurium. T. euge. P. octaua, indiligentia:
Nona, iniuria: decuma, quod peſſumum aggreſſu, ſcelus.
Hæc niſi vnde aberunt, centuplex murus rebus ſeruandis parum eſt.
¶-Siquid bonis Act.4.ſc.
Boni fit, eſſe idem & graue & gratum ſolet.
¶-Dictum ſapienti ſat eſt. Act.4 ſc.7
¶Improbus eſt homo, qui beneficium Act.5.ſc.1
Scit ſumere, & reddere neſcit.
¶-Stultitia eſt, Act.5.ſc.2
Siquoi bene eſſe licet, eum præuorti litibus.

EX RVDENTE.

¶Atque hoc in animum ſceleſti inducunt ſuum, In prolog
Iouem placare ſe poſſe omnibus hoſtiis:
Et operam & ſumptum perdunt: atque id ideò
Fit, quia nihil ei acceptum eſt à periuriis.
Supplicii facilius pius à dis ſupplicans,
Quàm qui ſceleſtus eſt, inueniet veniam ſibi.

Idcirco moneo vos ego hæc, qui eſtis boni,
Quíque ætatem agitis cum pietate & cum fide:
Retinete porrò poſt factum vt lætemini.

Act.1.ſc.2. ¶Peculioſum eſſe decet ſeruum & improbum,
Quem hero præſente prætereat oràtio,
Aut qui inclementer dicat homini libero.

Act.1.ſc.3. ¶Nimio pol hominũ fortunæ minus miſeræ memorantur:
Quàm reapſe experiũdo iis datur acerbum: hoc Deo complacitum eſt.

Act.2.ſc.1. ¶Omnibꝰ modis qui pauperes ſunt, homines miſeri viuunt,
Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec artem didicêre vllam.
Neceſſitate quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum.

Act.2.ſc.3. ¶Multa præter ſpem, ſcio, multis bona eueniſſe:
At ego etiã qui ſperauerint, ſpem decepiſſe multos.
Ergo animus æquus, optumum eſt ærumnæ condimentum.

Act.3.ſc.3. ¶-Neq; eſt melius morte in malis rebus miſeris.

Act.4.ſc.2. ¶-Nimis homo
Nihil eſt, qui piger eſt: nimíſque id genus odi ego male. vigilare
Decet hominem, qui volt ſua tempori conficere officia.
Non enim illum expectare oportet, dum herus ſe ad ſuum ſuſcitet officium.
Nam qui dormiunt lubenter, ſine lucro & cum malo quieſcunt.

Act.4.ſc.3. ¶- Quod bene fit bonis,
Haud perit.

Act.4.ſc.4. ¶Eò tacent, quòd tacita bona eſt mulier ſemper,

quàm loquens.

O Gripe Gripe, in ætate hominum plurimæ Act.4.ſc.7
Fiunt tranſennæ, vbi decipiuntur dolis:
Atque ædepol in eas plerunque eſca imponitur:
Quam ſiquis auidus poſcit eſcam auariter,
Decipitur in tranſenna auaritia ſua.
Ille qui conſulte, docte, atque aſtute cauet,
Diutine vti bene licet partum bene.

Semper cauere, hoc dictum ſapientiſſimum eſt:
Ne conſcii ſint ipſi maleficii ſui.
Ego mihi quom luſi, nil moror vllum lucrum.

Miſerum iſtuc verbum & peſſumũ eſt, habuiſſe, & nihil habere. Act.5.ſc.3.

EX STICHO.

Omneis ſapienteis ſuum officiũ æquũ eſt colere Act.1.ſc.1.
Et facere.

Qui manet, vt moneatur ſemper ſeruos homo officium ſuum, Act.1.ſc.2.
Nec voluntate id facere meminit: ſeruos is habitu haud probus eſt.

Nunquam enim nimis curare poſſunt parentem ſuum filiæ:
Quum æquius eſt nos potiorem habere te, poſtidea viros
Noſtros, quibus voluiſti nos eſſe matreſſamiliâs.

Pol ego vxorem quæro, poſtquam voſtra mater mortua eſt.
PA. Facile inuenies & peiorẽ & peius moratã pater,
Quàm illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque ſol videt.

A. At ego ex te exquiro, atque iſtac tua ſorore. P I. ædepol pater,
Scio, vt oportet eſſe, ſi ſint, ita vt ego æquum cenſeo.
A. Volo ſcire ergo vt æquum cenſes. P I. vt per vrbem quum ambulent,
Omnibus os obturēt, nequis merito maledicat ſibi.
A. Dic viciſſim nunc iam tu. P A. quiduis tibi dicam pater?
A. Vbi facillume ſpectatur mulier, quæ ingenio eſt bono?
P A. Quoi malè faciundi eſt poteſtas, quæ ne faciat, id temperat.
A. Haud male iſtuc: age tu, altera vtra ſit conditio penſior,
Virginem, an viduam habere? P I. quanta mea ſapientia eſt,
E malis multis, malum quod minimum eſt, id minimum eſt malum.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet: vt quotidie
Pridie caueat, ne faciat quod ſe pigeat poſtridie.
A. Quæ tibi mulier videtur multò ſapientiſſuma?
P A. Quæ tum quum res ſecundæ ſunt, ſe poterit noſcere.
Et quæ æquo animo patietur ſibi eſſe peius, quàm fuit.
¶ Vóſne ego patiar cum mendicis nuptas, me viuo, viris?
P I. Placet ille meus mihi mendicus: rex ſuus reginæ placet.
Idem animus in paupertate eſt, qui olim in diuitiis fuit.
¶ Quin vos capitis cōditionē ex peſſuma primariā?

Stultitia eſt pater, venatum ducere inuitas canes.
Hoſtis eſt vxor pater, inuita quæ ad virum nuptum datur.
℄-Paupertas fecit ridiculus forem. Act.2.ſc.1.
Nam illa omnes artes perdocet, vbi quem attigit.
℄Sed curioſi ſunt hîc quamplures mali,
Alienas res qui curant ſtudio maxumo,
Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurent, ſua.
℄-Curioſus nemo eſt, quin ſit maleuolus.
℄Ridiculus æque nullus eſt, quàm dum eſurit.
℄Secundas fortunas decent ſuperbiæ. Act.2.ſc.2.
℄-Hoc tu facito cogites: Act.4.ſce.
Vt quoique homini res parata eſt; firmi amici ſunt: ſi labant
Res laſſæ, itidem amici collabaſcunt. amicos res inuenit.
℄Quin tu vocaſti hominem ad cœnam? E. nequid aduenies perderem.
Atque ecquum tibi lupũ in ſermone, eſuriens adeſt.
℄Modeſtè melius facere ſumptum, quàm ampliter, ſuum quenque Act.5.ſc.4
Decet. quibus diuitiæ domi ſunt, ſcaphio, cantharis, batiocis
Bibunt. nos noſtro ſamiolo poterio, tamen viuimus, nos tamen
Efficimus pro opibus noſtra mœnia.
℄-Ita eſt ingenium muliebre, Act.5.ſc.5.
Bene cum lauta eſt, terſa, ornata, ficta eſt, infecta eſt tamen:
Nimióque ſibi mulier meretrix repperit odiũ ocyus
Sua immunditia, quàm in perpetuum vt placeat munditia ſua.

EX TRINVMMO.

ct.1.ſc.2. ¶ Nota mala res, optuma eſt : nam ego nunc ſi ignotam capiam, quid
Agam neſciam ædepol. Proinde vt bene viuitur, diu
Viuitur.

ct.2.ſc.1. ¶-Nunquam
Amor quenquam niſi cupidum hominem poſtulat: ſe in plagas
Coniicere eos cupit, eos conſectatur, ſubdole blanditur, ab re
Conſulit, blandiloquentulus, harpago, mendax, cupes, auarus,
Elegans, deſpoliator, latebricolarum hominum corruptor,
Blandus, inops, celati indagator.

ct.2.ſc.2. ¶-Qui in amore præcipitauit, peius perit, quàm ſi ſaxo ſaliat.
Apageſis amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne ſuas vnquam.

¶Noui ego hoc ſeculum moribus quibus ſit, malus bonum malum
Eſſe vult, vt ſit ſui ſimilis: turbant, miſcent mores mali: rapax,
Auarus, inuidus, ſacrum prophanum, publicum priuatum habent:
Hiulca gens.

¶Qui homo cum animo inde ab ineunte ætate depugnat ſuo,
Vtrum id itáne eſſe mauelit, vt eum animus æquum cenſeat,

An ita potius,vt parenteis eũ eſſe, & cognati velint?
Si animus hominem perpulit,actũ eſt:ſi animo ſeruiuit,non ſibi:
Si ipſe animum perpulit,dum viuit,victor victorum cluet.
Tu ſi animũ viciſti potius quàm animus te,eſt quod gaudeas.
Nimio ſatius tui opus eſt, te ita eſſe,quàm vt animo lubet.
Qui animum vincunt, quàm quos animus, ſemper probiores
Cluent. L. iſtæc ego mihi ſemper habui ætati tegumentum
Meæ,ne penetrarem me vſquam,vbi eſſet damni cõciliabulum:
Ne noctu irem obambulatũ, ne ſuũ adimerẽ alteri.
Neu tibi ægritudinem pater parerem,parſi ſedulo.
Sarta tecta,tua pręcepta vſque habui mea modeſtia.
¶Is probus eſt,quem non pœnitet,quàm probus ſit, & frugi bonæ.
Benefacta benefactis aliis pertegito,ne perpluant.
Qui ipſius ſe contemnit,in eo eſt indoles induſtriæ.
¶AEdepol hominem prædicatum ferme familiariter,qui
Quidem nunquam per virtutem rem confregit, atque eget.
Nihil moror eum tibi eſſe amicum cum eiuſmodi virtutibus.
¶-Ciui
Immunifico ſcis quid cantari ſolet? quod habes, ne habeas.
¶Sapiẽtiæ ætas cõdimẽtũ eſt,ſapiẽs ætati cibus eſt.

¶Non ætate, verum ingenio adipiſcitur ſapientia.

Act.2.ſc.3. ¶Sed hoc vnum conſolatur me, atque animum meum:
Quia qui nihil aliud, niſi quod ſibi ſoli placet,
Conſulit, aduorſum filium nugas agit,
Miſer ex animo fit.

Act.2.ſc.4. ¶Sero atque ſtulte, prius quod cautum oportuit, poſtquam
Comedit rem, pòſt rationem putat.
¶-Verecundari neminem
Apud menſam decet: nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Act.3.ſc.1. ¶Nimiũ difficile eſt reperiri amicũ, ita vt nomen
Cluet, quoi tuam quum rem crederis, ſine omni cura dormias.

Act.3.ſc.2. ¶-Nullum beneficium
Eſſe duco id, quod quoi facias, non placet.
¶Ita eſt amor, baliſta vt iacitur, nihil ſic celere eſt, neque volat.
Atque is mores hominũ moros, & moroſos efficit.
Minus placet magis quod ſuadetur: quod diſſuadetur, placet.
Quum inopia eſt, cupias: quando eius copia eſt, tum non velis:
Ille qui aſpelit, is compellit: ille qui nõ ſuadet, vetat.
Inſanum eſt & malum in hoſpitium diuorti ad Cupidinem.
¶Is eſt honos homini pudico, meminiſſe officium ſuum.

Act.4.ſc.3. ¶-Vtinam
Veteres mores veteris parſimoniæ, potius maiori honori

Hîc eſſent, quàm mores mali. c. di immortales baſilica hic quidem
Facinora incœptat loqui, qui quærit vetera amare. s. hunc
Morem maiorum ſcias : nam nunc mores nihil faciunt, quod licet,
Niſi quod lubet. ambitio iam more ſancta eſt, libera eſt à legibus.
Scuta iacere, fugeréque hoſtis, more habẽt licentiã.
Petere honorem, pro flagitio more fit.
¶Neque iſtis quicquam lege ſanctum eſt, leges mori ſeruiunt: mores autem
Rapere properant, qua ſacrum, qua publicum. hercle iſtis malam
Rem magnã moribus dignum eſt dari. nónne hoc
Publice animum aduorti? nam id genus hominum hominibus
Vniuerſis eſt aduorſũ, atq; omni populo malefacit.
Male fidem ſeruando, illis quoque abrogant etiam fidem, qui nihil
Meriti. quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant.
¶Siquis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum.
Quum iam repetas, inimicum amicũ beneficio inuenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarũ rerũ exoritur optio:
Vel illud quod credideris perdas, vel illum amicum amiſeris.
¶Neque fuit, neque erit, neque eſſe quenquam hominum interdum Act. 5. ſc. 2.
Arbitror, quoi fides, fidelitáſque amicum erga æqui-

paret ſuum.

¶Siquid amicum erga benefeci, aut conſului fideliter,
Nō videor meruiſſe laudem, culpa caruiſſe arbitror.
Nam beneficium homini propriū quod datur, proprium erit.
Quod datum vtendum eſt, id repetundi copia eſt, quando velis.

Act.5.ſc.2. ¶-Tunica propior pallio eſt.

EX TRVCVLENTO.

Act.1.ſc.1. ¶Non omnis ætas ad perdiſcendum ſat eſt: nam antidum is perdiſcat,
Quot pereat modis (neque ea ratione me abſque ſe vnquam
Educet Venus, quam penes amantum ſumma ſummarum redit)
Quot amans exēplis ludificetur, quot modis pereat,
Quótque exoretur exorabilis, quot illic blanditiæ, quot illic
Iracuudiæ ſunt, quot ſunt perclamanda! di veſtram fidem. hui
Quid peierandū eſt, etiam præter munera primum
Dum mœret animus, præmiū ſi obolus eſt, obeunt tres noctes.
Ducunt interea loci aut æra, aut vinum, aut oleum, aut triticum.
Tentant benignúſne, an bonæ frugi ſies. quaſi in piſcinam
Rete qui iaculum parat, quādo abiit rete peſſum, abducit:

Infra ſin iecit rete, piſcis ne effugiat cauet, dum huc,
Dum illuc rete ore impedit piſcis, vſque adeò donicum foras eduxit.
Itidem eſt amator, ſi id quod oratur, dedit, atque eſt benignus,
Potius quàm frugi bonæ, adduntur noctes: interim ille
Hamum vorat, ſi ſemel amoris poculum accepit mere:
Eáque intra pectus ſe penetrauit potio éxtemplo, & ipſus
Perit, & res, & fides. ſi iratum ſcortum fortè eſt amatori ſuo,
Bis periit amator, ab re, atque animo ſimul.
❨Rationem dicam, quia qui Act.1.ſc.2.
Alterum incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.
❨Dum viuit, hominem noueris: vbi mortuus eſt, quieſcas.
Te, dum viuebas, noueram.
❨-Certe hercle quàm veterrumus
Homini optumus eſt amicus. non hercle occiderunt mihi etiam
Fundi & ædes.
❨Actûtum fortunæ ſolent mutarier: varia vita eſt: nos diuitem Act.2.ſc.1.
Eum meminimus, atque iſti pauperes nos. vertere ſeſe memoria eſt
Vices ſic. quid ita miretur, ſi eget? neceſſe eſt nos patier à vita.
AEquum factum eſt, piaculum eſt miſereri nos hominum
Rem male gerentium.

Act.2.ſc.4. ❡-Ad ſuum quenque æquum eſt quæſtum
Eſſe callidum.

Act.2.ſc.5. ❡ Malè quod mulier incœpit, niſi efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi ſenio eſt, ea illi miſeræ miſeria eſt.
Si benefacere incœpit, eius enim cito odium percipit.
Nimíſque paucæ ſunt defeſſæ, malè quæ facile occœperunt:
Nimíſque paucæ efficiunt, ſiquid occœperint benefacere.
Mulieri nimio malefacere melius eſt onus, quàm bene.

Act.2.ſc.6. ❡Nō laudãdus eſt qui plus credit quæ audit, quàm
Quæ videt. nō placet cũ illi plus laudãt quæ audiũt,
Quàm quæ vident. pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti
Decem. qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè ſciunt.
Nō placet quẽ ſcurræ laudãt, manipulares muſſitãt,
Neque illi, quorum lingua gladiorum aciem præſtringit. domi
Strenui nimio plus proſunt populo, quàm arguti & cati.
❡Facile ſibi facunditatem virtus arguta inuenit.

Act.2.ſc.7. ❡-Qui amat, nequit quin nihili ſit, atque improuiſe partibus expoliet.
Nam hoc qui ſit ita, nequis id quærat ex me, domi ſcit quæ facit
Improba facta amator, qui bona ſua pro ſtercore habet, foras

Iubet ferri, metuit publicos, mundiſſimus eſt, puras ſibi eſſe vult
AEdeis. domi quicquid habet, perditur ex eo, quandoquidem ipſus
Perditus eſt, ſecretò hercle equidem illum adiutabo, neque mea quidem
Opera vnquam nihilominus propere, quàm poteſt, peribit:
Nam iam de hoc obſonio, de mina deminui modo quinque
Nummos, mihi detraxit partem herculaneam. nam hoc aſſimile eſt,
Quaſi de fluuio qui aquam deriuat ſibi, niſi deriuetur, tamen
Omnis aqua abeat in mare. nam hoc in mare abiit, miſeréque
Periit ſine bona omni gratia. hæc cum video fieri, ſuffuror,
Suppilo : de præda prædam capio. meretricem ego item eſſe reor,
Mare vt eſt: quod des deuorat, nunquam abundat.

¶- Inuidere alii bene eſſe, tibi male eſſe, miſerum eſt. Act.4.ſc.2.
Qui inuident, egent: illi, quibus inuidetur, rem habent.

¶-Plus poteſt, qui plus Act.4.ſc.3.
Valet.

¶- Per tua obſecro genua,
Vt tu iſtuc inſipienter factum, ſapienter feras: mihíque ignoſcas,
Quod animi impos vini vitio fecerim. c. non placet

In mutum quippiam conferri, quòd loqui non poteſt. nam vinum ſi
Fabulare poſſit, ſe defenderet: non vinum moderari,
Sed vino ſolent, qui quidem probi ſunt: verum
Qui improbus eſt, ſiue ſubbibit, ſiue adeò caret temeto,
Tamen ab ingenio eſt improbus.

t.4.ſc.4. ¶- Verum eſt verbũ quod memoratur, vbi amici, Ibidem opus.

t.5.ſc.1. ¶Omnes homines ad ſuum quæſtum callent, & faſtidiunt.

Sentẽtiæ & proverbia ex Comoediis Terentii.

EX ANDRIA.

ct.1.ſc.1. ¶-Id arbitror
Apprime in vita eſſe vtile, vt nequid nimis.
¶ Hoc tempore
Obſequium amicos, veritas odium parit.
¶-Ingenium eſt omnium
Hominum ab labore procliue ad lubidinem.

Act.1.ſc.2. ¶Non hercle intelligo. S. non? hem. D. non. Dauus ſum, non OEdipus.
S. Nempe ergo aperte vis, quæ reſtant, me loqui. D. ſanè quidem.

❡-Quanto ſatius eſt te id dare operam, Act.2.ſc.1.
Qui iſtum amorem ex animo dimoueas tuo, quàm id loqui,
Quo magis libido fruſtrà incendatur tua?
c. Facile omnes, quum valemus, recta conſilia ægrotis damus.
Tu ſi hîc ſies, aliter ſentias.
❡Verum illud verbum eſt quod vulgo dici ſolet, Act.2.ſc.5.
Omnes ſibi melius malle eſſe, quàm alteri.
❡Nunc huius periculo fit, ego in portu nauigo. Act.3.ſc.1.
❡-Sic hercle eſt, vt dicam tibi, Act.3.ſc.3.
Amantium iræ, amoris redintegratio eſt.
❡Hocine credibile eſt, aut memorabile, Act.4.ſc.1.
Tanta vecordia innata cuiquam vt ſiet,
Vt malis gaudeant, atque ex incommodis
Alterius ſua comparent vt commoda? ah
Idne eſt verum? imò id genus hominũ eſt peſſumũ.
In
Denegando modo quis pudor eſt paululum.
Pòſt vbi tempus promiſſa iam perfici,
Tum neceſſariò ſe aperiunt & timent,
Et tamen res cogit denegare. Ibi
Tum impudentiſſima eorum oratio eſt,
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus
Proximus ſum egomet mihi.
❡-Fallacia Act.4.ſc.5.
Alia aliam trudit.
❡-Omnis res eſt iam in vado. Act.5.ſc.2.
❡At mihi vnus ſcrupulus etiã reſtat, qui me male habet. P. dignus es Act.5.ſc.4.
Cum tua religione, odio. nodum in ſcirpo quæris,
❡More hominũ euênit, vt quod ſim nactus mali, Act.5.ſc.6.

Prius reſciſceres tu, quàm ego, quod tibi euenit boni.

EX EVNVCHO.

In prologo. ¶Nullum eſt iam dictum, quod non dictum ſit prius.

Act.1.ſc.1. ¶Here, quæ res in ſe neque conſilium, neque modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia: iniuriæ,
Suſpiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rurſum. incerta hæc ſi tu poſtules
Ratione certa facere: nihilo plus agas,
Quàm ſi des operam vt cum ratione inſanias.

Act.1.ſc.2. ¶Quæ vera audiui, taceo & contineo optime.
Sin falſum, aut vanum, aut fictum eſt, continuò palàm eſt.
Plenus rimarum ſum: hac atque illac perfluo.

Act.2.ſc.1. ¶Di boni quid hoc morbi eſt? adeóne homines immutarier
Ex amore, vt non cognoſcas eundem eſſe?

Act.2.ſc.2. ¶Di immortales, homini homo quid præſtat? ſtulto intelligens
Quid intereſt?
¶Eſt genus hominum qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt,
Nec ſunt: hos conſector: hiſce ego non paro me vt rideant:
Sed his vltro arrideo, & eorum ingenia admiror ſimul.
Quicquid dicunt, laudo: id rurſum ſi negant, laudo id quoque.

Negat quis? nego: ait? aio. poſtremo imperaui egomet mihi
Omnia aſſentari: is quæſtus nunc eſt multo hubertimus.

¶-Hoc nunc dices
Eiectos hinc nos. Omnium rerum heus viciſſitudo eſt.

¶-Quid ais inquam, homo impudens? Act.3.ſc.1.
Lepus tute es, & pulpamentum quæris.

¶Verbum hercle hoc verum eſt, Sine Cerere & Libero friget Venus. Act.4.ſc.5

¶Scio iſtuc: ſed tu quod cauere poſſis, ſtultum eſt admittere. Act.4.ſc.6

¶Omnia prius experiri, quàm armis, ſapientem decet. Act.4 ſc.7

¶-Noui ingenium mulierum,
Nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiunt vltro.

¶Sceleſta, ouem lupo commiſiſti. Act.5.ſc.1.

¶At nunc dehinc ſpero æternã inter nos gratiam Act.5.ſc.2.
Fore Thais: ſæpe ex huiuſmodi re quapiã, & ex malo principio, magna familiaritas
Conflata eſt. quid ſi hoc quiſpiam voluit Deus?

EX HEAVTON.

¶Quid reliqui eſt, quin habeat, quæ quidẽ in homine dicuntur bona? Act.1.ſc.2.
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias.
Atque hæc perinde ſũt, vt illius animus qui ea poſſidet:
Qui vti ſcit, ei bona: illi qui non vtitur, recte mala.

¶ Verũ vbi anim' ſemel ſe cupiditate deuinxit mala,
Neceſſe eſt Clitipho conſilia cõſequi cõſimilia: hoc
Scitum eſt, periculum ex aliis facere, tibi quod ex
vſu ſiet.

Act.2.ſc.1. ¶ Nunc ait, Periculum ex aliis facito tibi, quod ex
vſu ſiet.
Aſtutus, næ illæ haud ſcit quàm mihi nunc ſurdo
narret fabulam.
Magis nunc me amicæ dicta ſtimulant, Da mihi,
atque affer mihi.

Act.2 ſc.2. ¶-Noſti mores mulierum,
Dum moliuntur, dum comuntur, annus eſt.

Act.2.ſc.3. ¶-Non fit ſine periculo facinus magnum & memorabile.

¶-Ademptum tibi iam faxo omnem metum,
In aurem vtramuis otioſe vt dormias.

¶ In tempore ad eam veni: quod rerum omnium eſt
primum.

Act.3.ſc.1. ¶ Aut ego profecto ingenio egregie ad miſeriam
Natus ſum: aut illud falſum eſt, quod vulgo audio
Dici, diem adimere ægritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augeſcit magis
De filio ægritudo: & quanto diutius
Abeſt, magis cupio tanto, & magis deſydero.

¶-Deteriores omnes ſumus licentia.

¶-Di veſtram fidem,
Itáne comparatã eſſe hominum naturam omnium,
Aliena melius vt videant & iudicent,
Quàm ſua? an eò fit, quia in re noſtra, aut gaudio
Sumus præpediti nimio, aut ægritudine?
Hic mihi quanto nunc plus ſapit, quàm egomet
mihi!

¶-Equidem te demiror Chreme, Act.3.ſc.2
Tam mane qui here tantum biberis. c.nihil nimis.
s. Nihil narras?viſa verò eſt quod dici ſolet,
Aquilæ ſenectus.

¶Noui ego amantium animos: aduertunt grauiter quæ non cenſeas. Act.3.ſc.3

¶Non licet hominem eſſe ſæpe ita vt vult, ſi res non ſinit. Act.4.ſc.1
Nunc ita tempus eſt mihi, vt cupiam filiam: olim nihil minus.

¶Quid agam? aut quid cōminiſcar? ratio de integro ineunda eſt mihi. Act.4.ſc.2
Nihil tā difficile, quin quærēdo inueſtigari poſſiet.

¶Quid tum quæſo, ſi hoc pater reſciuerit? Act.4.ſc.3
s. Quid ſi redeo ad illos qui aiunt, Quid ſi nunc cælum ruat?

¶Eò nunc confugies, quid mea? nū mihi datū eſt? Act.4.ſc.5
Num iuſſi?num illa oppignerare filiam
Meam me inuito potuit? Verum illud Chreme
Dicunt, Ius ſummum ſæpe ſumma malitia eſt.

¶Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis ſiet, Act.4.ſc.6.
Quam inuitus facias.

¶Nónne id flagitium eſt, te aliis conſilium dare, Act.5.ſc.1.
Foris ſapere, tibi non poſſe auxiliarier?

¶-Matres omnes filiis Act.5.ſc.2.
In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria
Solent eſſe.

EX ADELPHIS.

¶Profectò hoc verè dicunt, ſi abſis vſpiam, aut Act.1.ſc.1.

Vbi ſi ceſſes, euenire ea ſatius eſt
Quæ in te vxor dicit, & que in animo cogitat
Irata: quàm illa quæ parentes propitii.
Vxor, ſi ceſſes, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, aut animo obſequi:
Et tibi bene eſſe ſoli, cum ſibi ſit male.
Ego, quia non rediit filius, quæ cogito! &
Quibus nunc ſolicitor rebus, ne aut ille alſerit,
Aut vſpiam ceciderit, ac perfregerit aliquid!
¶-Alii clanculum
Patres quæ faciunt, quæ fert adoleſcentia,
Ea ne me celet conſuefeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere inſuerit patrem, aut
Audebit: tanto magis audebit cæteros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere ſatius eſſe credo, quàm metu.
¶-Errat longè, mea quidem ſententia,
Qui imperium credat grauius eſſe aut ſtabilius,
Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur.
Mea ſic eſt ratio, & ſic animum induco meum:
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet.
Si ſperat fore clàm, rurſum ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit.
Studet par referre, præſens abſénſque idem erit.
Hoc patrium eſt, potius conſuefacere filium
Sua ſponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominus intereſt. hoc qui nequit,
Fateatur neſcire imperare liberis.

Act. 1. ſc. 2. ¶ Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius:
Qui niſi quod ipſe fecit, nihil rectum putat.

¶Pecuniam in loco neglegere, maximum interdum eſt lucrum. Act.2.ſc.2

¶-Ego ſpem pretio non emo.

¶Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt Act.3.ſc.3
Videre, ſed etiam illa, quæ futura ſunt,
Proſpicere.

¶-Hem tibi autem. c. quidnam eſt? s. lupus in fabula. Act.4.ſc.
c. Pater eſt? s. ipſus eſt.

¶Omnes quibus res ſunt minus ſecundæ, magis ſunt neſcio quo modo Act.4.ſc.
Suſpicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis
Propter ſuam impotentiam: ſe ſemper credunt neglegi.

¶Erubuit, ſalua res eſt. Act.4.ſc.

¶Placet tibi factum Mitio? m. non, ſi queam Act.4.ſc.
Mutare: nunc cum non queo, æquo animo fero.
Ita vita eſt hominum quaſi cum ludas teſſeris:
Si illud, quod eſt maxime opus, iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas.

¶-Vetus verbum hoc quidem eſt, Act.5.ſc.3
Communia eſſe amicorum inter ſe omnia.

¶-O noſter Demea,
Ad omnia alia ætate ſapimus rectius:
Solum vnum hoc vitiũ affert ſenectus hominibus,
Attentiores ſumus ad rem omnes quàm ſat eſt.

¶Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit, Act.5.ſc.4
Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid apportet noui,
Aliquid moneat: vt illa quæ te ſcire credas, neſcias:
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

¶-Re ipſa repperi,

Facilitate nihil homini eſſe melius, neque clementia.

Act.5.ſc.8. ¶-Vitium commune omnium eſt,
Quòd nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus.
¶-Suo ſibi hunc
Gladio iugulo.

EX HECYRA.

Act.2.ſc.1. ¶-Vno animo omnes ſocrus oderunt nurus.
Act.3.ſc.1. ¶-Mulieres ſunt ferme, vt pueri, leui ſententia.
Act.3.ſc.2. ¶-Qui amat cui odio ipſus eſt, bis facere ſtultè dico:
Laborem inanem ipſus capit, & illi moleſtiā affert.
Act.3.ſc.3. ¶-Profecto hoc ſic eſt, vt puto,
Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni atque humiles ſumus.
¶-O fortuna vt nunquam perpetuò es bona.
Act.4.ſc.3. ~~¶Iſtuc eſt ſapere, qui, vbicūque opus eſt, animum~~ poſſis flectere.
Act.4.ſc.4. ¶Cenſén' te poſſe reperire vllam mulierem,
Quæ careat culpa? an quia non delinquunt viri?
Act.5.ſc.3. ¶-Tua quod nihil refert, percontari deſinas.

EX PHORMIONE.

Act.1.ſc.1. ¶Quàm inique cōparatū eſt, hi qui minus habēt,
Vt ſemper aliquid addant ditioribus.
Act.1.ſc.2. ¶-Vt nunc ſunt mores: adeò res rediit:
Siquis quid reddit, magna habenda eſt gratia.
¶-Is ſenem per epiſtolas
Pellexit, modo non monteis auri pollicens.

¶-Nam quæ inſcitia eſt
Aduorſum ſtimulum calces?
¶-Sciſti vti foro.
¶-Ita plerique ingenio ſumus omnes, noſtri noſmet pœnitet. Act.1.ſc.3.
¶Loquárne? incédam. taceam? inſtigem. purgem me? laterem lauem. Act.1.ſc.4
¶-Fortes Fortuna adiuuat.
¶Quamobrem omnes, cum ſecundæ res ſunt maxime, tum maxime Act.2.ſc.1.
Meditari ſecũ oportet quo pacto aduorſam ærumnã ferant.
¶-Nihil eſt dictu facilius.
¶-Ad te ſumma ſolum Phormio rerum redit: Act.2.ſc.2
Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedẽdũ: accingere.
¶-Iam pedum viſa eſt via.
¶-Non rete accipitri tenditur neque miluio,
Qui male faciũt nobis. illis, qui nihil faciũt, tẽditur:
Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.
Aliis aliũde eſt periculũ, vnde aliquid abradi poteſt:
Mihi ſciunt nihil eſſe.
¶-Actum, aiunt, ne agas. Act.2.ſc.3.
¶-Verum ita eſt, Act.2.ſc.4
Quot homines, tot ſententiæ: ſuus cuique mos.
¶-Cantilenam eandem canis. Act.3.ſc.2.
¶Mihíne domi eſt? imò quod aiunt, auribus teneo lupum.
¶-Dictum ſapienti ſat eſt. Act.3.ſc.3.
¶Solus eſt homo amico amicus.
¶Pol me detinuit morbus. P. vnde? aut qui? C. rogas? Act.4.ſc.1.
Senectus ipſa eſt morbus.

Act.4.ſc.4. ¶-Nihil eſt Antipho
Quin malè narrando poſſit deprauarier.
Tu id quod boni eſt, excerpis: dicis quod mali eſt.

Act.5.ſc.2. ¶Noſtrapte culpa facimus, vt malos expediat eſſe,
Dum nimiū dici nos bonos ſtudemus & benignos:
Ita fugias, ne præter caſam, quod aiunt.

¶-His nunc præmium eſt, qui recta praua faciunt.

Act.5.ſc.8. ¶Heus heus, quāta hæc mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi eſſet fides.

Act.5.ſc.9. ¶-Verba fiunt mortuo.

Sentētiæ & prouerbia ex Virgilio.

Ecloga 2. ¶-Trahit ſua quenque voluptas.

Ecloga 3. ¶-Iouis omnia plena.

Ecloga 8. ¶Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem
Commaculare manus.

¶-Non omnia poſſumus omnes.

¶-Numero Deus impare gaudet.

Ecloga 9. ¶-Sors omnia verſat.

¶Omnia fert ætas, animum quoque.

Ecloga 10. ¶Omnia vincit amor.

Georgic. 1. ¶-Labor omnia vincit
Improbus: & duris vrgens in rebus egeſtas.

¶-Vbi fas verſum atque nefas, tot bella per orbem,
Tam multæ ſcelerum facies, non vllus aratro

Dignus honos, ſquallent adductis arua colonis:
Et curuæ rigidum falces curuantur in enſem.
Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum:
Vicinæ ruptis inter ſe legibus vrbes
Arma ferunt: ſæuit toto Mars impius orbe.
¶Optima quæque dies miſeris mortalibus æui Georg.3.
Prima fugit: ſubeunt morbi, triſtíſque ſenectus,
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.
¶Non tamē vlla magis præſens fortuna laborū eſt,
Quàm ſiquis ferro potuit reſcindere ſummum
Vlceris os: alitur vitium, viuítque tegendo.
¶Non vmbræ altorum nemorū, nō mollia poſſunt
Prata mouere animum.
¶In tenui labor eſt: at tenuis non gloria, ſiquem Georg.4.
Numina læua ſinunt, audítque vocatus Apollo.
¶Furor arma miniſtrat. AEneid.1.
¶Si genus humanum, & mortalia temnitis arma,
At ſperate deos memores fandi atque nefandi.
¶Vna ſalus victis, nullam ſperare ſalutem. AEneid.2.
¶-Nuſquam tuta fides. AEneid.4.
¶Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?
¶- Varium & mutabile ſemper
Fœmina.
¶-Quò fata trahunt, retrahúntque, ſequamur. AEneid.5.
Quicquid erit, ſuperāda omnis fortuna ferendo eſt.
¶Tu ne cede malis, ſed contrà, audentior ito, AEneid.6.
Quàm tua te fortuna ſinet.
¶ Facilis deſcenſus Auerni,
Noctes atque dies patet atri ianua Ditis:
Sed reuocare gradum, ſuperáſque euadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt: pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus:

Diis geniti potuere.

Æneid.8. ¶-Pedibus timor addidit alas.

Æneid.9. ¶-Vrget præſentia Turni.

Æneid.10. ¶-Rex Iuppiter omnibus idem.

¶Audentes Fortuna iuuat.

¶Stat ſua cuique dies: breue & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ.ſed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.

¶Neſcia mens hominum fati, ſortíſque futuræ,
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis.

Æneid.11. ¶Nulla ſalus bello.

Sententiæ & prouerbia ex Ouidio.

Metam.1. ¶Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus:
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt:
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos:
Victa iacet pietas.

¶-Immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur.

¶-Nullis amor eſt medicabilis herbis.

Metam.2. ¶-Nulla potentia longa eſt.

¶Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu.

¶Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas & amor.

¶-Scilicet vltima ſemper

Expectanda dies homini eſt:dicíque beatus
Ante obitum nemo,ſupremáque funera debet.
¶Et tenuant vigiles corpus miſerabile curæ: Metam.3.
Adducítque cutem macies.
¶-Inopem me copia fecit.
¶-Timidi eſt optare necem. Metam.4.
¶-Fas eſt & ab hoſte doceri.
¶-Ad opem breuis hora ferenda eſt.
¶Sed quãuis formæ nunquã mihi fama petita eſt,
Quanuis fortis eram,formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata iuuabat.
Quáque aliæ gaudere ſolent,ego ruſtica dote
Corporis erubui,criménque placere putaui.
¶-Non omnia grandior ætas Metam.6.
Quæ fugiamus habet:ſeris venit vſus ab annis.
¶-Nihil eſt quod non effræno captus amore
Auſit.
¶Os mutum facti caret indice:grande doloris
Ingenium eſt:miſeríſque venit ſolertia rebus.
¶-Si poſſem,ſanior eſſem: Metam.7.
Sed trahit inuitam noua vis,aliúdque Cupido,
Mens aliud ſuadet:video meliora,probóque:
Deteriora ſequor.
¶Vſqueadeò nulla eſt ſyncera voluptas:
Sollicitúmque aliquid lætis interuenit.
¶-Ignauis precibus Fortuna repugnat. Metam.8.
¶-Immenſa eſt,finémque potentia cæli
Non habet.
¶-Fama loquax peruenit ad aures
Deianira tuas,quæ veris addere falſa Metam.9.
Gaudet,& è minimo ſua per mendacia creſcit,
¶-Properata retexite fata. Metam.10.

Omnia debentur vobis: paulúmque morati,
Serius aut citius ſedem properamus ad vnam:
Tēdimus huc omnes: hæc eſt domus vltima, vóſque
Humani generis longiſſima regna tenetis.
¶Nec modus & requies, niſi mors, reperitur amoris.
¶Labitur occulte, fallítque volatilis ætas:
Et nihil eſt annis velocius.
¶-In audaces non eſt audacia tuta.
¶-Audentes Deus ipſe iuuat.
Metam.13. ¶Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia iuſtis.
¶Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco.
¶-Turpis ſine frondibus arbor:
Turpis equus, niſi colla iubæ flauentia velent:
Pluma tegit volucres, ouibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtǽque decent in corpore ſetæ.
Metam.14. ¶-Inuia virtuti nulla eſt via.
¶-Sed iam fœlicior ætas
Terga dedit, tremulóque gradu venit ægra ſenectus.
¶-Dum peiora timentur,
Eſt locus in voto. ſors autem vbi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuráque ſumma malorum.
Metam.15. ¶-Nihil eſt toto quod perſtet in orbe:
Cuncta fluunt, omníſque vagans formatur imago:
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen: neque enim cōſiſtere flumen,
Nec leuis hora poteſt: ſed vt vnda impellitur vnda,
Vrgetúrque eadem veniens, vrgétque priorem:
Tempora ſic fugiunt pariter, paritérque ſequuntur,
Et noua ſunt ſemper. nā quod fuit ante, relictū eſt,
Fítq; quod haud fuerat: momentáq; cuncta nouātur.

Et paulo pòſt.

Quid non in ſpecies ſecedere quattuor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener & lactens, puerique ſimillimus æuo
Vere nouo eſt: tunc herba recens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt, & ſpe delectat agreſtes.
Omnia tum florent: florúmque coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus vlla eſt.
Tranſit in æſtatem poſt ver robuſtior annus:
Fitque valens iuuenis: neque enim robuſtior ætas
Vlla, nec huberior, nec quæ magis ardeat, vlla eſt.
Excipit autumnus poſito feruore iuuentæ
Maturus mitiſque, inter iuuenémque, ſenémque
Temperie medius, ſparſus quoque tempora canis.
Inde ſenilis hyems tremulo venit horrida paſſu:
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet alba capillos:
Noſtra quoque ipſorum ſemper requiéque ſine vlla
Corpora vertuntur: nec quod fuimúſve, ſumúſve,
Cras erimus. fuit illa dies, qua ſemina tantùm
Spéſque hominum, primæ matríſque habitauimus
aluo:
Artifices natura manus admouit, & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit, éque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem iacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, ritúque tulit ſua membra ferarum.
Paulatímque tremens & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutíſque aliquo conamine neruis.
Inde valens velóxque fuit, ſpatiúmque iuuentæ
Tranſit, & emeritis medii quoque temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ.
Subruit hæc. æui demolitúrque prioris

Robora: fletque Milo ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidarum morte ferarum
Herculeis ſimiles, fluidos pendêre lacertos.
Flet quoque vt in ſpeculo rugas aſpexit aniles
Tindaris: & ſecum cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, túque inuidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiatáque dentibus æui
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
¶ Sic tempora verti
Cernimus, atque alias aſſumere robora gentes,
Concidere has. ſic magna fuit, cenſúque viríſque,
Pérque decem potuit tantũ dare ſanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro diuitiis tumulos oſtendit auorum.
¶ Nec enim fortuna querendo
Sola tua eſt: ſimiles aliorum reſpice caſus,
Mitius iſta feres.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX I. FASTORVM.

¶ Pluris opes nũc ſunt, quàm priſci temporis annis,
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit.
Et paulo pòſt.
At poſtquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit ſummo vertice Roma deos:
Creuerunt & opes, & opum furioſa cupido:
Et cum poſſideant plurima, plura petunt.
Quærere vt abſumant, abſumpta requirere certant:
Atque ipſæ vitiis ſunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda:
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

In pretio pretium nunc eſt: dat cenſus honores,
Cenſus amicitias: pauper vbique iacet.
¶Laudamus veteres: ſed noſtris vtimur annis.
¶Faſtus ineſt pulchris: ſequitúrque ſuperbia formā.
¶Eſt aliquid, magnis crimen abeſſe malis.
¶Conſcia mens vt cuique ſua eſt: ita concipit intra
Pectora pro facto ſpémque metúmque ſuo.
¶Omne ſolum forti patria eſt: vt piſcibus æquor,
Vt volucri vacuo quicquid in orbe patet.
¶Nec fera tempeſtas toto tamen errat in anno;
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.
¶-Dii pia facta vident. Ex ſecundo Faſtorum.
¶-Fraude perit virtus.
¶-Quid non amor improbus audet?
¶Fama manet facti, poſito velamine currunt:
Et memorem famam qui bene geſſit habet.
¶Quiſque ſuam laudat, ſtudiis certamina creſcunt.
¶Nubere ſiqua voles, quanuis properabitis ambo, Ex 3. Faſt.
Differ: habent paruæ commoda magna moræ.
¶Conſcia mens recti, famæ mendacia ridet: Ex 4. Faſt.
Sed nos in vitium credula turba ſumus.
¶-Non ſentitur ſedulitate labor.
¶Magna fuit capitis quondam reuerentia cani: Ex 5. Faſt.
Inque ſuo pretio ruga ſenilis erat.
¶Verba quis auderet coram ſene digna rubore
Dicere? cenſuram longa ſenecta dabat.
¶-Hominum ſententia fallax:
Optima tu proprii nominis author eris.
¶Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo: Ex 6. Faſt.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
¶-Interdum miſcentur triſtia lætis:
Nec populum toto pectore feſta iuuant.

❡Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur:
Quum iudex, alios quod monet, ipſe facit.
❡Tempora labuntur, tacitíſque ſeneſcimus annis:
Et fugiunt fræno non remorante dies.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX I. DE REMEDIO AMORIS.

❡Vtile propoſitum eſt ſæuas extinguere flammas:
Nec ſeruum vitiis pectus habere ſuum.
❡Me duce damnoſas homines compeſcite curas,
Rectáque cum ſociis me duce nauis eat.
❡Dum licet, & modici tangunt præcordia motus,
Si piget, in primo limine ſiſte pedem:
Opprime, dũ noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi:
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vuas:
Et validas ſegetes, quæ fuit herba, facit:
Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
Quo poſita eſt primùm tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.
Quale ſit id quod amas, celeri circunſpice mente:
Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo.
Principiis obſta: ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas conualuere moras.
Sed propera, nec te venturas differ in auras:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amãs, reperitq; alimẽta morando:
Optima vindictæ proxima quæque dies.

Flumina magna vides paruis de fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis.
¶Vidi ego, quod fuerat primò ſanabile vulnus,
Dilatum, longæ damna tuliſſe moræ.
Sed quia delectat Veneris decerpere fructus,
Dicimus aſſidue, cras quoque fiet idem.
Interea tacitæ ſerpunt in viſcera flammæ:
Et mala radices altius arbor agit.
¶Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori:
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cum diſcedere poſſit,
Pugnat in aduerſas ire natator aquas.
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Reſpuit, atque odio verba monentis habet.
Aggrediar melius tum, cum ſua vulnera tangi
Iam ſinet, & veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, niſi mentis inops, in funere nati
Flere vetat? non hoc illa monenda loco eſt,
Cum dederit lachrymas, animúmque impleuerit ægrum:
Ille dolor verbis emoderandus erit.
Temporibus medicina valet: data tempore proſunt.
Et data non apto tempore vina, nocent.
Quinetiam accendas vitia, irritéſque vetando,
Temporibus ſi non aggrediare ſuis.
Ergo vbi viſus eris noſtra medicabilis arte,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc, vt ames, faciunt: hæc, quæ fecere, tuentur:
Hæc ſunt iucundi cauſa, cibúſque mali.
Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus:
Contemptæque iacent, & ſine luce faces.
Quàm platanus riuo gaudet, quàm populus vnda,

Et quàm limoſa canna paluſtris humo:
Tam Venus otia amat. Finem qui quæris amori:
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.
¶Quæritur AEgiſthus qua re ſit factus adulter:
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.
¶Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Eſſe: ſed vt valeas, multa dolenda feres.
Sæpe bibi ſuccos, quanuis inuitus, amaros
AEger: & oranti menſa negata mihi eſt.
Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes:
Arida nec ſitiens ora leuabis aqua.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.
¶Et mala ſunt vicina bonis: errore ſub illo
Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit.
¶Ingenium magni liuor detrectat Homeri:
Quiſquis es, ex illo Zoile nomen habes.
¶Summa petit liuor, perflant altiſſima venti:
Summa petunt dextra fulmina miſſa Iouis.

Ex II. De remedio amoris.

¶Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum,
A cane non magno ſæpe tenetur aper.
¶Poſſe pati facile eſt: tibi ni patientia deſit,
Protinus ex facili gaudia ferre licet.
¶Quiſquis amas, loca ſola nocent, loca ſola caueto,
Quò fugis? in populo tutior eſſe potes.
Nam tibi ſecretos augent ſecreta furores:
Eſt opus auxilio, turba futura tibi eſt.
¶Manat amor tectus, ſi non ab amante recedas:
Turbáque in hoc omnes ingenioſa ſumus.
¶Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abſtinuiſſe locis.

¶Non facile eſuriens poſita retinebere menſa:
Et multam ſaliens incitat vnda ſitim.
Non facile eſt taurum viſa retinere iuuenca:
Fortis equus viſæ ſemper adhinnit equæ.
¶Néve puellarum lachrymis moueare caueto:
Vt flerent oculos erudiere ſuos.
Artibus innumeris mens oppugnatur amantum:
Vt lapis æquoreis vndique pulſus aquis.
¶Admonitu reuocatur amor: vulnúſque nouatum
Scinditur, & firmis cauſa puſilla nocet.
Vt pene extinctum cinerem, ſi ſulphure tangas,
Viuet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic niſi vitaris, quicquid reuocauit amorem,
Flamma redardeſcet, quæ modo nulla fuit.
¶Gnoſida feciſſes inopem, ſapienter amaſſet:
Diuitiis alitur luxurioſus amor.
¶Non habet vnde ſuum paupertas paſcat amorem:
Non tamen hoc tanti eſt, pauper vt eſſe velis.
¶Eneruant animos citharæ, cantúſque, lyræque,
Et vox, & numeris brachia mota ſuis.
¶. Vina parant animos Veneri.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX EPISTOLIS OVIDII.

¶Res eſt ſolliciti plena timoris amor. Ex 1. epiſt.
¶Heu patior telis vulnera facta meis.
¶Exitus acta probat: careat ſucceſſibus opto, Ex 2. epiſto.
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.
¶Vince animos, itámque tuam qui cætera vincis. Ex 3. epiſto.
¶Venit amor grauius, quo ſerius: vrimur intus Ex 4. epiſt.
Vrimur, & cæcum pectora vulnus habent.

Scilicet vt teneros lædunt iuga prima iuuencos,
Frænáque vix patitur de grege captus equus:
Sic male, vixque ſubit primos rude pectus amores:
Sarcináque hæc animo non ſedet apta meo.
Ars ſit, vbi à teneris crimen condiſcitur annis:
Quæ venit exacto tempore, peius amat.
¶Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, compti:
Fine coli modico forma virilis amat.
¶Quod caret alterna requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſáque membra leuat.
Arcus & arma tuæ tibi ſint imitanda Dianæ:
Si nunquam ceſſes tendere, mollis erit.
¶-Quid deceat, non videt vllus amans.
Ex 5.epiſt. ¶Leniter ex merito quicquid patiare, ferendum eſt.
Quæ venit indigne pœna, dolenda venit.
¶-Nulla reparabilis arte
Læſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel.
¶Me miſerā, quòd amor nō eſt medicabilis herbis.
Deſtituor prudens artis ab arte mea.
Ex 7.epiſt. ¶Non bene cæleſtes impia dextra colit.
Ex 9.epiſt. ¶Quàm male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam premitur magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus, ſpecies læſura ferentes:
Siqua voles apte nubere, nube pari.
Ex 10.epiſt. ¶Occurrunt animo pereundi mille figuræ:
Mórſque minus pœnæ, quàm mora mortis habet.
Ex 11.epiſt. ¶Quid iuuat admotam per auorum nomina cælo
Inter cognatos poſſe referre Iouem?
Ex 12.epiſt. ¶Eſt aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas.
¶-Quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma ſuo.
¶-Sed quid prædicere pœnam

Attinet?ingentes parturit ira minas.

¶Fortius ille poteſt multo qui pugnat amore. Ex 13.epiſt

¶Nos ſumus incertæ:nos anxius omnia cogit,
Quæ poſſunt fieri,facta putare timor.

¶Non faciunt molles ad fera bella manus. Ex 14.epiſt

¶-Vires ſubtrahit ipſe timor.

¶-Quis enim celauerit ignem, Ex 15.epiſt
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?

¶Quà licet,& poſſum luctor celare furorem:
Sed tamen apparet diſſimulatus amor.

¶-Quis enim ſuccenſet amanti, Ex 16.epiſt
Si modo quem præfers non ſimulatur amor?

¶-Acceptiſſima ſemper
Munera ſunt, author quæ pretioſa facit.

¶Diſce meo exemplo formoſis poſſe carere:
Eſt virtus,placitis abſtinuiſſe bonis.

¶Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides.

¶An neſcis longas regibus eſſe manus?

¶Dum nouus eſt,cœpto potius pugnemus amori:
Flamma recens parua ſparſa reſedit aqua.

¶Certus in hoſpitibus nõ eſt amor:errat,vt ipſi:
Cúmque nihil ſperes firmius eſſe,fugit.
Hypſipyle teſtis,teſtis Minoia virgo:
In non exhibitis vtraque iuncta toris.

¶Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.

¶Longa mora eſt nobis omnis quæ gaudia differt. Ex 18.epiſt

¶Vrimur igne pari:ſed ſum tibi viribus impar.

¶Vt corpus teneris,ſic mens infirma puellis.

¶Non bene mactato cæleſtia numina gaudent: Ex 19.epiſt
Sed quæ præſtanda eſt,& ſine teſte,fide.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX LIB. I. DE ARTE AMANDI.

Arte citæ, velóque rates, remóque reguntur,
Arte leuis currus, arte regendus amor.
Vt redit, ítque frequens longũ formica per agmen,
Granifero ſolidum dum vehit ore cibum:
Aut vt apes ſaltúſque ſuos, & olentia nactæ
Paſcua, per flores & thyma ſumma volant:
Sic ruit in celebres cultiſſima fœmina ludos.
Copia iudicium ſæpe morata meum eſt.
Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur vt ipſæ:
Ille locus caſti damna pudoris habet.
¶ Vina parant animos, faciúntque caloribus aptos:
Cura fugit, multo diluitúrque mero.
¶ Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris:
Vicinúmque pecus grandius huber habet.
¶ Mens erit apta capi tunc cum lætiſſima rerum,
Vt ſeges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec ſunt aſtricta dolore,
Ipſa patent: blanda tum ſubit arte Venus.
Tunc cum triſtis erat, defenſa eſt Ilion armis;
Militibus grauidum læta recepit equum.
¶ Vt fragilis glacies, interit ira mora.
¶ Flectitur iratus voce rogante Deus.
¶ Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.
¶ Tempore difficiles veniunt ad aratra iuuenci:
Tempore lenta pati fræna docentur equi.
Ferreus aſſiduo conſumitur annulus vſu:
Interit aſſidua vomer aduncus humo.
Quid magis eſt durum ſaxo? quid mollius vnda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

¶-Facile eſt omnia poſſe Deo.

¶Tuta frequénſque via eſt per amici fallere nomẽ:
Tuta frequénſque licet ſit via, crimen habet.

¶Ebrietas vt vera nocet: ſic ficta iuuabit.

¶Nil niſi turpe iuuat: curæ eſt ſua cuique voluptas:
Hæc quoque ab alterius grata dolore venit.

¶-Neque enim lex iuſtior vlla eſt,
Quàm necis artifices arte perire ſua.

¶Et lachrymæ ꝓſũt, lachrymis adamãta mouebis.

¶Attenuant iuuenum vigilatæ corpora noctes.

¶Quos credis fidos, effuge: tutus eris.
Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ.

Ex II. De arte amandi.

¶Nec minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.
Caſus ineſt illic: hic erit artis opus.

¶Ingeniũ mala ſæpe mouent: quis crederet vnquã
Aerias hominem carpere poſſe vias?

¶Sit procul omne nefas: vt ameris, amabilis eſto.

¶Forma bonum fragile eſt, quantúmque accedit ad annos,
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.
Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia florent:
Et riget amiſſa ſpina relicta roſa.
Et tibi iam venient cani formoſe capilli:
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Iam molire animum qui duret, & aſtrue formam:
Solus ad extremos permanet ille rogos.

¶Dextera præcipue capit indulgentia mentes.
Aſperitas odium, ſæuáque bella mouet.
Odimus accipitrem, quia viuit ſemper in armis:
Et pauidum ſolitos in pecus ire lupos.
At caret inſidiis hominum quia mitis hirundo eſt:

Quáſque colat turres Chaonis ales habet.
Eſte procul lites, & amaræ prælia linguæ:
Dulcibus eſt verbis mollis alendus amor.
¶Flectitur obſequio curuatus ab arbore ramus:
Franges, ſi vires experiere tuas.
Obſequio tranantur aquæ: nec vincere poſſis
Flumina, ſi contrà, quàm rapit vnda, nates.
Obſequium tigréſque domat, tumidóſque leones:
Ruſtica paulatim taurus aratra ſubit.
¶Cede repugnanti: cedendo victor abibis.
¶-Amor odit inertes.
¶Militiæ ſpecies amor eſt: diſcedite ſegnes:
Non ſunt hæc timidis ſigna tuenda viris.
Nox & hyems, longǽque viæ, ſæuique labores,
Mollibus his caſtris, & dolor omnis ineſt.
Sæpe ferens imbrem cæleſti nube ſolutum,
Frigidus in nuda ſæpe iacebis humo.
¶Quid tibi præcipiã teneros quoq; mittere verſus?
Hei mihi non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur:
Dummodo ſit diues, barbarus ille placet.
¶Aurea ſunt verè nunc ſecula: plurimus auro
Vænit honos: auro conciliatur amor.
Ipſe licet venias muſis comitatus Homere:
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.
¶Fac tibi conſueſcat, nihil aſſuetudine maius.
¶-Lenteſcunt tempore curæ:
Vaneſcítque abſens, & nouus intrat amor.
¶Sed neque fuluus aper media tam ſæuus in ira eſt,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus hubera præbet:
Nec breuis ignaro vipera læſa pede:

Fœmina quàm ſocii deprenſa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammáſque ruit, poſitóque decore
Fertur, vt Aonii cornibus icta dei:
Coniugis admiſſum, violatáque iura mariti
Barbara per natos Phaſias vlta ſuos.
Altera dira parens hæc eſt, quam cernis, hirundo:
Aſpice, ſignatum ſanguine pectus habet.
Hoc bene compoſitos, & firmos rumpit amores.
Crimina ſunt cautis iſta timenda viris.
¶Gloria peccati nulla petenda tui eſt.
¶Luxuriant animi rebus plerunque ſecundis:
Nec facile eſt æqua commoda mente pati.
¶Quod iuuat, exiguũ eſt: plus eſt quod lędit amãtes:
Proponant animo multa ferenda ſuo.
Quot lepores in Atho, quot apes paſcuntur in Hybla,
Cerula quot baccas Palladis arbor habet,
Littore quot conchæ: tot ſunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo ſpicula felle madent.
¶Ardua molimur: ſed nulla, niſi ardua, vincunt;
Difficilis noſtra poſcitur arte labor.
¶Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus:
At contrà, grauis eſt culpa tacenda loqui.
¶Quod male fers, aſſueſce: feres bene: multa vetuſtas
Lenit: at incipiens omnia ſentit amor.
¶Dum vires, anníque ſinunt, tolerate labores:
Iam veniet tacito curua ſenecta pede.
¶Cum mora non tuta eſt: totis incumbere remis
Vtile, & admiſſo ſubdere calcar equo.

Ex III. De arte amandi.

Venturæ memores iam nunc eſtote ſenectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos,
Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præteriit, rurſum reuocabitur vnda:
Nec quæ præteriit hora, redire poteſt.
Vtendum eſt ætate. cito pede labitur ætas:
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.
¶Quàm cito (me miſerum) laxantur corpora rugis:
Et perit in nitido qui fuit ore color.
¶Veſtra ſine auxilio fugiunt bona: carpite florem:
Qui niſi captus erit, turpiter ipſe cadet.
Adde, quòd & partus faciunt breuiora iuuentæ
Tempora: continua meſſe ſeneſcit ager.
¶Sed neque ramoſa numerabis in ilice frondes:
Nec quot apes Hyblæ, nec quot in Alpe feræ:
Nec mihi tot cultus numero comprendere fas eſt:
Adiicit ornatus proxima quæque dies.
¶Fœmina canitiem germanis inficit herbis:
Et melior vero quæritur arte color.
Fœmina procedit denſiſſima crinibus emptis:
Próque ſuis alios efficit ære ſuos.
Quid de veſte loquar? non iam ſegmenta requiro:
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.
¶Quò nō ars penetrat? diſcū lachrymare decēter:
Quóque volunt plorant tempore, quóque modo.
¶Sed minimus labor eſt, ſapienter iactibus vti.
Maius opus mores compoſuiſſe ſuos.
¶Quod latet, ignotum eſt: ignoti nulla cupido.
¶Errat, & in nulla ſede moratur amor.
¶Pertinet ad faciem rabidos compeſcere mores:

Candida pax homines, trux decet ira feras.
¶Eſt Deus in nobis: ſunt & commercia cæli.
Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.
¶Non bene cum ſociis regna Venúſque manent.
Quælibet extinctos iniuria ſuſcitat ignes.
¶Nupta virum timeat: rata ſit cuſtodia nuptæ.
Hoc decet: hoc leges, iúſque, pudórque iubent.
¶Munera (crede mihi) placant hominéſq;, deóſque:
Placatur donis Iuppiter ipſe datis.
Quid faciet ſapiens? ſtultus quoque munere gaudet,
Ipſe quoque accepto munere mitis erit.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX I. DE PONTO.

Cúmque ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori: Ex elegia 1.
Eſtque pati pœnam, quàm meruiſſe, minus.
Vt mihi di faueant, quibus eſt manifeſtior ipſe:
Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certe, ne ſim, cum venerit, exul.
Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
¶Sic mea perpetuos curarum pectora morſus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentē ſtimuli, quàm vita, relinquent:
Quíque dolet citius, quàm dolor ipſe, cadet.
¶Neſcit enim Cæſar (quanuis Deus omnia norit) Ex elegia 3.
Vltimus hic qua ſit conditione locus.
¶Non eſt in medico ſemper releuetur vt æger: Ex elegia 4.
Interdum docta plus valet arte malum.
¶Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas:
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram:
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut ſi ſit, longa eſt attenuanda mora.
¶Rurſus amor patriæ ratione valentior omni:
Quod tua fecerunt ſcripta, retexit opus.
¶Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cum bene ſint clauſæ cauea Pandione natæ,
Nititur in ſyluas quæque redire ſuas:
Aſſuetos tauri ſaltus, aſſueta leones:
Nec feritas illos impedit, antra petunt.
x elegia 5. ¶Iam mihi deterior canis aſpergitur ætas:
Iámque meos vultus ruga ſenilis arat:
Iam vigor, & caſſo languent in corpore vires:
Nec iuueni luſus qui placuere, iuuant.
Nec me, ſi ſubito videas, cognoſcere poſſis:
AEtatis facta eſt tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos: ſed & altera cauſa eſt,
Anxietas animi, continuúſque labor.
¶Cernis vt in duris (& quid boue firmius?) aruis,
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam vacuo ſolita eſt ceſſare nouali:
Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus.
Occidet, ad circi ſiquis certamina ſemper
Non intermiſſis curſibus ibit equus.
Firma ſit illa licet, ſoluetur in equore nauis,
Quæ nunquam liquidis ſicca carebit aquis.
Me quoque debilitat ſeries immenſa laborum:
Ante meum tempus cogor & eſſe ſenex.
Otia corpus alunt: animus quoque paſcitur illis.
Immodicus contrà carpit vtrunque labor.

¶Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus? Ex elegia 6
Vt capiant vitium, ni moueantur, aquæ?
Et mihi ſiquis erat dicendi carminis vſus,
Deficit: éſtque minor factus inerte ſitu.
¶Artibus ingenuis (quarum tibi maxima cura eſt) Ex elegia 7
Pectora molleſcunt, aſperitáſque fugit.
¶Spes igitur menti pœnæ Græcine leuandæ
Non eſt ex toto nulla relicta meæ.
Hæc dea, cum fugerent ſceleratas numina terras,
In dis inuiſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, vt videat quum terras vndique nullas
Naufragus, in mediis brachia iactet aquis.
Hæc facit vt viuat foſſor quoque compede vinctus,
Liberáque à ferro crura futura putet.
Sæpe aliquem ſolers medicorum cura reliquit:
Nec ſpes huic, vena deficiente, cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem:
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc dea quàm multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece.
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuítque manu,
Quídq; facis? lachrymis opus eſt, nõ ſanguine, dixit;
Sæpe per has flecti principis ira ſolet.
Quanuis eſt igitur meritis indebita noſtris:
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.
¶Et mala Naſonem quoniam meruiſſe videtur: Ex elegia 8.
Si non ferre doles: at meruiſſe dole.
¶Ah nimiũ eſt quod amice petis: moderatius opta, Ex elegia 9.
Et voti, quæſo, contrahe vela tui.
¶Si modo nõ ſenſus, nec clarum nomen auorum: Ex elegia 10.
Sed probitas magnos, ingeniúmque facit.

EX II. LIB. DE PONTO.

x elegia 2. ¶ Tendit in ardua virtus.

x elegia 3. ¶ Turpe quidem dictu, ſed (ſi modo vera fatemur)
Vulgus amicitias vtilitate probat.
Ipſe decor recti, facti ſi præmia deſint,
Non mouet, & gratis pœnitet eſſe probum.
Nil, niſi quod prodeſt, charum eſt: en detrahe menti
Spem fructus auidæ: nemo petendus erit.
At reditus iam quiſque ſuos amat: & ſibi quid ſit
Vtile, ſollicitis computat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.
¶ Diligitur nemo, niſi cui Fortuna ſecunda eſt:
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego non paucis quondam munitus amicis,
Dum flauit velis aura ſecunda meis:
Vt fera nimboſo tumuerunt æquora vento,
In mediis lacera naue relinquor aquis.
¶ Per ſéque petenda eſt
Externis virtus incomitata bonis.

Ex elegia 5. ¶ Scilicet ingeniis aliqua eſt concordia iunctis:
Et ſeruat ſtudii fœdera quiſque ſui.
Ruſticus agricolam, miles fera bella gerentem:
Rectorem dubiæ nauita puppis amat.

Ex elegia 6. ¶ Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare tenaci:
Turpe laborantem deſeruiſſe ratem.
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere: amicum,
Et niſi ſit fœlix, eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio, atque Agamēnone nati:

Non hæc AEgidæ, Pirithoíque fides.'
Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſu tota theatra ſonant.
¶Proxima ſubſequitur quid agas, audire voluntas: Ex elegia 7.
Et modo ſi quid agas, ſit tibi cura mei.
Nec dubito quin ſit: ſed me timor ipſe malorum
Sæpe ſuperuacuos cogit habere metus.
Da veniam quæſo, nimióque ignoſce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus vnca cibis æra ſubeſſe putat.
Sæpe canem viſum longe fugit agna, lupúmque
Credit: & ipſa ſuam neſcia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque ſaucia tactũ:
Vanáque ſollicitis incitat vmbra metum.
Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil, niſi triſte, meo.
¶Iam dolor in morem venit meus: vtque caducis
Percuſſu crebro ſaxa cauantur aquis,
Sic ego continuo Fortunæ vulneror ictu:
Vixque habet in nobis iam noua plaga locum.
Nec magis aſſiduo vomer tenuatur ab vſu:
Nec magis eſt curuis Appia trita rotis:
Pectora quam mea ſunt ſerie calcata malorum:
Et nihil inueni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis:
Infœlix perii dotibus ipſe meis.
¶Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis: Ex elegia 9.
Conuenit & tanto, quantus es ipſe, viro.
¶Conueniẽs hominũ eſt, hominẽ ſeruare, voluptas:
Et melius nulla quæritur arte fauor.
¶Sunt tamen inter ſe communia ſacra poetis: Ex elegia 10.

Diuerſum quanuis quiſque ſequamur iter.

Ex elegia 11. ¶Acer, & ad palmæ per ſe curſurus honores:
Si tamen horteris, fortius ibit equus:

EX III. LIB. DE PONTO.

Ex elegia 2. ¶Corpora debentur mœſtis exanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen, honóſque rogos.
Occidit & Theſeus, & qui comitauit Oreſtem:
Sed tamen in laudes viuit vterque ſuas.
¶Nomen amicitiæ barbara corda mouet.

Ex elegia 4. ¶Vtque reformidant inſuetum lumina ſolem:
Sic ad lætitiam mens mea ſegnis erat.
¶Eſt quoque cunctarum nouitas gratiſſima rerum:
Gratiáque officio, quod mora tardat, abeſt.
¶Scripta placent à morte quidem: quia lædere viuos
Liuor, & inuiſo carpere dente ſolet.
¶Vt deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hac ego contentos ſuſpicor eſſe deos.
Hæc facit, vt veniat pauper quoque gratus ad aras:
Et placeat, cæſo, non minus agna, boue.

Ex elegia 6. ¶Crede mihi, miſeris cæleſtia numina parcunt:
Nec ſemper læſos & ſine fine premunt.
Principe nec noſtro Deus eſt moderatior vllus:
Iuſtitia vires temperat ille ſuas.
¶Deſine mitem animum vano infamare timore:
Sæua quid in placidis ſaxa vereris aquis?

Ex elegia 7. ¶Hoc quoque Naſo feres, etenim maiora tuliſti:
Iam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum:
Subtrahit & duro colla nouella iugo.
Nos, quibus aſſueuit fatum crudeliter vti,
Ad mala iampridem non ſumus vlla rudes.

¶Curando fieri quædam maiora videmus
  Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.
¶Dignus es argento, fuluo quoque dignior auro: Ex elegia 8
  Sed te, cum donas, iſta iuuare ſolent.
¶Scribentem iuuat ipſe fauor, minuítque laborem: Ex elegia 9
  Cúmque ſuo creſcens pectore feruet opus.
¶Læta fere lætus cecini: cano triſtia triſtis,
  Conueniens operi tempus vtrunque ſuo eſt.
¶Cum totiens eadem dicam, vix audior vlli:
  Verbáque profectu diſſimulata carent.

EX IIII. LIB. DE PONTO.

¶Excitat auditor ſtudium: laudatáque virtus Ex elegia 2.
  Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.
¶Dum mea puppis erat valida fundata carina: Ex elegia 3.
  Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc quia contraxit vultum fortuna, recedis,
  Auxilio poſtquam ſcis opus eſſe tuo.
¶Quid facis, ah, demens? cur, ſi fortuna recedat,
  Naufragio lachrymas eripis ipſe tuo?
Hæc dea non ſtabili, quàm ſit leuis, orbe fatetur,
  Quæ ſummum dubio ſub pede ſemper habet.
¶Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo:
  Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.
Diuitis audita eſt cui non opulentia Crœſi?
  Nempe tamen vitam captus ab hoſte tulit.
Ille Syracuſia modo formidatus in vrbe,
  Vix humilis duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno maius? tamen ille rogauit
  Summiſſa fugiens voce clientis opem.
Cuíque viro totus terrarum paruit orbis:

Indigus effectus omnibus ipſe magis.
Ille Iugurthino clarus, Cymbróque triumpho,
Quo victrix totiens conſule Roma fuit,
In cœno Marius iacuit, cannáque paluſtri:
Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis diuina potentia rebus:
Et certam præſens vix habet hora fidem.
Tu quoque fac timeas: & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.
Ex elegia 4. ¶Nulla dies adeò eſt auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis vt fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt non ſit in illo
Mixta ferè duris vtilis herba rubis.
Ex elegia 8. ¶Parua quidem, fateor, pro magnis munera reddi,
Cum pro conceſſa verba ſalute damus.
Sed qui quàm potuit dat maxima, gratus abũde eſt:
Et finem pietas contigit illa ſuum.
Nec quæ de parua pauper diis libat acerra,
Thura, minus grandi, quàm data lance, valent.
Agnáque tã lactens, quàm gramine paſta Phaliſco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
¶Carmine fit viuax virtus, expérſque ſepulchri
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.
Tabida conſumit ferrum lapidémque vetuſtas:
Nulláque res maius tempore robur habet.
Ex elegia 10. ¶Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus vſu:
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.
Ex elegia 12. ¶Nec quid agã, inuenio: nec quid nolímve, velímve:
Nec ſatis vtilitas eſt mea nota mihi.
Crede mihi miſeros prudentia prima relinquit:
Et ſenſus cum re, conſiliúmque fugit.
Ex elegia 15. ¶.Res immoderata cupido eſt.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX I. LIB. AMORVM.

¶Vror, & in vacuo pectore regnat amor. Ex elegia 1
¶Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignẽ?
Cedamus: leue fit quod bene fertur onus.
Vidi ego iactatas, mota face, creſcere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.
¶Multa miſer timeo, quia feci multa proterue: Ex elegia 4
Exemplíque metu torqueor ipſe mei.
¶Nox & amor, vinúmque nihil moderabile ſuadẽt: Ex elegia 6.
Illa pudore vacat, Liber amórque metu.
¶At tu ne dubita, minuet vindicta dolorem. Ex elegia 7
Quaſlibet infirmas adiuuat ira manus.
¶Labitur occulte, fallítque volatilis ætas: Ex elegia 8.
Et celer admiſſis labitur annus equis.
¶Impia ſub dulci melle venena latent.
¶Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido: Ex elegia 9.
Attice, crede mihi, militat omnis amans.
¶Quis, niſi vel miles, vel amans, & frigora noctis,
Et denſo miſtas perferet imbre niues?
¶Mars dubius, nec certa Venus, victíque reſurgunt:
Quóſque neges vnquam poſſe iacere, cadunt.
¶Qui non vult fieri deſidioſus, amet.
¶Non bene conducti vendunt periuria teſtes: Ex elegia 10.
Non bene ſelecti iudicis arca patet.
Turpe reós empta miſeros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.
¶Non habet euentus ſordida præda bonos.
Non fuit armillas tanti tetigiſſe Sabinas:
Vt premerent ſacræ virginis arma caput.
Ex quibus exierat, traiecit viſcera ferro

Filius,& pœnæ cauſa monile fuit.
¶Scindentur veſtes,gemmæ frangentur & aurum:
Carmina quam tribuent fama perennis erit.
Ex elegia 15. ¶Paſcitur in viuis liuor:poſt fata quieſcit.
Tunc ſuus ex merito quenque tuetur honos.
Ex II. Amorum.
Ex elegia 2. ¶Quis minor eſt autem,quàm tacuiſſe labor?
Ex elegia 7. ¶AEquo animo pœnam,qui meruere,ferunt.
Ex elegia 9. ¶Infœlix,tota quicunque quieſcere nocte
Suſtinet,& ſomnos præmia magna vocat.
Stulte,quid eſt ſomnus,gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.
¶Tu leuis es,multóque tuis ventoſior alis:
Gaudiáque ambigua dáſque,negáſque fide.
Ex elegia 11. ¶-At vos,quod quiſque loquatur,
Credite:credenti nulla procella nocet.
Ex elegia 16. ¶Verba puellarum foliis leuiora caducis:
Irritáque,vt viſum eſt,ventus & vnda ferunt.
Ex elegia 19. ¶Quod licet,ingratū eſt:quod non licet,acrius vrit.
Ex III.Amorum.
Ex elegia 4. ¶Dure vir,impoſito teneræ cuſtode puellæ,
Nil agis:ingenio quæque tuenda ſuo eſt.
Siqua metu dempto caſta eſt,ea denique caſta eſt:
Quæ,quia non liceat,non facit,illa facit.
Vt iam ſeruaris bene corpus,adultera mens eſt:
Nec cuſtodiri (ni velit) vlla poteſt.
Nec mentem ſeruare potes,licet omnia claudas:
Omnibus excluſis,intus adulter erit.
Cui peccare licet,peccat minus:ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Nitimur in vetitum ſemper,cupimúſque negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.

Centum fronte oculos, centum ceruice gerebat
Argus, & hos vnus ſæpe fefellit amor.
In thalamo Danae ſaxo, ferróque perenni
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.
Penelope manſit (quanuis cuſtode careret)
Inter tam multos intemerata procos.
¶Quid mihi fortunæ tantum? quid regna ſine vſu? Ex elegia
¶Quid niſi poſſedi diues auarus opes?
Sic aret mediis taciti vulgator in vndis:
Pomáque, quæ nullo tempore tangat, habet.
¶Ingenium quondam fuerat pretioſius auro: Ex elegia
At nunc barbaria eſt grandis, habere nihil.
¶Iuppiter admonitus nihil eſſe potentius auro,
Corruptæ pretium virginis ipſe fuit.
Dum merces aberat, durus pater, ipſa ſeuera:
AErati poſtes, ferrea turris erat.
Sed poſtquam ſapiens in munera venit adulter:
Præbuit ipſa ſinus, & dare iuſſa, dedit.
¶Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores:
Inde grauis iudex: inde ſeuerus eques.
¶Scilicet omne ſacrũ mors importuna prophanat: Ex elegia
Omnibus obſcuras iniicit illa manus.
¶Multa diúque tuli, vitiis patientia victa eſt. Ex elegia
Cede fatigato pectore turpis amor.
¶Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim:
Sæpe tulit feſſis ſuccus amarus opem.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX LIB. I. TRISTIVM.

Iudicis officium eſt, vt res, ita tempora rerum
Quærere: quæſito tempore tutus eris.

Carmina proueniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina, ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt.
Me mare, me venti, me fera iactat hyems.
¶Difficile eſt tamen hîc remis vtaris, an aura,
Dicere: conſilium réſque, locúſque dabunt.

[E]x elegia 4. ¶Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum:
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Dum iuuat, & vultu ridet Fortuna ſereno:
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit, fugiunt: nec noſcitur vlli
Agminibus comitum, qui modo cinctus erat.

[E]x elegia 8. Donec eris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.
Aſpicis vt veniant ad candida tecta columbæ?
Accipiat nullas ſordida turris aues?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.
Vtque comes radios per ſolis euntibus vmbra eſt,
Cum latet hic preſſus nubibus, illa fugit:
Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus:
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.

Ex I I. lib. de Triſtibus.

Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
Igne quid vtilius? ſiquis tamen vrere tecta
Apparat: audaces inſtruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat, medicina, ſalutem.
Quǽque iuuet, monſtrat: quǽque ſit herba nocẽs.
Et latro & cautus præcingitur enſe viator:
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.

Ex lib. I I I. de Triſtibus.

[E]x elegia 4. ¶Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes:

Non proſunt, potius plurimùm obeſſe ſolent.
Effugit hybernas demiſſa antenna procellas:
Latáque plus paruis vela timoris habent.
¶Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
¶Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper:
Propoſitíque precor contrahe vela tui.
¶Viue ſine inuidia, mollésque inglorius annos
Exige: amicitias & tibi iunge pares.
¶Vt cecidi, cunctíque metu fugere ruinam, Ex elegia 5.
Verſáque amicitiæ terga dedere meæ.
¶Quo quiſque eſt maior, magis eſt placabilis iræ:
Et faciles motus mens generoſa capit.
Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni:
Pugna ſuum finem, cum iacet hoſtis, habet.
At lupus, & turpes inſtant morientibus vrſi:
Et quæcunque minor nobilitate fera eſt.
¶Sũt & opes modicæ, cum ſis digniſſima magnis: Ex elegia 7.
Finge ſed immenſis cenſibus eſſe pares.
Nempe dat & quodcunque libet fortuna, rapítque:
Irus & eſt ſubito, qui modo Crœſus erat.
¶In cauſa facili cuiuis licet eſſe diſerto: Ex elegia 11
Et minimæ vires frangere quaſſa valent.
Subruere eſt arces, & ſtantia mœnia virtus:
Quilibet ignaui præcipitata premunt.

Ex lib. IIII. De triſtibus.

¶Fléque meos caſus: eſt quædam flere voluptas: Ex elegia 3.
Expletur lachrymis, egeritúrque dolor.
¶Materiámque tuis triſtem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis noſſet, fœlix ſi Troia fuiſſet?
Publica virtutis per mala facta via eſt.

Ars tua Tiphy iacet, ſi non ſit in æquore fluctus:
  Si valeant homines, ars tua Phœbe vacet.
Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
  Apparet virtus, arguitúrque malis.
Dat tibi noſtra locum tituli fortuna, capútque
  Conſpicuum pietas quo tua tollat habet.
Vtere temporibus, quorum nunc munere freta es:
  Et patet in laudes ærea lata tuas.

Ex elegia 6. ¶Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
  Præbet & in curuo colla premenda iugo.
Tempore paret equus lentis animoſus habenis:
  Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum:
  Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quǽque ſui iuſſis obtemperat Inda magiſtri
  Bellua, ſeruitium tempore victa ſubit.
Tempus, vt extenſis tumeat, facit vua, racemis:
  Víxque merum capiāt grana, quod intus habent.
Tempus & in canas ſemen producit ariſtas:
  Et ne ſint triſti poma ſapore, facit.
Hoc dentem tenuat terram renouantis aratri:
  Hoc rigidos ſilices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam ſæuas paulatim mitigat iras.
  Hoc minuit luctus, mœſtáque corda leuat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas:
  Præterquam curas attenuare meas.

Ex elegia 7. ¶Nil adeò validum eſt (adamas licet alliget illud)
  Vt maneat rapido firmius igne Iouis.
Nil ita ſublime eſt, ſupráque pericula tendit,
  Non ſit vt inferius, ſuppoſitúmque Deo.

Ex lib. v. De triſtibus.

¶Denique nulla mihi captatur gloria: quǽque

Ingenii ſtimulos ſubdere fama ſolet.
¶Scilicet exiguis prodeſt annoſa vetuſtas: Ex elegia 2.
Grandibus accedunt tempore damna malis.
¶Scilicet aduerſis probitas exercita rebus, Ex elegia 6.
Triſti materiam tempore laudis habet.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes,
Penelope fœlix, ſed ſine laude foret.
¶Turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes. Ex elegia 7.
¶Vilia qui quondam miſeris alimenta negarat: Ex elegia 9.
Nunc mendicato paſcitur ille cibo.
Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat:
Et manet in nullo certa tenáxque loco.
Sed modo læta manet, vultus modo ſumit acerbos:
Et tantum conſtans in leuitate ſua eſt.
Nos quoque floruimus: ſed flos fuit ille caducus:
Flammáque de ſtipula noſtra breuíſque fuit.
¶Plus valet humanis viribus ira Dei. Ex elegia 13
¶-Ingenium longa rubigine læſum
Torpet: & eſt multo, quàm fuit antè, minus.
Fertilis, aſſiduo ſi non renouetur aratro,
Nil niſi cum ſpinis gramen habebit, ager.
¶Denique non paruas animo dat gloria vires:
Et facunda facit pectora laudis amor.
¶Rara quidē eſt virtus, quā non fortuna gubernat: Ex elegia 14
Quæ maneat ſtabili, cum fugit illa, pede.

EX ELEGIA DE MEDICA-
MINE FACIEI.

Fœminea veſtri potiuntur lege mariti:
Et vix ad cultus nupta quod addat, habet.
¶Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat, & forma multa ſuperbit auis.
¶Prima ſit in vobis morum tutela puellæ:

Ingenio faciles conciliante placent.
Certus amor morum eſt: formam populabitur ætas,
Et placidus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit quo vos ſpeculum vidiſſe pigebit:
Et veniet rugis altera cauſa dolor.
Sufficit, & longum probitas perdurat in æuum:
Perque ſuos annos hinc bene pendet amor.

EX EPISTOLA AD LIVIAM.

Hei mihi quàm facile eſt, quanuis hoc contigit, oēs
Alterius luctu fortia verba loqui.
¶Facta ducis viuent, operoſáque gloria rerum:
Hæc manet, hæc auidos effugit vna rogos.
¶Fata manent omnes, omnes expectat auarus
Portitor, & turbæ vix ſatis vna ratis.
Tendimus huc omnes, metā properamus ad vnam.
Omnia ſub leges mors vocat atra ſuas.
Vita data eſt vtenda: data eſt ſine fœnore nobis
Mutua, nec certa perſoluenda die.
Fortuna arbitriis tempus diſpenſat vbique:
Illa rapit iuuenes, ſuſtulit illa ſenes.
Quáque ruit, furibunda ruit: totúmque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.
¶Sed rigidum ius eſt & ineuitabile mortis:
Stant rata non vlla fila tenenda manu.
¶Quid numeras annos? vixi maturior annis.
Acta ſenem faciunt: hæc numeranda tibi.

Sententiæ & pro-
VERBIA EX ODIS HO-
ratii,ſiue lib. I. Carminum.

Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura ſui. mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati. Ex ode I.

¶Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas. Ex ode 3.

¶Nil mortalibus arduum eſt:
Cælum ipſum petimus ſtultitia: neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Iouem ponere fulmina.

¶Pallida mors æquo pulſat pede pauperũ tabernas
Regúmque turres: ô beate Seſti.
Vitæ ſumma breuis, ſpem nos vetat inchoare longã.
Iam te premet nox, fabulǽque inanes,
Et domus exilis Plutonia. Ex ode 4.

¶Albus vt obſcuro detergit nubila cælo
Sæpe Nothus, nec parturit imbres
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitǽque lobores
Molli Plance mero. Ex ode 7.

¶Quid ſit futurum cras, fuge quærere, &
Quem ſors dierum cunque dabit, lucro
Appone. Ex ode 9.

¶Tu ne quæſieris (ſcire nefas) quem mihi, quẽ tibi
Finem dii dederint Leucothoe, nec Babylonios
Tentaris numeros: vt melius quicquid erit, pati:

Seu plures hyemes, ſeu tribuit Iuppiter vltimam.
¶-Et ſpatio breui
Spem longā reſeces: dum loquimur, fugerit inuida
Aetas. carpe diem, quāminimum credula poſtero.

Ex ode 13. ¶Fœlices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula: nec malis
Diuulſus querimoniis
Suprema citius ſoluet amor die.

Ex ode 22. ¶Integer vitæ, ſceleríſque purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida ſagittis
Fuſce pharetra.
Siue per Syrtes iter æſtuoſas,
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes.

Ex ode 24. ¶Durum, ſed leuius fit patientia,
Quicquid corrigere eſt nefas.

Ex ode 28. ¶-Omnes vna manet mors,
Et calcanda ſemel via lethi.
¶Mixta ſenum ac iuuenum denſantur funera: nullū
Sæua caput Proſerpina fugit.

Ex ode 34. ¶-Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit: hinc poſuiſſe gaudet.

Ex lib. I I. Carminum.

Ex ode 2. ¶Nullus argento color eſt auaris
Abdito terris inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat vſu.

Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente ſolui
Fama ſuperſtes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops:
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

¶AEquam memento rebus in arduis
Seruare mentem. Ex ode 3.
¶Diuéſne priſco natus ab Inacho
Nil intereſt, an pauper, & infima
De gente ſub diuo moreris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur, omnium
Verſatur vrna, ſerius, ocyus
Sors exitura: & nos in æternum
Exilium impoſitura cymbæ.

¶Rectius viues Lycini, neque altum Ex ode 10.
Semper vrgendo, neque dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus, & celſæ grauiore caſu

Decidunt turres, feriúntque ſummos
Fulgura montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus: informes hyemes reducit
Iuppiter: idem
Submouet. non ſi male nunc, & olim
Sic erit: quondam cithara tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus, atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

x ode 13. ¶Quid quiſque vitet, nunquam homini ſatís
Cautum eſt in horas.

x ode 14. ¶Eheu fugaces Poſthume Poſthume
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis, & inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitǽque morti.
¶-Scilicet omnibus,
Quicunque terræ munere veſcimur,
Enauiganda, ſiue reges,
Siue inopes erimus coloni.

x ode 16. ¶Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum:
Nec leues ſomnos timor, aut Cupido
Sordidus aufert.
¶Lætus in præſens animus: quod vltra eſt,
Oderit curare: & amara læto
Temperet riſu. nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Ex lib. 3. Carminum.

¶Dulce, & decorum eſt pro patria mori. Ex ode 2.
Mors & fugacem perſequitur virum:
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidóque tergo.
Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit, aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via,
Cœtúſque vulgares: & vdam
Spernit humum fugiente penna.
¶Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.
¶Iuſtum & tenacem propoſiti virum, Ex ode 3.
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida. neque Auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iouis manus,
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.
¶Qui terram inertem, qui mare temperat Ex ode 4.
Ventoſum, & vrbes, regnáque triſtia,
Diuóſque, mortaleſque turbas
Imperio regit vnus æquo.
¶Vis conſili expers, mole ruit ſua.
Vim temperatam dii quoque prouehunt
In maius: iidem odere vires
Omnes nefas animo mouentes.
¶Damnoſa quid non imminuit dies? Ex ode 6.

AEtas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Ex ode 16. ¶Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Maiorúmque fames. Iure perhorrui,
Late conſpicuum tollere verticem.
¶-Bene eſt, cui Deus obtulit
Parca, quod ſatis eſt, manu.

Ex ode 24. ¶Priuignis mulier temperat innocens:
Nec dotata tegit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos eſt magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas:
Et peccare nefas, aut pretium mori.
¶Virtutem incolumem odimus:
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.
¶Quid triſtes querimoniæ,
Si non ſupplicio culpa reciditur?
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt? ſi neque feruidis
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratǽque ſolo niues
Mercatorem abigunt, horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ?
Magnum pauperies opprobrium iubet
Quiduis & facere & pati:
Virtutíſque viam deſerit arduæ.
¶-Scelerum ſi bene pœnitet,
Eradenda Cupidinis
Praui ſunt elementa, & teneræ nimis

Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis.
¶-Scilicet improbæ
Creſcunt diuitiæ: tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.
¶Prudens futuri temporis exitum Ex ode 29.
Caliginoſa nocte premit Deus,
Ridétque ſi mortalis vltra
Fas trepidat. quod adeſt, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur.
¶-Ille potens ſui
Lætúſque deget: cui licet in diem
Dixiſſe, Vixi.
¶Fortuna ſæuo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Ex libro IIII. Carminum.

¶Fortes creantur fortibus & bonis: Ex ode 4.
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promouet inſitam:
Rectíque cultus pectora roborant.
Vtcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
¶Immortalia ne ſperes, monet annus, & almum Ex ode 7.
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcunt Zephyris, Ver proterit AEſtas
Interitura, ſimul
Pomifer Autumnus fruges effuderit: & mox

Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cæleſtia Lunæ.
Nos vbi decidimus,
Quò pius AEneas, quò Tullus diues & Ancus,
Puluis & vmbra ſumus.
Quis ſcit an adiiciant hodiernæ craſtina vitæ
Tempora dii ſuperi?
Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria,
Non Torquate genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theſeus abrumpere charo
Vincula Perithoo.

Ex ode 9. ℭ-Rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus ſapienter vti,
Durámque callet pauperiem pati:
Peiúſque letho flagitium timet,
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Ex ode 12. ℭMiſce ſtultitiam conſiliis breuem:
Dulce eſt deſipere in loco.

Ex Epodon libro.

Ex ode 2. Beatus ille qui procul negotiis,
Vt priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore.
Neque excitatur claſſico miles truci:

Nec horret iratum mare:
Forúmque vitat, & ſuperbia ciuium
Potentiorum limina.
¶Licet ſuperbus ambules pecunia, Ex ode 4.
Fortuna non mutat genus.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX LIB. DE ARTE POETICA.

¶-Pictoribus, atque poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.
¶-Pater, & iuuenes patre digni,
Decipimur ſpecie recti. breuis eſſe laboro,
Obſcurus fio.
¶Vt ſyluæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas:
Et iuuenum ritu florent modo nata, vigéntque.
Debemur morti nos noſtráque: ſiue receptus
Terra Neptunus claſſes Aquilonibus arcet,
Regis opus, ſterilíſque diu palus, aptáque remis
Vicinas vrbes alit, & graue ſentit aratrum.
Seu curſum mutauit iniquum frugibus amnis
Doctus in melius. mortalia facta peribunt:
Ne dum ſermónum ſtet honos, & gratia viuax.
Multa renaſcentur, quæ iam cecidere: cadéntque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus.
¶Cur neſcire pudens praue, quàm diſcere, malo?
¶Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.
¶Reddere qui voces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis, tandem cuſtode remoto,

Gaudet equis, canibúſque, & aprici gramine campi,
Cæreus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidúſque, & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudiis ætas, animúſque virilis
Quærit opes, & amicitias: inſeruit honori:
Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circũueniunt incõmoda: vel quòd
Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti:
Vel quòd res omnes timide, gelidéque miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, auidúſque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero: cenſor, caſtigatórque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum:
Multa recedentes adimunt.
¶Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator.
¶Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ:
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, eſto breuis: vt cito dicta
Percipiant animi dociles, teneántque fideles.
¶Ficta voluptatis cauſa ſint proxima veris.
¶Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci,
Lectorem delectando, paritérque monendo.
¶Sunt delicta tamen quibus ignouiſſe velimus:
Nã neq; chorda ſonũ reddit, quẽ vult manus & mens,
Poſcentíque grauem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
¶-Quandoque bonus dormitat Homerus.
¶Tu nihil inuita dices, faciéſve Minerua.
¶-Siquid tamen olim

Scripſeris, in Metii deſcendat iudicis aures,
Et patris, & noſtras: nonúmq; prematur in annum.
Membranis intus poſitis delere licebit,
Quod non edideris. neſcit vox miſſa reuerti.
¶Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecítque puer: ſudauit, & alſit:
Abſtinuit Venere & Baccho.
¶Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX LIB. I. SATYRARVM.

Quî fit Mecœnas, vt nemo quam ſibi ſortem, Ex ſatyra
Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contrà mercator, nauem iactantibus Auſtris,
Militia eſt potior. Quid enim? concurritur horæ
Momento, aut cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris, legúmque peritus,
Sub galli cantum conſultor vbi hoſtia pulſat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbem eſt,
Solos fœlices viuentes clamat in vrbe.
¶Ille grauem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles: nautǽque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes vt in otia tuta recedant,
Aiunt: cum ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit aceruo
Quem ſtruit: haud ignara, ac non incauta futuri:

Quæ ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum:
Non vſquam prorepit,& illis vtitur antè
Quæſitis patiens.cum te neque feruidus æſtus
Dimoueat lucro,neque hyems,ignis,mare,ferrum:
Nil obſtet tibi,dum ne ſit te ditior alter.
Quid iuuat immenſum te argenti pondus & auri
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quid?ſi comminuas,vilem redigatur ad aſſem.
At ni id fit,quid habet pulchri conſtructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum:
Non tuus hoc capiet venter plus quàm meus.
¶At bona pars hominum decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt,inquit.
¶Tantalus a labris ſitiens,fugientia captat
Flumina.Quid rides?mutato nomine de te
Fabula narratur. congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians:& tanquam parcere ſacris
Cogeris,aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quid valeat nummus,quem præbeat vſum.
Panis ematur,olus,vini ſextarius:adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem,noctéſque diéſque
Formidare malos fures,incendia,ſeruos,
Ne te compilent fugientes,hoc iuuat?horum
Semper ego optarem pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius caſus lecto te affixit:habes qui
Aſſideat,fomenta paret,medicum roget,vt te
Suſcitet,ac reddat natis,charíſque propinquis.
Non vxor ſaluum te vult,non filius:omnes
Vicini oderunt,noti,pueri,atque puellæ.
Miraris,cum tu argento poſt omnia ponas,

Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?
¶Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines:
Quos vltra, citráque nequit conſiſtere rectum.
¶-Nemo vt ſit auarus
Se probet, ac potius laudet diuerſa ſequentes:
Quódque aliena capella gerat diſtentius huber,
Tabeſcat: neque ſe maiori pauperiorum
Turbæ cõparet: hunc atque hunc ſuperare laboret.
Sic feſtinanti ſemper, locupletior obſtat.
Vt cum carceribus miſſos rapit vngula currus,
Inſtat equis auriga ſuis vincentibus, illum
Præteritum temnens, extremos inter euntem.
Inde fit vt rarò qui ſe vixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ,
Cedat, vti conuiua ſatur, reperire queamus.
¶Nil fuerit, mi inquit, cũ vxoribus vnquam alienis, Ex Satyra
Verum cum mimis & cum meretricibus: vnde
Fama malũ grauius, quàm res, trahit. An tibi abũde
Perſonam ſatis eſt, non illud quicquid vbique
Officit, euitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malũ eſt vbicũque. quid inter
Eſt in matrona, ancilla, peccéſve rogata?
¶Mæuius abſentem Neuium cũ carperet, heus tu, Ex Satyra
Quidam ait, ignoras te? an vt ignotum, dare nobis
Verba putas? egomet mi ignoſco, Mæuius inquit.
Stultus & improbus hic amor eſt, dignúſq; notari.
Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?
¶-Denique teipſum
Concute, num tibi quid vitiorum inſeuerit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala. nanque

Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.
At pater vt gnati, ſic nos debemus amici,
Siquod ſit vitium, non faſtidire.

Et paulo pòſt.

¶Hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos:
At nos virtutes ipſas inuertimus, atque
Syncerum cupimus vas incruſtare. probus quis
Nobiſcum viuit, multum demiſſus homo: illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omnes
Inſidias, nullíque malo latus obdit apertum:
Cum genus hoc inter vitæ verſetur, vbi acris
Inuidia, atque vigent vbi crimina: pro bene ſano,
Ac non incauto, fictum, aſtutúmque vocamus.
Simplicior ſiquis (qualem me ſæpe libenter
Obtulerim tibi Mecœnas) vt forte legentem,
Aut tacitum impellat, quouis ſermone moleſtus,
Communi ſenſu plane caret, inquimus. eheu
Quàm temere in noſmet legem ſancimus iniquam.
Nam vitiis nemo ſine naſcitur.
¶Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Poſtulat, ignoſcet verrucis illius: æquum eſt,
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.
Denique quatinus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt ſtultis hærentia: cur non
Ponderibus, modulíſque ſuis ratio vtitur, ac res
Vt quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coercet?
¶Quis paria eſſe ferè placuit peccata: laborant
Cum ventū ad verū eſt. ſenſus, moréſq; repugnant,
Atque ipſa vtilitas iuſti propè mater & æqui.
Ex ſatyra 4. ¶. Abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominum, famámque dicacis:

Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.
¶-Auidos vicinum funus vt ægros
Exanimat, mortiſque metu ſibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitiis.

Ex lib. II. Sermonum.

¶Quæ virtus, & quanta bonis ſit viuere paruo, Ex Satyra 2.
Nec meus hic ſermo eſt, ſed quē præcepit Ofellus.
¶-Male verum examinat omnis
Corruptus iudex.
¶Ieiunus rarò ſtomachus vulgaria temnit.
¶Accipe nunc, victus tenuis, quæ quantáque ſecum
Afferat: in primis valeas bene. nam variæ res
Vt noceant homini, credas memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit: at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis:
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachóque tumultum
Lenta feret pituita. vides vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægrauat vnà,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.
Alter, vbi dicto citius curata ſopori
Mēbra dedit vegetus, præſcripta ad numina ſurgit.
¶Nam propriæ telluris herum natura, neque illum,
Nec me, nec quenquam ſtatuit.
¶-Quocirca viuite fortes,
Fortiáque aduerſis opponite pectora rebus.
¶Si male rem gerere, inſani: contrà, bene, ſani eſt. Ex Satyra 3.
¶-Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanáque pulchris
Diuitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille

Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens: etiam rex,
Et quicquid volet. hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.
¶Nil agit exemplum, quod litem lite reſoluit.
Siquis emat citharas, emptas cõportet in vnum:
Nec citharæ ſtudio, nec Muſæ deditus vlli:
Si ſcalpra, & formas non ſutor, nautica vela
Auerſus mercaturis, delirus & amens
Vndique dicatur merito: quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos, aurúmque recondit, neſcius vti
Compoſitis, metuénſque velut contingere ſacrum?
¶Nimirum inſanus paucis videatur, eo quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.
¶-O here quæ res
Nec modũ habet, neque conſiliũ, ratione, modóque
Tractari non vult. in amore hæc ſunt mala, bellum,
Pax rurſum.
Ex Satyra 5. ¶Et genus, & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Ex Satyra 6. ¶-Neque vlla eſt
Aut magno, aut paruo lethi fuga. quo bene circa
Dum licet, in rebus iucundis viue beatus:
Viue memor quàm ſis æui breuis.
Ex Satyra 7. ¶Quiſnam igitur liber? ſapiens, ſibíque imperioſus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula, terrent
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores:
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus.
Ex Satyra 8. ¶-Ingenium res
Aduerſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.

SENTENTIAE ET PROVERBIA EX LIB. I. EPISTOLARVM.

¶Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltra. Ex epiſt 1.
¶Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator,
Nemo adeò ferus eſt, vt non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus, eſt vitium fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe.
¶Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes:
Ne cures ea quæ ſtulte miraris, & optas
Diſcere, & audire: & meliori credere non vis.
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.
¶Si quadringentis ſex, ſeptem milia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fidéſque:
Plebs eris. at pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si rectè facies. hic murus aheneus eſto
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia dic ſodes, melior lex? an puerorum
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
¶Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones: Ex epiſt.2.
Vt te ipſum ſerues, non expergiſceris?
¶- Si non
Intendes animum ſtudiis & rebus honeſtis,
Inuidia, vel amore vigil torquebere. nam cur
Quæ lædunt oculos, feſtinas demere, ſiquod
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet: ſapere aude,
Incipe: viuendi qui recte prorogat annum
Ruſticus, expectat dum defluat amnis. at ille

Labitur, & labetur in omne volubilis æuum.
Quæritur argentum, puerı́ſque beata creandis
Vxor, & incultæ pacantur vomere ſyluæ:
Quod ſatis eſt, cui contingit, nil amplius optet.
Non domus & fundus, non æris aceruus, & auri
AEgroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat vti.
Qui cupit aut metuit, iuuat illũ ſic domus, & res:
Vt lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram:
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Syncerum eſt niſi vas, quodcũque infundis, aceſcit.
Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
Semper auarus eget, certum voto pete finem.
Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.
Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. qui non moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe, dolor quod ſuaſerit & mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto.
Ira furor breuis eſt. animum rege: qui niſi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compeſce catena.
Fing[illegible] equum tenera docilem ceruice magiſter
Ire viam, quam monſtrat eques. venatibus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula,
Militat in ſyluis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer: nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu.
Ex epiſt. 4. ¶Inter ſpem, curámque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperueniet, quæ non ſperabitur hora.
Ex epiſt. 6. ¶Nil admirari, propè res eſt vna Numici,

Soláque quæ poſſit facere,& ſeruare beatum.
¶Inſani ſapiens nomen feret,æquus iniqui:
Vltra,quàm ſatis eſt,virtutem ſi petat ipſam.
¶Quem res plus nimio delectauere ſecundæ, Ex epiſt.10.
Mutatæ quatient:ſiquid mirabere,pones
Inuitus:fuge magna:licet ſub paupere tecto
Reges,& regum vita præcurrere amicos.
Ceruus equum pugna melior cõmunibus herbis
Pellebat,donec minor in certamine longo
Implorauit opes homini,frænúmque recepit.
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equidem dorſo,non frænum depulit ore:
Sic qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret,dominum vehet improbus:atque
Seruiet æternum,qui paruo neſciet vti.
Cui non conueniet ſua res,vt calceus olim
Si pede maior erit,ſubuertet:ſi minor,vret.
Lætus ſorte tua viues ſapienter Ariſti.
¶Imperat,aut ſeruit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potius,quàm ducere funem.
¶Tu quancunque Deus tibi fortunauerit horam, Ex epiſt 11.
Grata ſume manu:nec dulcia differ in annum.
Vt quocunque loco fueris,vixiſſe libenter
Te dicas.nam ſi ratio & prudentia,curas,
Non locus effuſi late maris arbiter aufert:
Cælum,nõ animũ mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia:nauibus atque
Quadrigis petimus bene viuere.quod petis,hic eſt.
Eſt Vlubris,animus ſi te non deficit æquus.
¶Fructibus Agrippæ Siculis,quos colligis Icci, Ex epiſt.12.
Si recte frueris,non eſt vt copia maior
Ab Ioue donari poſſit tibi:tolle querelas,

Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit vſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibúſque tuis: nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.

Ex epiſt.14. ¶Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus vterque locum immeritũ cauſatur inique:
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit vnquam.
¶Optat ephippia bos piger, optat arare caballus:
Quam ſcit vterque libens (cenſebo) exerceat artem.

Ex epiſt.16. ¶Tu recte viuis, ſi curas eſſe quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus, quàm tibi, credas:
Néve putes alium ſapiente, bonóque beatum.
¶Stultorum incurata pudor malus hulcera celat.
¶Falſus honor iuuat, & mendax infamia terret
Quem, niſi mẽdoſum, & mẽdacẽ. vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrum, qui leges, iuráque ſeruat.
¶Cautus enim metuit foueam lupus, accipitérque
Suſpectos laqueos, & opertum miluius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.
¶Quo melior ſeruo, quo liberior ſit auarus,
In triuiis fixum cum ſe demittit ob aſſem,
Nõ video. nam qui cupiet, metuet quoque: porrò
Qui metuens viuit, liber mihi non erit vnquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat, & obruitur re.
¶Vir bonus & ſapiens audebit dicere, Pentheu
Rector Thebarum quid me perferre, patíque
Indignum coges? adimam bona. nempe pecus, rem,
Lectos, argentum? tollas licet. in manicis &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.

Ipſe Deus, ſimulatque volam, me ſoluet. opinor
Hoc ſentit: moriar. mors vltima linea rerum eſt.
¶Res gerere, & captos oſtendere ciuibus hoſtes, Ex epiſt. 17.
Attingit ſolium Iouis, & cæleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris non vltima laus eſt.
¶Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.
¶Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiáeque.
¶Nec ſemel irriſus triuiis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lachryma, per ſanctum iuratus dicat Oſirim,
Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.
¶Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vnquam: Ex epiſt. 18.
Commiſſúmque teges, & vino tortus & ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes.
¶Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.
Percunctatorem fugito: nam garrulus idem eſt.
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures:
Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.
¶Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus: ergo
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Vt penitus notum, ſi tentent crimina, ſerues:
Tuteríſque tuo fidentem præſidio, qui
Dente Theonino cum circunroditur: ecquid
Ad te pòſt paulò ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici,

Expertus metuit. tu dum tua nauis in alto eſt,
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque iocoſi:
Sedatum celeres agilem, gnauumque remiſſi.
¶Inter cuncta leges, & percunctabere doctos:
Qua ratione queas traducere leniter æuum.
¶-Quid credis amice precari?
Sit mihi, quod nũc eſt, etiam minus: vt mihi viuam,
Quod ſupereſt æui: ſiquid ſupereſſe volunt di.
¶Sed ſatis eſt orare Iouem, qui donat & aufert.
Det vitam, det opes: æquum mi animũ ipſe parabo.
Ex epiſt. 19. ¶Non ego ventoſæ plæbis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.
¶Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

Ex lib. II.

Ex epiſt. I. ¶Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonũ ægro
Nõ audet, niſi qui didicit, dare. quod medicorũ eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctíque poemata paſſim.
Hic error tamen, & leuis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige.
Ex epiſt. 2. ¶Multa fidem promiſſa leuant, vbi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere merces.
¶Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit vrbem.

Sententiæ & PROVERBIA EX Iuuenale.

¶-Probitas laudatur & alget. Ex Satyra 1
Nil erit vlterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas: eadem cupient, faciéntque minores.
Omne in præcipiti vitium ſtetit.
¶-Tecum prius ergo voluta
Hæc anime ante tubas: galeatum ſero duelli
Pœnitet.
¶Vltra Sauromatas fugere hinc libet: & glacialem Ex Satyra 2
Oceanum, quotiens aliquid de moribus audent,
Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt.
¶Loripedem rectus derideat, AEthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cælum terris non miſceat, & mare cælo,
Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
¶-Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci.
¶Nemo repente fuit turpiſſimus: accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo.
¶Res hodie minor eſt here quàm fuit: atque eadem cras Ex Satyra 3.
Deteret exiguis aliquid.
¶Cedamus patria: viuant Arturius iſtic,
Et Catulus. maneant qui nigrũ in candida vertunt.

¶Quãtum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei.
¶Nil habet infœlix paupertas durius in ſe,
Quàm quòd ridiculos homines facit.
¶Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.
¶Hic vltra vires habitus nitor, hic aliquid plus,
Quàm ſatis eſt: interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt: hîc viuimus ambitioſa
Paupertate omnes.
¶Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecidit,
Dat pœnas: noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ: cubat in faciem, mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit dormire. quibuſdam
Somnum rixa facit.
Ex ſatyra 4. ¶Nemo malus fœlix.
¶-Nihil eſt quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur diis æqua poteſtas.
Ex ſatyra 6. ¶Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris: viſámque diu, cum frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignémque larémque:
Et pecus & dominos communi clauderet vmbra.
¶Si verum excutias, facies, non vxor, amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet:
Fiant obſcuri dentes, oculíque minores:
Collige ſarcinulas dicit libertus, & exi:
Iam grauis es nobis.
¶Nulláne de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, diues, fœcunda, vetuſtos
Porticibus diſponat auos: intactior omni
Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina.
Rara auis in terris, nigróque ſimillima cygno.

Quis ſeret vxorem cui conſtant omnia? malo,
Malo Venuſiam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers
Grãde ſupercilium, & numeras in dote triumphos.
¶Quæ tanti grauitas? quæ forma? vt ſe tibi ſemper
Imputet. huius enim rari ſummíque voluptas
Nulla boni, quotiens animo corrupta ſuperbo,
Plus aloes, quàm mellis habet.
¶Hoc volo, ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas.
¶Nulla fere cauſa eſt, in qua non fœmina litem
Mouerit: accuſat Manilia, ſi rea non eſt.
Componunt ipſæ pro ſe, formántque libellos.
¶Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit: & turpi fregerunt ſecula luxu
Diuitiæ molles. quid enim Venus ebria curat?
¶Nil non permittit mulier ſibi: turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circundedit, & cum
Auribus externis magnos committit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt, quàm fœmina diues.
¶Noſſe volunt omnes, mercedem ſoluere nmoe. Ex ſatyra 7.
¶Si fortuna volet, fies de rhetore conſul:
Si volet hæc eadem, fies de conſule rhetor.
Vẽtidius quid enim? quid Tullius? ánne aliud, quàm
Sydus, & occulti miranda potentia fati?
Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphos:
Fœlix ille tamen, coruo quoque rarior albo.
¶Stẽmata quid faciunt? quid prodeſt Pontice longo Ex ſatyra 8.
Sanguine cenſeri? pictos oſtendere vultus
Maiorum? & ſtantes in curribus AEmilianos?
¶Quis fructus generis, tabula iactare capaci
Fumoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis malè viuitur?

¶Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.
¶Prima mihi debes animi bona, ſanctus haberi,
Iuſtitiáque tenax, factis dictiſque mereris.
¶Quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis?
¶Hæc ſatis ad iuuenem, quẽ nobis fama ſuperbum
Tradit, & inflatum plenúmque Nerone propinquo.
¶-Sed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim, ſi tu nihil ipſe futuræ
Laudis agas. miſerum eſt aliorum incũbere famæ.
¶-Ambiguæ ſiquando citabere teſtis,
Incertǽque rei, Phalaris licet imperet, vt ſis
Falſus, & admoto dictet periuria tauro.
Summum crede nephas animam præferre pudori:
Et propter vitam viuendi perdere cauſas.
Expectata diu tandem prouincia, cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna, modúmque
Pone & auaritiæ, miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum vacuis exuſta medullis.
Reſpice quid moneant leges: quid curia mandet:
Præmia quãta bonos maneant: quàm fulmine iuſto,
Et Capito, & Numitor ruerint damnante ſenatu,
Piratæ Cilicum.
¶Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quãto maior qui peccat habetur.
¶-Breue ſiquod turpiter audes:
Quædam cum prima reſecentur crimina barba.
¶Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
AEacidæ ſimilis, Vulcaniáque arma capeſſas:
Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.

¶Fata regunt homines. Ex ſatyra 9

¶O Corydon Corydon,ſecretum diuitis vllum
Eſſe putas?ſerui vt taceant,iumenta loquentur.

¶Viuēdum eſt recte:tum propter plurima,tum his
Præcipue cauſis,vt linguas mancipiorum
Contemnas.nam lingua mali pars peſſima ſerui.

¶-Obrepit non intellecta ſenectus.

¶-Quid tam dextro pede concipis,vt te Ex ſatyra 1
Conatus non pœniteat,votíque peracti?

¶-Et torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia.viribus ille
Confiſus periit,admirandíſque lacertis.
Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat,& cuncta exuperãs patrimonia cenſus.

¶Pauca licet portes argenti vaſcula puri
Nocte iter ingreſſus,gladiũ,contúmque timebis:
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbras.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Primà fere vota,& cunctis notiſſima templis,
Diuitiæ creſcant,vt opes,& maxima toto
Noſtra ſit arca foro.

¶Turba tremens ſequitur fortunã ſemper,& odit.

¶-Qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes,numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata,vnde altior eſſet
Caſus,& impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos,quid Pompeios euertit?& illum
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnáque numinibus vota exaudita malignis.

¶-Maior famæ ſitis eſt,quàm
Virtutis.quis enim virtutem amplectitur ipſam,

Præmia ſi tollas?patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis titulíque cupido.
¶-Mors ſola fatetur
Quantula ſunt hominum corpuſcula.
¶-Rara eſt adeò concordia formæ,
Atque pudicitiæ.
¶-Mulier ſæuiſſima tunc eſt,
Cum ſtimulos odio pudor admouet.
¶Nil ergo optabunt homines?ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus quid
Conueniat nobis, rebúſque ſit vtile noſtris.
Nam pro iucundis aptiſſima quæque dabunt di:
Charior eſt illis homo quàm ſibi.nos animorum
Impulſu, & cæca magnáque cupidine ducti,
Coniugium petimus, partúmque vxoris:at illis
Notum, qui pueri, qualíſque futura ſit vxor.
¶-Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.

Ex ſatyra 11. ¶Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obſtantibus:interius ſi
Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur.
¶-Buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ:ſpectandáque rebus
In ſummis minimíſque, etiam cum piſcis emetur.
¶Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ:ſed morte magis metuenda ſenectus.
¶-Ingratos ante omnia pone ſodales.
¶-Voluptates commendat rarior vſus.

Ex ſatyra 12 ¶Non propter vitam faciunt patrimonia quidam:
Sed cæci vitio propter patrimonia viuunt.

Ex ſatyra 13. ¶Exemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet authori:prima eſt hæc vltio, quòd ſe

Iudice nemo nocens abſoluitur:improba quanuis
Gratia fallacis prætoris vicerit vrnam.
¶Ponamus nimios gemitus:flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri,nec vulnere maior.
¶Rari quippe boni:numero vix ſunt totidem, quot
Thebarum portæ,vel diuitis oſtia Nili.
¶Improbitas illo fuit admirabilis æuo:
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer:licet ipſe videret
Plura domi farra,& maiores glandis aceruos:
Tam venerabile erat præcedere quattuor annis,
Primáque par adeò ſacræ lanugo ſenectæ.
Quandoquidē accepto claudenda eſt ianua damno.
¶-Gallinæ filius albæ.
¶-Minuti
Semper & infirmi eſt animi, exiguíque voluptas,
Vltio.
¶Pœna autem vehemens,ac multo ſæuior illis
Quas & Cæditius grauis inuenit & Rhadamātus,
Nocte diéque ſuum geſtare in pectore teſtem.
¶Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet.
¶Mobilis & varia eſt ferme natura malorum.
¶-Velocius & citius nos Ex ſatyra 14
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeant animos authoribus.
¶-Dociles imitandis
Turpibus,ac prauis omnes ſumus.
¶Vnde tibi frontem libertatémque parentis,
Cum facias peiora ſenex?
¶Sponte tamen iuuenes imitantur cætera:ſolam

Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra,
Cum triſte eſt habitu, vultúque, & veſte ſeuerum:
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum.
¶Interea pleno cum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quãtum ipſa pecunia creſcit:
Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non ſufficit vnum:
Et proferre libet fines: maiórque videtur,
Et melior vicina ſeges: mercaris & hanc, &
Arbuſta, & denſa montem qui canet oliua.
¶-Nec plura venena
Miſcuit: aut ferro graſſatur ſæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm ſæua cupido
Indomiti cenſus.
¶Viuite contenti caſulis, & collibus iſtis,
O pueri, Marſus dicebat, & Hernicus olim,
Veſtinúſque ſenex, panem quæramus aratro,
Qui ſatis eſt menſis.
¶-Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet.
¶Vnde habeas quærit nemo: ſed oportet habere.
¶-Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
¶Nullum numen abeſt ſi ſit prudentia.
¶-Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.
Ex Satyra 15 ¶-Sæuis inter ſe conuenit vrſis:
Aſt homini ferrum lethale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt.

Sententiæ &

PROVERBIA EX Perſii Satyris.

Quis expediuit pſittaco ſuum χαῖρε? Ex prooe-mio.
Picáſque docuit noſtra verba conari?
Magiſter artis, ingeníque largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.
¶-Vſqueadeóne Ex Satyra 1.
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, Hic eſt.
¶-Rides ait, & nimis vncis
Naribus indulges.
¶-Hæc auis rara eſt.
¶-Neque enim mihi cornea fibra eſt.
¶Auriculas aſini quis non habet?
¶Dicite pontifices in templo quid facit aurum? Ex Satyra 2.
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ.
Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago?
Compoſitum ius, fáſque animi, ſanctóſque receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.
Hæc cedo, vt admoueam templis, & farre litabo.
¶-Rure paterno Ex Satyra 3.
Eſt tibi far modicum, purum & ſine labe ſalinum.
Quid metuas? cultríxque foci ſecura patella:
Hoc ſatis.
¶Ego te intus & in cute noui.

¶-Venienti occurrite morbo.

Ex ſatyra 4. ¶Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

¶Reſpice quod non es: tollat ſua munera cerdo:
Tecũ habita: & noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

Ex ſatyra 5. ¶Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus:
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

¶-Viue memor lethi, fugit hora.

Sententiæ &

PROVERBIA EX Lucani libris.

Ex lib. 1. ¶Nulla fides regni ſociis, omníſque poteſtas
Impatiens conſortis erit: nec gentibus vllis
Credite: nec longe fatorum exempla petantur.

¶-Stimulos dedit æmula virtus.

¶Nec quenquã iam ferre poteſt, Cæſárve priorem,
Pompeiúſve parem.

¶-Fœcunda virorum
Paupertas fugitur.

¶Tolle moras: ſemper nocuit differre paratis.

Ex lib. 2. ¶-Sit cæca futuri
Mens hominum fati: liceat ſperare timenti.

¶-Hi mores, hæc duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, finémque tenere,
Naturámque ſequi, patriǽque impendere vitam:
Nec ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo.

¶Vſqueadeo ſolus ferrum, mortémque timere Ex lib.3.
Auri neſcit amor: pereunt diſcrimine nullo
Amiſſæ leges.
¶-Seruat multos fortuna nocentes,
Et tantum miſeris iraſci numina poſſunt.
¶Creuit in aduerſis virtus.
¶-O prodiga rerum Ex lib.4.
Luxuries, nunquam paruo contenta paratu:
Et quæſitorum terra, pelagóque ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ,
Diſcite quàm paruo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat: non erigit ægros
Nobilis ignoto diffuſus conſule Bacchus:
Non auro, myrrháque bibunt: ſed gurgite puro
Vita redit: ſatis eſt populis fluuiúſque, Ceréſque.
¶-Variam ſemper dant otia mentem.
¶-Fortiſſimus ille eſt, Ex lib7.
Qui promptus metuenda pati, ſi cominus inſtent,
Et differre poteſt.
¶-Capit omnia tellus.
¶Ardua quippe fides robuſtos exigit annos. Ex lib.8.
¶-Mors vltima pœna eſt,
Non metuenda viris.
¶-Exeat aula
Qui vult eſſe pius: virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt: ſemper metuet, quem ſæua pudebunt.
¶Aduerſis non deeſſe decet, ſed læta ſecutos
Nulla fides vnquam miſeros elegit amicos.
¶-Gaudet patientia duris. Ex lib.9.
¶Iuppiter eſt quodcũq; vides, quodcunq; moueris.
¶Nulla fides pietáſque viris, qui caſtra ſequuntur.
Vænaléſque manus: ibi fas vbi maxima merces.

Sentētiæ & proverbia ex tragoediis Senecæ.

EX HERCVLE FVRENTE, TRAGOEDIA PRIMA.

Ex actu 1. ¶-Nouit paucos
Secura quies: qui velocis
Memores æui, tempora nunquam
Reditura tenent. dum fata ſinunt,
Viuite læti: properat curſu
Vita citato, volucríque die
Rota præcipitis vertitur anni:
Duræ peragunt penſa ſorores,
Nec ſua retro fila reuoluunt.
At gens hominum fertur rapidis
Obuia fatis, incerta ſui:
Stygias vltro quærimus vndas.
¶Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli iuſſo ceſſare licet:
Nulli ſcriptum proferre diem:
Recipit populos vrna citatos.
¶Venit ad pigros cana ſenectus:
Humilíque loco, ſed certa ſedet
Sordida paruæ fortuna domus:
Alte virtus animoſa cadit.

Ex 2. actu. ¶-Finis alterius mali

Gradus eſt futuri.
¶-Proſperum ac fœlix ſcelus
Virtus vocatur:ſontibus parent boni:
Ius eſt in armis,opprimit leges timor.
¶-Quod nimis miſeri volunt,
Hoc facile credũt.AM. immo quod metuũt nimis,
Nunquam admoueri poſſe,nec tolli putant.
ME.Prona eſt timori ſemper in peius fides.
¶Iniqua raro maximis virtutibus
Fortuna parcit:nemo ſe tutò diu
Periculis offerre tam crebris poteſt.
Quem ſæpe tranſit caſus,aliquando inuenit.
¶-Qui genus iactat ſuum,
Aliena laudat.rapta,ſed trepida manu,
Sceptra obtinentur:omnis in ferro eſt ſalus.
Quod ciuibus tenetur inuitis,ſcias
Strictus tuetur enſis.alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt.
¶Inuidia faſtum ac ſermo popularis premet.
Ars prima regni eſt,poſſe inuidiam pati.
¶Sequitur ſuperbos victor à tergo Deus.
¶Cum victor arma poſuit,& victum decet
Deponere odia.
¶Cogi qui poteſt,neſcit mori.
¶Virtutis eſt domare quæ cuncti pauent.
¶Non eſt ad aſtra mollis è terris via.
Quencunque miſerum videris,hominem ſcias.
AM.Quencunque fortem videris,miſerum neges.
¶Poſt multa virtus opera laxari ſolet.

Ex Choro.

¶Immites potuit flectere cantibus
Vmbrarum dominos,& prece ſupplici

Orpheus Eurydicen dum recipit ſuam.
Quæ ſyluas & aues, ſaxáque traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras:
Ad cuius ſonitum conſtiterant feræ,
Mulcet non ſolitis vocibus inferos,
Et ſurdis reſonat clarius in locis.
¶ Odit verus amor, nec patitur moras.
Ex 3. actu. ¶ Votum ſecundet qui poteſt noſtrum Deus,
Rebúſque laſſis adſit.
¶ -~~Quod fuit durum pati,~~
~~Meminiſſe dulce eſt.~~
¶ Ipſáque morte peior eſt mortis locus.
¶ -Quiſquis eſt placide potens,
Dominúſque vitæ, ſeruat innocuas manus,
Et incruentum mitis imperium regit,
Animóque parcit: longa permenſus diu
Fœlicis æui ſpatia, vel cælum petit,
Vel læta fœlix nemoris Elyſii loca
Iudex futurus.

Ex Choro.

¶ Nemo ad id ſerò venit, vnde nunquam,
Cum ſemel venit, potuit reuerti.
Ex Choro 4. actus. ¶ -Túque ô domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ.
¶ Pectora tantis obſeſſa malis,
Non ſunt ictu ferienda leui.
Ex 5. actu. ¶ Sæpe vindicta obſuit.

EX THYESTE, TRAGOEDIA II.

Ex 2. actu. ¶ -Quos cogit metus

Laudare, eoſdem reddit inimicos metus.
At qui fauoris gloriam veri petit,
Animo laudari magis, quàm voce valet.
Laus vera humili ſæpe contingit viro.
¶Rex velit honeſta: nemo non eadem velit.
¶-Vbi non eſt pudor,
Nec cura iuris, ſanctitas, pietas, fides,
Inſtabile regnum eſt.
¶Iam tempus illi fecit ærumnas leues.
AT. Malorum ſenſus accreſcit die.
Leue eſt miſerias ferre: perferre eſt graue.
¶Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua.
AT. Vt nemo doceat fraudis, & ſceleris viam:
Regnum docebit.
¶-Tacita iam rudibus fides
Non eſt in annis: detegent forſan dolos.
¶-Multa, ſed trepidus, ſolet
Detegere vultus: magna nolentem quoque
Conſilia produnt.

Ex Choro.

¶Rex eſt qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris:
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam ſtabilis fauor
Vulgi præcipitis mouet.
¶Mens regum bona poſſidet.
¶-Non capit regnum duos. Ex 3. actu.
¶Mihi crede falſis magna nominibus placent.
¶-Dum excelſus ſteti,
Nunquam pauere deſtiti: atque ipſum mei
Ferrum timere lateris. O quantum bonum eſt
Obſtare nulli, capere ſecuras dapes!

Humi iacentem ſcelera non intrant caſam:
Tutúſque menſa capitur anguſta cibus.
¶Venenum in auro bibitur:expertus loquor.
¶Nec abnuendum, ſi dat imperium Deus,
Nec appetendum.
¶Serum eſt cauendi tempus in mediis malis.
Ex Choro. ¶Nulla vis maior pietate vera eſt.
¶Nulla ſors longa eſt: dolor, ac voluptas
Inuicem cedunt:breuior voluptas.
Ima permutat breuis hora ſummis.
¶Omne ſub regno grauiore regnum eſt.
Quem dies vidit veniens ſuperbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.
Nemo confidat nimium ſecundis:
Nemo deſperet meliora lapſis.
Miſcet hæc illis:prohibétque Clotho
Stare fortunam:rotat omne fatum.
¶Nemo tam diuos habuit fauentes,
Craſtinum vt poſſet ſibi polliceri.
Res Deus noſtras celeri citatas
Turbine verſat.
Ex 5.actu. ¶Fugiat trepidi comes exilii
Triſtis egeſtas, rebúſque grauis
Pudor afflictis.magis vnde cadas
Quàm quo, refert.
¶Proprium hoc miſeros ſequitur vitium,
Nunquam rebus credere lætis:
Redeat fœlix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.
¶Mittit luctus ſigna futuri,
Mens ante ſui præſaga mali.

EX THEBAIDE, TRAGOEDIA III.

¶-Non eſt, vt putas, virtus pater Ex I.actu.
Timere vitam: ſed malis ingentibus
Obſtare, nec ſe vertere, ac retro dare.
¶-Vitam contempſit, mori
Qui concupiſcit.
¶ Quotiens neceſſe eſt fallere, aut falli à ſuis: Ex 4.actu.
Patiare potius ipſe, quàm facias ſcelus.
¶In ſeruitutem cadere de regno, graue eſt.
¶-Regna cum ſcelere, omnibus
Sunt exiliis grauiora.
¶Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt.
¶Iniqua nunquam imperia retinentur diu.

EX HIPPOLYTO, TRAGOEDIA IIII.

¶-Quiſquis in primo obſtitit, Ex I.actu.
Pepulítque amorem, tutus ac victor fuit.
Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Sero recuſat ferre, quod ſubiit iugum.
¶Dum quis ſecundis rebus exultat nimis,
Fluítque luxu ſemper inſolita appetens:
Tunc illum magnæ dira fortunæ comes
Subit libido: non placent ſuetæ dapes,
Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.
¶Pars ſanitatis velle ſanari multis fuit.

Ex Choro.

¶Vincit ſæuas cura nouercas.
¶Non leuat miſeros dolor. Ex 2.actu.
¶-Verum iuſta, qui reges timet,
Deponat: omne pellat ex animo decus.
Malus eſt miniſter regii imperii pudor.

¶Quem fata cogunt, hic quidem viuat miſer.
At ſiquis vltro ſe malis offert volens,
Séque ipſe torquet: perdere eſt dignus bona,
Qui neſcit vti.
¶AEtate fruere, mobili curſu fugit.
¶-Propria deſcribit Deus
Officia: & æuum per ſuos ducit gradus.
Lætitia, iuuenem: frons decet triſtis ſenem.
¶Sæpe obſtinatis induit frænos amor,
Et odia mutat,
¶-Qui timide rogat,
Docet negare.
Ex Choro.
¶Anceps forma bonum mortalibus,
Exigui donum breue temporis,
Vt velox celeri pede laberis.
¶Res es forma fugax. quis ſapiens bono
Confidat fragili? dum licet vtere:
Tempus, ſed tacitum ſubruet: horáque
Semper præterita deterior ſubit.
¶Raris forma viris (ſecula proſpice)
Impunita fuit.
Ex 3 actu. ¶Alium ſilere quod voles, primus ſile.
Ex Choro.
¶Minus in paruis fortuna furit,
Ex Choro ¶-Humida vallis
4. actus. Raros patitur fulminis ictus.
Tremuit telo Iouis altiſoni
Caucaſus ingens, Phrygiúmque nemus
Matris Cybeles. metuens cælo
Iuppiter alto vicina petit.
Non capit vnquam magnos motus

Humilis tecti plebeia domus.
Circa regna tonat.
Volat ambiguis mobilis alis
Hora: nec vlli præſtat velox
Fortuna fidem.

EX OEDIPO, TRAGOEDIA V.

¶-Nullus eſt miſeris pudor. Ex 1. actu.
¶Haud eſt virile terga fortunæ dare.
Ex Choro.
¶Labimur ſæuo rapiente fato:
Ducitur ſemper noua pompa morti.
¶Dubiam ſalutem, qui dat, afflictis negat. Ex 2. actu.
¶Facere ſolent extrema ſecuros mala.
¶-Iners malorum remedium, ignorantia eſt. Ex 3. actu.
¶Vbi turpis eſt medicina, ſanari piget.
¶Certiſſima eſt regnare cupienti via,
Laudare modica.
¶Ab inquieto ſæpe ſimulatur quies.
¶Aditum nocendi perfido præſtat dies.
¶Res ſecundæ non habent vnquam modum.
¶-Dubia pro certis ſolent
Timere reges.
¶-Qui pauit vanos metus,
Veros fatetur.
¶- Quiſquis in culpa fuit
Dimiſſus, omne odit quod dubium putat.
Sic odia fiunt.
¶-Odia quia nimium timet,
Regnare neſcit. regna cuſtodit metus.

CRE. Qui ſceptra duro ſæuus imperio regit,
Timet timentes: metus in authorem redit.
¶-Prima langueſcit ſenum
Memoria: longo laſſa ſublabens ſitu.
¶Quid verba quæris? veritas odit moras.
¶Fatere: ne te cogat ad verum dolor.
¶-Prohibet fides.
¶Quicquid exceſſit modum,
Pendet inſtabili loco.

Ex Choro.

¶Quicquid facimus, venit ex alto.

EX TROADE, TRAGOEDIA SEXTA.

Ex Choro mulierum.

¶-Nulla dies
Mœrore caret: ſed noua fletus
Cauſa miniſtrat.
Ex 2. actu. ¶Iuuenile vitium eſt, regere non poſſe impetum.
¶Violenta nemo imperia continuit diu:
Moderata durant. quóque fortuna altius
Euexit, ac leuauit humanas opes:
Hoc ſe magis ſupprimere fœlicem decet:
Varióſque caſus tremere, metuentem deos
Nimium fauentes.
¶Qui non vetat peccare, cum poſſit, iubet.
¶Eſt regis alti ſpiritum regi dare.
¶Præferre patriam liberis regem decet.
¶Quodcunque libuit facere, victori licet.
Minimum decet liberè, cui multum licet.
Ex 3. actu. ¶Miſerrimum eſt timere, cum ſperes nihil.
¶Victor feroces impetus primos habet.

¶Leuius ſolet timere qui propius timet.
¶Simulata remoue verba: non facile eſt tibi
Decipere Vlyſſem.
¶Magnifica verba mors propè admota excutit.
¶Verberibus, igne, morte, cruciatu eloqui
Quodcunque celas, adiget inuitam dolor.
E pectore imo condita arcana eruet:
Neceſſitas plus poſſe, quàm pietas ſolet.
¶-Veritas nunquam latet.
¶Dediſcit animus ſero, quod didicit diu.
¶-Fletus ærumnas leuat.
¶-Ad authorem redit Ex 4. actu.
Sceleris coacti culpa.
¶-Durum & inuiſum & graue eſt,
Seruitia ferre.

Ex Choro.

¶Dulce mœrenti eſt populo dolentum,
Dulce lamentis reſonare gentes.
¶Ferre quam ſortem patiuntur omnes,
Nemo recuſat.
¶Nemo ſe credit miſerum, licet ſit.
Tolle fœlices: remoueto multo
Diuites auro: remoueto centum
Rura qui ſcindat opulenta bobus:
Pauperi ſurgent animi iacentes.
Eſt miſer nemo, niſi comparatus.
¶AEquior caſum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui videt.

EX MEDEA, TRAGOEDIA SEPTIMA.

Ex 1.actu. ¶-Ira quæ tegitur, nocet.
Profeſſa perdunt odia vindictæ locum.
ME. Leuis eſt dolor, qui capere conſilium poteſt,
Et clepere ſeſe. magna non latitant mala.

Ex 2. actu. ¶Fortuna fortes metuit, ignauos premit.
¶Nunquam poteſt non eſſe virtuti locus.
¶Spes nulla rebus monſtrat afflictis viam.
ME. Qui nihil poteſt ſperare, deſperat nihil.
¶Compeſce verba, parce iam demens minis,
Animóſque minue: tempori aptari decet.
Fortuna opes auferre, non animum, poteſt.
AEquum atque iniquum regis imperium feras.
ME. Iniqua nunquam regna perpetuò manent.
¶Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
AEquum licet ſtatuerit, haud æquus eſt.
¶Difficile quàm ſit animum ab ira flectere
Iam concitatum, quámque regale hoc putet,
Sceptris ſuperbas quiſquis admouit manus,
Qua cœpit ire, regia didici mea.
¶-Rapida fortuna, ac leuis,
Præcépſque, regno eripuit, & exilio dedit.
Confide regnis: cum leuis magnas opes
Huc ferat, & illuc caſus. hoc reges habent
Magnificum & ingens: nulla quod rapiet dies,
Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
Protegere.
¶Nullum ad nocendum tempus anguſtũ eſt malis.

Ex 3. actu. ¶Amor timere neminem verus poteſt.
Nemo potentes aggredi tutus poteſt.

¶Grauis ira regum eſt ſemper.
¶Suſpecta ne ſint, longa colloquia amputa.

Ex Choro.

¶Nulla vis flammæ, tumidíque venti
Tanta, nec teli metuenda torti:
Quanta cum coniunx viduata tædis
Ardet & odit.
¶Cæcus eſt ignis ſtimulatus ira,
Nec tegi curat, patitúrve frænos:
Haud timet mortem, cupit ire in ipſos
Obuius enſes.

EX AGAMEMNONE, TRAGOEDIA VIII.

Ex Choro.

¶Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubióque nimis excelſa loco,
Nunquam placidam ſceptra quietem,
Certúmve ſui tenuere diem:
Alia ex aliis cura fatigat:
Vexátque animos noua tempeſtas.
¶Vt præcipites regum caſus
Fortuna rotat: metui cupiunt,
Metuíque timent: non nox illis
Alma receſſus præbet tutos:
Non curarum ſomnus domitor
Pectora ſoluit.
¶Feriunt celſos fulmina colles:
Corpora morbis maiora patent.
¶Quicquid in altum
Fortuna tulit, ruitura leuat.

Modicis rebus longius æuum eſt.

Ex 2.actu. ¶Periere mores, ius, decus, pietas, fides:
Et qui redire cum perit, neſcit pudor.
¶-Quid tacita verſas?
Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor.
¶Quod ratio nequiit, ſæpe ſanauit mora.
¶Quod metuit auget, qui ſcelere ſcelus obruit.
¶Capienda rebus in malis præceps via eſt.
¶Nam ſera nunquam eſt ad bonos mores via.
¶Quem pœnitet peccaſſe, pene eſt innocens.
¶-Proſpera animos efferunt.
¶Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt.
¶Det ille veniam facile, cui venia eſt opus.
¶Quid honeſta prodeſt vita flagitio carens;
Vbi dominus odit? fit nocens, non queritur.

Ex 3.actu. ¶-Clades ſcire qui refugit ſuas,
Grauat timorem. dubia plus torquent mala.
¶Omníſque nimium longa properanti mora eſt.

Ex Choro.

¶O quâm miſerum eſt neſcire mori.
¶Magis exurunt, quos ſecretæ
Lacerant curæ.

Ex 5.actu. ¶Poſcunt fidem ſecunda, at aduerſa exigunt.

EX OCTAVIA, TRAGOEDIA IX.

Ex 1.actu. ¶Iuuenilis ardor impetu primo furit:
Langueſcit idem facile: nec durat diu
In Venere turpi, ceu leuis flammæ vapor.
Amor perennis coniugis caſtæ manet.

Ex 2.actu. ¶Iuſtum eſſe facile eſt, cui vacat pectus metu.
SE. Magnum timoris remedium clementia eſt.

NE. Extinguere hoſtem, maxima eſt virtus ducis.
SE. Seruare ciues maior eſt patriæ patri.
NE. Præcipere mitem conuenit pueris ſenem.
SE. Regenda magis eſt feruida adoleſcentia.
¶NE. Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.
SE. Crede obſequenti parcius: leuis eſt dea.
NE. Inertis eſt neſcire quid liceat ſibi.
SE. Id facere laus eſt quod decet, non quod licet.
NE. Calcat iacẽtẽ vulgus. SE. inuiſum opprimit.
NE. Ferrum tuetur principem. SE. melius fides.
NE. Decet timeri Cæſarem. SE. at plus diligi.
NE. Metuant neceſſe eſt. SE. quicquid exprimitur, graue eſt.
NE. Iuſſiſque noſtris pareant. SE. iuſta impera.
¶NE. Quicquid excelſum eſt, cadat.
SE. Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros,
Conſulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abſtinere, tempus atque iræ dare:
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo.
Hæc ſumma virtus, petitur hac cælum via.
¶Probitas, fidéſque coniugis, mores, pudor,
Placeant marito. ſola perpetuò manent
Subiecta nulli, mentis atque animi bona.
Florem decoris ſinguli carpunt dies.
¶Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor eſt.
¶Quæcunque mentis agitat infeſtus vigor, Ex 4. actu.
Ea per quietem ſacer, & arcanus refert
Velóxque ſenſus.

Ex Choro.

¶ Bene paupertas Ex 5 actu.
Humili tecto contexta latet.

Quatiunt altas ſæpe procellæ,
Aut euertit fortuna domos.

EX HERCVLE OETHEO, TRAGOEDIA X.

Ex 1.actu. ¶Nunquam eſt ille miſer, cui facile eſt mori.
Ex 2.actu. ¶Illicita amantur: excidit quicquid licet.
¶-Licet ipſa neges,
Vultus loquitur quodcunque negas.
¶Haud eſt nocens, quicũque non ſponte eſt nocens.
Ex 5.actu. ¶Virtus in aſtra tendit, in mortem timor.
¶-Miſera mens eſt incredula.

Ex Choro.

¶Nunquam ſtygias fertur ad vmbras
Inclyta virtus: viuite fortes:
Nec letheos ſæua per amnes
Vos fata trahent: ſed cum ſummas
Exiget auras conſumpta dies,
Iter ad ſuperos gloria pandet.

Sententiæ & PROVERBIA EX LIbris Boetii de conſolatione.

Ex primo libro.

Ex 1.metro. ¶Venit enim properata malis inopina ſenectus:
Et dolor ætatem iuſſit ineſſe ſuam.
Intempeſtiui funduntur vertice cani:

Et tremit effœto corpore laxa cutis.
Mors hominum fœlix, quæ ſe nec dulcibus annis
Inſerit: & mœſtis ſæpe vocata venit.
Heu heu, quàm ſurda miſeros auertitur aure:
Et flentes oculos claudere ſæua negat.
Dum leuibus male fida bonis fortuna faueret:
Pene caput triſtis merſerat ora meum.
Nunc quia fallacem mutauit nubila vultum:
Protrahit ingratas impia vita moras.
Quid me fœlicem totiens iactaſtis amici?
Qui cecidit, ſtabili non erat ille gradu.

¶Heu quàm præcipiti merſa profundo — Ex 2. metro.
Mens hebet, & propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras,
Terrenis quoties flatibus acta
Creſcit in immenſum noxia cura.

¶Sic quod præcipiti via — Ex 6. metro.
Certum deſerit ordinem,
Lætos non habet exitus.

Ex lib. II.

¶Nunquam diues agit, qui trepidus, gemens — Ex 2. metro.
Seſe credit egentem.

¶Fœlix nimium prior ætas — Ex 5. metro.
Contenta fidelibus aruis:
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ ſera ſolebat
Ieiunia ſoluere glande.
¶Sed ſæuior ignibus AEtnæ
Feruens amor ardet habendi.

¶Mors ſpernit altam gloriam, — Ex 7. metro.
Inuoluit humile pariter & celſum caput.
AEquátque ſummis infima.

Ex lib. III.

Ex 5.metro. ¶Qui ſe volet eſſe potentem,
Animos domet ille feroces.
¶Quid genus & proauos ſtrepitis?
Si primordia veſtra
Authorémque Deum ſpectes:
Nullus degener extat,
Ni vitiis peiora fouens
Proprium deſerat ortum.

Sententiæ & PROVERBIA EX LVcretio.

Ex lib.1. ¶Semper in aſſiduo motu res quæque geruntur.
Ex lib.2. ¶Sed neque tam facilis res vlla eſt, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum conſtet: itémque
Nil adeò magnum, neque tam mirabile quicquam,
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.
Ex lib.3. ¶-Multóque in rebus acerbis
Acrius auertunt animos ad relligionem,
Quo magis in dubiis homines ſpectare periclis
Conuenit, aduerſíſque in rebus noſcere qui ſint.
¶Macerat inuidia ante oculos illum eſſe potentem:
Illum aſpectari claro qui incedit honore:
Ipſi ſe in tenebris volui, cœnóque queruntur.
¶Præterea gigni pariter cum corpore, & vnà
Creſcere ſentimus, paritérque ſeneſcere mentem:

Nam velut infirmo pueri teneróque vagantur
Corpore: ſic animi ſequitur ſententia tempus.
Inde vbi robuſtis adoleuit viribus ætas,
Conſilium quoque maius, & auctior eſt animi vis.
Pòſt vbi iam validis quaſſatum eſt viribus æui
Corpus, & obtuſis ceciderunt viribus artus,
Claudicat ingenium, delirat linguáque ménſque:
Omnia deficiunt, atque vno tempore deſunt.
¶Certa quidem finis vitæ mortalibus adſtat:
Nec deuitari lethum pote quin obeamus.
¶Quod ſiquis vera vitam ratione gubernat: Ex lib. 5.
Diuitiæ grandes homini ſunt, viuere parcè,
AEquo animo: neq; enim eſt vſquam penuria parui.
¶-Nunc aurum, & purpura curis
Exercent hominum vitam, bellóque fatigant.

Sententiæ &

PROVERBIA EX Martiale.

De ſue prægnante. Ex libro 1.
O quantum eſt ſubitis caſibus ingenium.
Daciani dogma laudat.
Nolo virum facili redimit qui ſanguine famam.
Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.
Ad Iulium.
Non bene diſtuleris videas quod poſſe negari:
Et ſolum hoc ducas, quod fuit, eſſe tuum.

Expectant curæque catenatique labores:
Gaudia non remeant, ſed fugitiua volant.
Hæc vtraque manu, complexúque aſſere toto:
Sæpe fluunt imo ſic quoque lapſa ſinu.
Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere, Viuam.
Sera nimis vita eſt craſtina: viue hodie.

De Gellia.

Ille dolet verè, qui ſine teſte dolet.

¶ Qui ducis vultus, & non legis iſta libenter:
Omnibus inuideas liuide, nemo tibi.

Ad Lucium Iulium.

Pingue ſolum laſſat, ſed iuuat ipſe labor.

In Sextum.

Ex libro 2. ¶ Durum eſt Sexte negare, cum rogeris:
Quanto durius antequam rogeris?

¶ Ipſe iubet mortis te meminiſſe Deus.

In Coſconium.

Nō ſunt longa: quibus nihil eſt quod demere poſſis.

Ad Colinum.

Ex libro 4. ¶ Si ſapis, vtaris totis Coline diebus:
Extremúmque tibi ſemper adeſſe putes.

De Curatio.

Nullo fata loco poſſis excludere: cum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia eſt.

Ad Regulum.

Ex libro 5. ¶ Hi ſunt inuidiæ nimirum Regule mores,
Præferat antiquos ſemper vt illa nouis.

Amicis eſſe donandum.

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis.
Quas dederis ſolas ſemper habebis opes.

De Encolpo.

Quid non cogit amor?

Ad Poſthumum.

Cras te victurum, cras dicis Poſthume ſemper:
Dic mihi cras iſtud Poſthume quando venit?
Quàm longe cras iſtud: vbi eſt? aut vnde petendum?
Nunquid apud Parthos Armenióſque latet?
Iam cras iſtud habet Priami, vel Neſtoris annos:
Cras iſtud quanti, dic mihi, poſſet emi.
Cras viues: hodie iam viuere Poſthume ſerum eſt?
Ille ſapit quiſquis Poſthume vixit heri.

In Pollam.

Quod tegitur, maius creditur eſſe malum.

Ad AEmilianum.

Semper eris pauper, ſi pauper es AEmiliane:
Dantur opes nullis nunc, niſi diuitibus.

De fama reditus Domitiani.

¶Certus abeſt author: ſed vox hoc nuntiat omnis. Ex libro 7.
Credo tibi: verum dicere fama ſoles.

Ad Licinium.

Viue velut rapto, fugitiuáque gaudia carpe.
Perdiderit nullum vita reuerſa diem.

Ad Priſcum.

¶Vxorem quare locupletem ducere nolim, Ex libro 8.
Quæritis? vxori nubere nolo meæ.
Inferior matrona ſuo ſit Priſce marito:
Non aliter fiunt fœmina, vírque pares.

Ad Domitianum.

Principis eſt virtus maxima, noſſe ſuos.

De columba Aretullæ.

Et Dominum mundi flectere vota valent.

Ad Titullum.

Rape, congere, aufer, poſſide: relinquendum eſt.

De Partheniana toga.

Ex libro 9. Quid non longa dies, quid non conſumitis anni?

In Magiſtrum ludi.

Nam vigilare leue eſt, peruigilare graue.

De M. Antonio.

Ex libro 10. Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus: hoc eſt
Viuere bis, vita poſſe priore frui.

Ad Q. Ouidium.

Gaudia tu differs: at non & ſtamina differt
Atropos, atque omnis ſcribitur hora tibi.

In laudem Neruæ Traiani.

Ex libro 11. Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores:
Et cum tot Crœſos viceris, eſſe Numam.

De Caio Proculo.

-Minus gaudent, qui timuere nihil.

In Zoilum.

Non eadem digitis pondera conueniunt.

In Cheremontem.

Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.
Quid ſi me tonſor, cum ſtricta nouacula ſupra eſt,
Tunc libertatem, diuitiáſque roget?
Promittam: nec enim rogat illo tempore tonſor:
Latro rogat: res eſt imperioſa timor.

Ad Caridemum.

-O quantum cogit egeſtas.

De Africano.

Ex libro 12. Habet Africanus millies: & tamen captat.
Fortuna multis nimis dat, ſatis nulli.

Ad Iulium.

Si vitare velis acerba quædam,
Et triſtes animi cauere morſus,

Nulli te facias nimis ſodalem:
Gaudebis minus, & minus dolebis.

In Zoilum.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus:
Rem magnam præſtas Zoile, ſi bonus es.

Ad Sparſum.

Numerare pigri damna quis poteſt ſomni?

Sententiæ &

PROVERBIA EX Sillio Italico.

¶Tum pudor accendit mentem: nec conſcia fallit Ex libro 1.
Virtus preſſa loco.
¶Nemo inſons: pacem ſeruant commercia culpæ. Ex libro 2.
¶Ardua virtutem profert via.
¶Et pace, & bello cunctis ſtat terminus æui. Ex libro 3.
¶-Ire per ora
Nomen in æternum paucis mens ignea donat.
¶Quantum etenim diſtant à morte ſilentia vitæ?
¶Gens ferri patiens, ac læta domare labores,
Paulatim antiquo patrum deſueſcit honori.
¶- Blandóque veneno
Deſidiæ, virtus paulatim euicta ſeneſcit.
¶Explorant aduerſa viros: pérque aſpera duro Ex libro 4.
Nititur ad laudem virtus interrita cliuo.
¶Pelle moras, breuis eſt magni fortuna fauoris.
¶Heu primæ ſcelerum cauſæ, mortalibus ægris
Naturam neſcire Deum. iuſta ite precati

Thure pio, cælúmque feros auertite ritus.

Ex libro 6. ¶-Et incerti fallax fiducia Martis.

¶Vera, ac ficta ſimul ſpargebat fama per vrbem.

Ex libro 9. ¶-Virtus futile nomen,
Ni decoris adſint patiendo tempora lethi.

Ex libro 11. ¶-Stat nulla diu mortalibus vſquam
Fortuna titubante fides.

¶-Læta fouere
Haudquaquam magni eſt animi decus.

¶-Pax optima rerum
Quas homini nouiſſe datum eſt: pax vna triumphis
Innumeris potior: pax cuſtodire ſalutem,
Et ciues æquare potens.

Ex libro 13. ¶Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.

Ex libro 15. ¶Magnanima inuidia virtus caret.

Ex libro 16. ¶O dirum exitium mortalibus! ô nihil vnquam
Creſcere, nec magnas patiens exurgere laudes
Inuidia!

Sententiæ &

PROVERBIA EX Statii Thebaidę.

Ex libro 3. ¶-Quid craſtina volueret ætas,
Scire nefas homini.

¶-Deus ecce furentibus obſtat.

Ex libro 6. ¶-Pulchrum eſt vitam donare minori.

¶.Si decidit hoſtis, — Ex libro 8.
Ire ſuper ſatis eſt, vitámque relinquere victo.
¶Omne homini natale ſolum.
¶Mille modis lethi miſeros mors vna fatigat. — Ex libro 9.
¶Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo — Ex libro 12.
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

EX SYLVIS STATII.

¶Quicquid habet ortus finẽ, timet: ibimus omnes,
Ibimus: immenſis vrnam quatit AEacus vmbris.

Sententiæ & PROVERBIA EX Valerio Flacco.

¶Ite viri mecum, dubiíſque euincite rebus. — Ex libro 1.
¶.Stabilem quando optima facta — Ex libro 2.
Dant animum, maiórque piis audacia cœptis.
¶.Fiducia mœſtis — Ex libro 3.
Nulla viris: ægro aſſiduè mens carpitur æſtu.
¶Rebus ſemper pudor abſit in arctis. — Ex libro 5.
¶Eſt amor, & rerum cunctis tutela ſuarum.
¶.Nulla cælum reparabile gaza. — Ex lib. 6.

Sententiæ & PROVERBIA EX Catullo.

Ad Varum.
Nimium idem omnes fallimur:neque eſt quiſquam
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Poſſis:ſuus cuique attributus eſt error:
Sed non videmus manticæ quid in tergo eſt.
Ad Leſbiam.
Difficile eſt longum ſubito deponere amorem,
Difficile eſt:verum hoc quod lubet,efficies.

Sententiæ & PROVERBIA EX Propertio.

Ad æmulum ſuum Gallum.
Ex libro I. Nec tibi nobilitas poterit ſuccurrere amanti.
Neſcit amor priſcis cedere imaginibus.
Ad Mecœnatem.
Ex libro 2. Nauita de ventis,de tauris narrat arator.
Enumerat miles vulnera,paſtor oues.

¶Omnes humanos ſanat medicina dolores:
Solus amor morbi non amat artificem.
Ad irriſorem.
Ac veluti primo taurus detrectat aratra:
Pòſt venit aſſueto mollis ad arua iugo.
Sic primo iuuenes trepidant in amore feroces:
Dehinc domiti poſt hæc æqua & iniqua ferunt.
Ad Cynthiam.
Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus vndæ,
Nec dubio nubes vertitur atra Noto:
Quàm facile irati verbo mutantur amantes.
¶Dum licet, iniuſto ſubtrahe colla iugo.
¶Non ſolum taurus ferit vncis cornibus hoſtem:
Verum etiam inſtanti læſa repugnat ouis.
Ad amicam de riuali.
Sed vobis facile eſt verba, & componere fraudes.
Hoc vnum didicit fœmina ſemper opus.
Non ſic incerto mutantur flamine Syrtes:
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto:
Quàm cito fœminea non conſtat fœdus in ira,
Siue ea cauſa grauis, ſiue ea cauſa leuis.
Ad Muſam.
Quòd ſi deficiant vires, audacia certe
Laus erit: in magnis & voluiſſe ſat eſt.
De Amore.
Quicunque ille fuit, puerum qui pinxit amorem,
Nónne putas miras hunc habuiſſe manus?
Hic primùm vidit ſine ſenſu viuere amantes:
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtrà ventoſas addidit alas:
Fecit & humano corde volare deum.

Voluptates ſuas explicat.
Errat qui finem veſani quærit amoris.
Verus amor nullum nouit habere modum.
Ad Cynthiam.
Ah pudeat certe, pudeat: niſi fortè quod aiunt,
Turpis amor ſurdis auribus eſſe ſolet.
Ad Demophontem.
Vnicuique dedit vitium natura creato,
Mi fortuna aliquid ſemper amare dedit.
De amoris ſeruitute.
Libertas quoniam nulli iam reſtat amanti:
Nullus liber erit, ſiquis amare volet.
Ad Cynthiam.
Siqua venit ſero, magna ruina venit.
¶ Inuidiam quod habet, non ſolet eſſe diu.
¶ Multũ in amore fides, multũ conſtantia prodeſt.
Ad Iouem pro amica ægrotante.
Nec forma æternũ, haud cuiquã eſt fortuna perẽnis:
Longius aut propius mors ſua quenque manet.
Ad Cynthiam.
Vino forma perit: vino corrumpitur ætas.
Ex libro 3. ¶ At non ingenio quæſitum nomen ab æuo
Excidet: ingenio ſtat ſine morte decus.
Ad amicam iratam.
Optima mors parca quæ venit apta die.
Ad Mecœnatem.
Turpe quod eſt nequeas capiti cõmittere pondus,
Et preſſum in flexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Flamma nec ex æquo ducitur vlla iugo.
¶ Hic ſatus ad pacem: hic caſtrenſibus vtilis armis:
Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ.

De auaritia.

Aurum omnes victa iam pietate colunt.
Aurea nunc verè ſunt ſecula: plurimus auro
Vænit honos:auro conciliatur amor.
Auro pulſa fides,auro vænalia iura:
Aurum lex ſequitur:mox ſine lege pudor.
Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Sententiæ & PROVERBIA EX Tibullo.

Ex libro primo.

Longa dies homini docuit parere leones: Ex elegia 4.
Longa dies molli ſaxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus vuas:
Annus agit certa lucida ſigna vice.
At tu dum primi floret tibi temporis ætas, Ex elegia 8.
Vtere:non tardo labitur illa pede.
Ah miſer,etſi quis primo periuria celat: Ex elegia 9.
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.
Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala.
Quis furor eſt atram bellis accerſere mortem? Ex elegia 10.
Imminet,& tacito clàm venit illa pede.

Ex libro II.

Iam mala finiſſem letho,ſed credula vitam Ex elegia vltima.
Spes fouet,& melius cras fore ſemper ait.

Spes alit agricolas: ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine piſces:
Cum tenues hamos abdidit antè cibus.
Spes etiam valida ſolatur compede vinctum:
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus.

Ex libro III.

Ex elegia 2. ¶ Frangit fortia corda dolor.

Ex elegia 3. ¶Non opibus mentes hominum, curǽque leuãtur:
Nam fortuna ſua tempora lege gerit.

Ex elegia 4. ¶Somnia fallaci ludunt temeraria nocte:
Et pauidas mentes falſa timere iubent.

Ex elegia 6. ¶Venit poſt multos vna ſerena dies.

Ex elegia 7. ¶Hei mihi difficile eſt imitari gaudia falſa.
Difficile eſt triſti fingere mente iocum.
Nec bene mendaci riſus componitur ore:
Nec bene ſollicitis ebria verba ſonant.
¶Vos ego nunc moneo, fœlix quicunque dolore
Alterius diſces poſſe carere tuo.

Sententiæ & PROVERBIA EX Claudiani libris.

In Ruffinum.

Deſinat elatis quiſquam confidere rebus.
¶Omnia mors æquat.

EX LIB. III. DE RAPTV PROSERPINAE.

Omnia quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.
Venator defeſſa thoro cum membra reponit,
Mens tamen ad ſyluas,& ſua luſtra redit:
Iudicibus lites,aurigæ ſomnia currus:
Vanáque nocturnis meta cauetur equis.
Gaudet amans furto:permutat nauita merces:
Et vigil elapſas quærit auarus opes:
Blandáque largitur fruſtrà ſitientibus ægris
Irriguus gelido pocula fonte ſopor.

EX LIB. CLAVDIANI IN EVTROPIVM.

¶Aſperius nihil eſt humili,cum ſurgit in altum: Ex libro 1.
Cuncta ferit,dum cuncta timet:deſæuit in omnes,
Vt ſe poſſe putent:nec bellua tetrior vlla eſt,
Quàm ſerui rabies in libera colla furentis.
Agnoſcit gemitus,& pœnæ parcere neſcit,
Quam ſubiit:dominique memor quē verberat,odit.
¶Sed quia cæcus ineſt vitiis amor,omne futurum Ex libro 2.
Deſpicitur,ſuadéntque breuem præſentia fructum:
Et ruit in vetitum damni ſecura libido.
¶-At nunc qui fœdera rumpit
Ditatur:qui ſeruat,eget.
¶-Quid non longa valebit
Permutare dies?

In nuptiis Honorii,Auguſti,& Mariæ.

Non quiſquam fruitur veris odoribus,

Hyblæos latebris, nec ſpoliat fauor,
Si fronti caueat, ſi timeat rubos.
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

De quarto Honorii Augusti conſulatu.

-Virtute decet, non ſanguine niti.
¶Maior & vtilior facta coniuncta potenti
Vile latens virtus.
¶-Tunc omnia iure tenebis,
Cum poteris rex eſſe tui. procliuior vſus
In peiora datur, ſuadétque licentia luxum:
Illecebríſque effræna fauet. tunc viuere caſte
Aſperius, quum prompta Venus: tum durius iræ
Conſulimus, quum pœna patet.
¶-Sola deos æquat clementia nobis.
¶-Componitur orbis
Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus.
¶Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.
¶Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
¶-Tum conſpicuus gratúſque geretur
Sub te teſte labor.
¶Perdurat non empta fides: nec pectora merces
Alligat.
¶-Præmiſſa futuris
Dant exempla fidem.

In conſulatu Manlii Theodori.

Qui fruitur pœna, ferus eſt: legúmque videtur
Vindictam præſtare ſibi.
¶-Diis proximus ille eſt,
Quem ratio, non ira mouet.

INDEX SENTENTIARVM ET PROVERBIORVM.

A

Abſens amicus 128
Accipitri rete tendere 59
Acerbæ res 144
Acerbum 148
Acta res 29
Actum agere 59
Acus 23
Adire Corinthum 115
Admirari 112
Admittere culpam 10
Adoleſcens 10
Aduerſa 109
Aduerſæ res 110
Adulter 88
Adulterium 77
Aduorſum ſtimulũ calces 59
AEgritudo 54
AEquum 138
AEquus animus 7
AErumnæ 131
AEtas 4.24.57.60.64.65.78.80.87. 134.145.148.150
AEtas grandior 63
AEtas hominum 39
AEthiops albus 117
AEuum 110.116.145
Agere 36.37
Agere actum 59
Agitur tua res 115
Aliena melius videre 54
Altum 29.134.142.157
Amans 15.35.46.51.55.70.72.87.153
Amare 7.13. 27. 48. 58.70.75 87.154
Amare ſeſe 12
Amator 5.6.21.33.47 111
Amica 17
Amici 35.41.57.75.90
Amici certi 30
Amicitiæ 84
Amicitiæ pares 91
Amicus 16.17.36.44.45.47.59.146
Amittere certa 31
Amor 9.12.14.15 42.44 51.52 60.61. 62.64.66.67. 70. 71. 72. 77. 78. 87. 130. 134. 140. 141. 143. 146. 151. 151. 153. 154
Amor cæcus 157
Amor pu 153

L.i.

Amor ſæuus 60
Amor ſui 107
Amorem ſectari ſolent vitia 27
Animos eneruare 71
Animum vincere 43
Animus 7.75.111.151
Animus æquus 7
Animus bonus 11.30
Anni 78.98
Annus 101
Anxietas 80
Aquæ 66
Aquilæ ſenectus 55
Arcanum ſcrutari 115
Ardor 140
Ardua 77
Argentum 5.106.111.112.121
Argentum auari 96
Arma 53
Ars 114
Artes 81
Artifices necis 75
Aſinus 8
Aſpergere aquam 17
Aſſiduus labor 80
Aſſueſcere 77
Aſtra 129.142
Auaritia 100.106.110.120.124.155
Auarus 96.107.112.114
Audaces, Audentes 64
Audentes fortuna iuuat 62
Auernus 61
Aula 127
Aura 116
Aures patulæ 115
Auribus teneo lupū 59
Auriculæ 125
Auriti teſtes 48
Aurum 8.12.76.85.92.125.132.145.155
Author 142

B

Bacchanalia viuere 117
Bacchæ bacchanti aduerſari 4
Barba 120
Beatus 102.113.114
Beatus nemo ante obitum 63
Belligerare cum diis 35
Bellum 62.133.149
Bene ſibi faciat 7
Benefacere 34
Beneficium 37.44
Beneficiū proprium 46
Beneuolentes 28
Blanditiæ 32
Bonum 6.10.11.13.53.120.141
Bonus 38

Bonus animus 11.30
Breue tempus 62
Breuis hora 63
Breuis ſtultitia 102
Breuis vita 31
C
Cæca dies 29
Cæca mens 127
Cæleſtis 72.73
Cælum 55.63
Calcare iacentem 141
Calidum prandium 34
Canis 29
Cantilenam canere 59
Canus 67.142
Captiuus 22
Captus amore 63
Carmen 86.90
Caſa 60
Caſta puella 88
Caſus 85.129.137
Cautus 114
Cenſus 67.89 121.124
Centones 17
Ceres 53
Certa amittere 31
Certi amici 30
Chorus 116
Cinis 36
Clades 140
Clementia 158
Clientes 23
Coaxatio 6
Coniugium 122
Collata ſigna 15
Colloquium 139
Color 78
Commendare 115
Commercia 149
Conditio 79
Conſcius 22.39
Conſcia mens 67
Conſilium 26.90.122
Conſilia recta 51
Conſors 126
Conſueſcere 76
Conſulere 44
Conſultum bene 25
Contentus 124.143
Conuerſatio 128
Copia 63
Coquus 31
Corinthum adire 115
Cornea fibra 125
Corrumpunt otia corpus 81
Coruus albus 119
Cras 142
Credere 48 88
Creditur male 14
Credulus 67
Crimen 67
Crimen prodere 62
Crines 78

Cuius rei homo 18
Culpa 79.137
Culpam admittere 10
Cultus 78
Cupido 63 86.100.122.
124
Cura 63.68.76.80 120.
133
Curios ſimulare 117
D
Damna 149
Daniſticum 22
Dauus ſum non OEdipus 50
Decet 136
Decipi 11
Dediſco 4.137
Delinquere 4
Delictum 104
Delingere ſalem 14
Deſerere 21
Deſidioſus 70
Deus 11.67.74.75.79.
116. 129.132. 134. 146.
150.158
Dicax 128
Dictum 52
Dies 61.99. 112 132.135.
136.141.142.148.155 156
Dies adimit ægritudinem 54
Dies cæca 29
Difficilis 144
Digitus 7
Dii 67
Dii memores 61
Diſco 4.137
Diues 8.34.76.123 142.
143
Diuinæ res 25
Diuitiæ 11.71.101.109.
114 121
Diuitiæ molles 119
Docilis 123
Doctum doces 35
Dolenda 70
Dolere 146
Dolium 29
Dolor 133 140.156
Dolus 11
Domeſtica exempla 123
Domus humilis 135
Dormire in vtrâuis aurem 54
Dos 4.5 7.8.36.100
Dotata 9
Dubia 135
Dubiæ res 151
Ducere funem 113
Duellum 117
Durum 130
E
Ebrietas 75
Ebrius 118

Ebur 21
Egomet me noui 31
Elatæ res 156
Elyſium 130
Emortuus 35
Eneruare animos 71
Eripere agnũ lupo 34
Erro 152
Erubeſcere 57
Eſca 23
Eſurire 41
Eſuriens 71
Euentus 21
Excelſus 131.141
Exempla 159
Exitus 66
F
Faba 10
Faber 116
Fabulã ſurdo narrare 54
Facere odioſe 26
Facere praua 60
Faciat ſibi bene 7
Facilis 144
Facilitas 58
Facinus 54
Factum 3.111
Fallacia 51
Pallere 133
Fama 36.67.88.92.107.
120.124.145.150
Fames 5.127
Fa miliaritas 53
Fas 60
Fata 61.121.134
Fatum 132
Fautor 3
Fauor 85
Ferenda mala 89
Ferre 84
Fert lapidem manu altera 7
Feſta 67
Feſtinans 34
Feſtus dies 8
Fici 28
Fides 45.61.73.90.127.
131.150.154.158
Fides Græca 6
Figularis rota 16
Finis 145
Flamma 13.68.73.154
Flare ſorberéque 22
Fœdera 157
Fœlix 156
Fœmina 61.74.77.
119.153
Fœmina diues 119
Fœminea ira 153
Foris ſapere 55
Forma 63 67.75.119.
134.151.154
Formica 105
Formoſus 73

Fortis 129
Fortiſſimus 127
Fortuna 7.11.30 39.41. 58.61.66 89.91 93. 96. 101.103 113.119.121.127. 128 129 132 133.134.135. 138. 139. 141. 142. 143. 148.150.154
Fortunæ hominum 38
Fruſtrata ſpes 38
Fulmina 139
Furor 2.57.61.69
G
Garrulus 115
Gaza 151
Gaudere 74
Gaudium 73.146.156
Gemitus 123
Generoſus 120
Generoſa mens 91
Genus 129.144
Gerræ 32
Gladius 27
Gladio iugulare 58
Gloria 61.91.122
Græca fides 6
Grandior ætas 63
Gratia 58
Gratus 86
Grauitas 119
H
Habere 124
Habuiſſe, & nihil habere 39
Hamus 14
Hamum vorare 47
Herbæ 31
Herus 10
Homo cuius rei 18
Homines habere quaſi pilas 10
Homines humorem habent 11
Hominum ætas 39
Hominum fortunæ 38
Hominum mens 62
Honeſta vita 140
Honor 84.121
Hora 112.113
Hortari 84
Hoſpes 25.26.73.93
Hoſtis 151
Humile 157
Humilis domus 135
I
Iactantia 17
Ianuæ lenoniæ 6
Ieiunus ſtomach⁹ 109
Ignarus 116
Ignauæ preces 63
Ignauia 24
Ignis 70.73
Ignorantia 135
Illicita 142

Illuſtres viri 141
Imbutus 112
Immedicabile vulnus 62
Immunificus 43
Impatiens 69
Imperitus homo 56
Imperium 25.56.99.132. 136.138
Impetus 69
Impiger mercator 111
Incipere 35
Incuſare probri 47
Indotata 8
Indulgentia 75
Infamia 36
Ingenium 10.50.75.89. 93.145
Ingratus 16.36.72. 122.
Ingratus homo 17
Inijcere tragulam 30
Inimicus 25
Iniuria 79
Innocens 4.12
Inſanus 109
Integer vitæ 96
tute hoc Intriſti 59
Inuidere 13.18.49
Inuidia 129.144.146. 150.154
Inuidus 112
Inuitus 55
Inuita 104
Iocus 156
Ira 30.66. 73.74.79. 87.112.138
Ira Dei 93
Irritare 4
Iudex 68.87.109
Iudicis tempora 89
Iugulare gladio 58
Iuppiter 37.60.127
idem Iuppiter 62
Ius ſummum 55
Iuſtus 99.140
Iuuenca 71
Iuuenci 74
Iuuenis 28.72.103.153

L

Labes 117
Labor 60.61.67.77.146
Labor aſſiduus 80
Lac 24
Lachrymæ 75.81
Lædere 84.90
Lætitia 84
Lætus 98
Languor 97
Lapis 5.13
Lapidem fert manu altera 7
Laterem lauare 59
Laterna 9
Latro 148

Latrones 111
Lauare laterem 59
Laudare 67.115.131
Laus 93 120
Leges 127
Lenoniæ ianuæ 6
Lepus 53
Lethum 126.145.155
Liber 53
Liberi 30.56
Liberi homines 34
Licentia 54
nõ Licet hominẽ, &c. 55
Lingua 121
Liuor 70.84.88
Loqui 16
Loripes 117
Lucrum 11.124
Luctus 132
Ludus 116
Lupo agnũ eripere 34
Lupũ auribus tenere 59
Lupus 41
Luſciniola 17
Lutum 31
Luxuria 122
Luxuriare 74
Luxuries 127
Luxus 133

M

Magnæ res 73
Maieſtas 62
Maiorum mos 45
Mala mulier 26
Mala vicina bonis 70
Mala vxor 25
Malè creditur 14
Male narrando 60
Malè res vertunt 37
Maledictum 14
Malefacere 4
Mali 61
Malo benefacere 34
Malum 6.36.128.130.
138.142.155
Malum vicinum 28
Malus 118
Mantica 126
Manu altera fert lapidem 7
Manus 73
Manus oculatæ 6
Mare 5.13
Mars 150
Materia proba 35
Matres 55
Me noui egomet 31
Medicina 68.79.135.153
Medicus 79
Mediocritas 97.100
Memor 31
Memoria 136
Mens 63.88.97.141.
143.149.151

Mens cæca 126
Mens conſcia 67
Mens generoſa 91
Mens hominum 62
Menſa 44
Menſura 122
Mercator 111
Merx 33.116.119
Merere 81
Mereri 13
Meretrix 5.6.23.49.107
Metuens 114
Metus 87.135
Miles 127
Mina 73
Minæ 138
Miſer 12.84.86.129.137.142.148
Miſeriæ 131
Modus 33.107.126.136
Mœror 3
Mouere 14
Montes auri polliceri 58
Mora 77.126.140.149
Morbus 110.126
Mori 97.140
Mors 38.72.89.96.98.99.102.103.122.127.130.137.143.151.154.155.156
Mors rerum 115
Mortuus 29.60
Mos 78.33.45.75
Mos hominum 51
Mos maiorum 45
Morē hunc homines habent 11
Mores lepidi 21
Mores mulierum 54
Mores puellarum 93
Motus 144
Muliebre ingeniū 41
Mulier 7.21.25.32.48.53.58
Mulier mala 26
Mulier proba 14
Mulier tacita 38
Mulierum mores 54
Mulierum vitia 35
Munera 73.79
Munitum oppidum muro 37
Mutuum 29.45

N

Narrando male 60
Narrare fabulam ſurdo 54
Natale ſolum 80
Natura 107.124.154
Nauigare in portu 51

Nauis 32
Nauita 152
Nebula 30
Nefas 60
Nequid nimis 50
Neſcire Deum 149
Nimium 91
Nobilitas 119.120
Nocens 142
Nodum in ſcirpo quærere 51
Nodus 23
Nomen 131
Noſcere ſe 31
Noſtri noſmet pœnitet 59
Nota res 42
Noui egomet me 31
Nubere 67.72
Nubila 143
Nudo detrahere veſtimenta 5
Numen 127
Nummi 118
Nupta 79
Nurus 58
Nux 13

O

Obliuiſci 12
Obſequium 50.36
Occaſio 6.36
Oculus 29
Oculatæ manus 6
Oculatus 48
Odium 135.138
Odioſè facere 26
Officium 44
Oleum 33.35
Omnis 76
Onus 87
Operam perdere 35.37
Opes 148
Oppidum munitum muro 37
Opulentus 8
Orbis 158
Ordo 128
Ornatus 33
Orpheus 130
Ortus 151
Otia 69.80.127
Otia corrumpunt corpus 81
Ouis 53.153

P

Pallium 46
Palus palo 23
Par pari 5
Paraſitus 52
Parce 45
Parentes 39
Parentes probi 101
Parere iuſſis 141

Parſimonia 14.44
Paruo viuere 109
Paruum 98.145
Paruus 70
Paſtor 152
Pater 30
Pati 72
Patiens ferri 149
Patientia 89.96.127
Patria 67.99.117.136
Patrimonium 121.122.
125
Patulæ aures 115
Pauper 7.8.38.67.89.
114.142
Pauperies 100.113
Paupertas 41.60.71.
118.126.141.143
Pax 79.149.158
Peccare 79.114.136
Peccatum 77
Pecunia 57.100.103.
113.119.121
ſine Pennis volare 5 35
Penſa 128
Perdere operam 35 37
Perferre 89
Periculum 54
Peritare per virtutem
12
Peruigilare 148
Pes dexter 121
Petere 81
Pictores 103
Pietas 132.137
Piger 38
quaſi Pilas homines ha-
bere 10
Piſcari in aere 5
Planus 115
Pœna 79.88.99.
123.155.158
Pœnitet peccaſſe 140
Poetæ 104
Polliceri mõtes auri 58
Pollicitum 74
Pondera 148
Portus 28
Poſtulare à pumice aquã
36
Potens 144
Potentes 90
Potentia 62
Poteſt 49
Poteſtas 15.103.118
Potio 23
Præceps via 143
Præcepta 70
Præcipere 104
Præco 18
Præda ſordida 87
Prætor 123
Prandium calidum
34

Princeps 115.142.158
Principium 68
Principium dimidiū totius 27
Probus 43
Proba materia 35
Proba mulier 14
Probitas 93.117
Probitas coniugis 141
Probri incuſare 47
Procellæ 137.142
Procliuis 50
Prodere crimen 62
Proprium beneficiū 46
Prouincia 120
Prudentia 124
Pſittacus 125
Publica via 13
Pudens 103
Pudet 16.29
Pudicitia 72.118
Pudor 122.132.133.135.140.149.151
Puellæ 71.73.88
Puellarum mores 93
Puer 103
Pugnare amore 73
Pulchrum 24
Pumex 36
Q
Quærendo 55
Quærere 75
Quæſtus 48.50
Quandoque bonus 104
Quaſſus 91
Querimoniæ 100
Quid ſi nunc cælum ruat? 55
Quies 128.135.157
Quot homines 59
R.
Rapere 142
Rara auis 118.125
Ratio 158
Refert 58
Regnum 79.129.131 135.138 140
Repertum 159
Reprehendere 115
Requies 72
Res 57.58.117
Res anguſta 118
Res magnæ 73
Res malè vertunt 37
Res nota 42
Res ſecundæ 57.77.135
Rete accipitri tendere 59
Rex 73.131.136.152.159
Rex ſuus 40
Ridiculus mus 103
Rimæ 52
Riſus 156
Rodere amicum ab-

ſentem 128
Rogari 146
Rota 128
Rota figularis 16
Ruber 149
Ruina 91.154
S
Sacculus 124
inter Sacrum, &c. 12
Sæuire 17
Sæuus labor 76
Salem delingere 14
Saltus 15
Salus 7.155
Sanitas 133
Sanus 109
Sapere 28.57.58
Sapere foris 55
Sapiens 37.39.59.106.
110.114
Sapientia 44.124
Sarta tecta 43
Scelus 123.129.131.140
Sceptra 136.138
Scire tuum 125
Scirpus 51
Scribere 105
Scrupulus 51
Scrutari arcanum 115
Secundæ res 57.59.
77.110.135
Securæ dapes 142
Seges 74
Semita 122
Senecta 58.67 123.
Senectus 57.59.64.
121.128.142
Senectus aquilæ 55
Senex 16.28 104.118.123
Senilis 67
Seritur 16
Seruire 10
Seruitium 13.137.159
Seruitus 2
Seruus 5.7.9.16.18.22.
24.25 35.38.39.121
Sibi benefacere 7
Signis collatis 16
Silentium 77.149
Silere 134
Similis 18
Similis ſui 42
Simulare Curios 117
Simulata verba 137
Sine pennis volare 35
Socrus 58
Sodalis 149
Solertia 63
Solum 67.146.151
Solum natale 80
Somnia 156
Somniare 23
Somnus 22.88.130.139
Sorbere 22

Sordida præda 87
Soricina 18
Sors 60.64.105.114. 132.137
Spectator 104
Species recti 103
Sperare 17.101
Spes 38.57.156
Spiritus 79
Stabilis 151
Stomachus ieiunus 19
Studium 67
Stulte 44
Stultitia breuis 102
Stultus 34.52.114
Stygiæ 142
Suauia 7
Subblandiri 15
Sudare 6
Sues 17
Suffragium 116
Sui ſimilis 42
Summi montes 98
Summum ius 55
Sumptus 6.25.41
Supellex 126
Superbia 158
Surdo narrare fabulam 54
Suus cuique charus 12
Suus cuique mos 59
Suus rex 40

T

Tacere 88
Tacita mulier 38
Tacitus 115
Tardus 33
Tarditudo 34
Taurus 153
Tecta ſarta 43
Tellus 109.127
Tempeſtas 67.139
Templum 125
Tempora iudicis 89
in Tempore 54
Tempus 64.66.68. 69.74.85.92.134.138
Tempus malum 132
Tendere rete accipitri 59
Tenere lupum auribus 59
Teſtis 120.158
Timere 136.137.148
Timidus 22.30.63.134
Timor 62.73.84.129. 148
Tonſor 148
Tragulam iniicere 30
Tremere 6
Triſtia 67
Tumultuari 34
Tunica 46
Turpis 117

Tute hoc intriſti 59

V

Vadum 51
Validum eſt 92
Varia vita 47
Velum 16.98
Venari 5
Venatus 41
Venena 87
Venia 140
Venter 125
Ventoſa plebs 116
Ventoſus 88
Venus 53.74
Verba 85
Verecundus 7
Veritas 50.136.137
Veteres 87
Vetuſtas 93
Via 15.34 140.135
Viator vacuus 121
Vicinum malum 28
Viciſsitudo 53.86
Victi 61
Victor 76.129.133.136
Victoria 158
Victus 129
Vigilare 148
Vigilatæ noctes 75
Vincere animum 43
Vindicta 87.130
Vinum 9.32.49.50.71.74.87.154
Violentus 136
Virgo 16
Virtus 4.12.43.48.64.67.92.99.110.111.113.120.122.124.127.133.138.141.149.150.158
Vis concilii 99
Vita 57.142.150
Vita breuis 31
Vita ſera 146
Vita varia 47
Vitæ integer 96
Vitium 61.107.109.117.120.124.128.132.136
Vitia mulierum 35
Vitia ſectari ſolent amorem 27
Viuere 101
Viuere Bacchanalia 117
Viuere paruo 109
Viuere ſuo voto 127
Vllus 85
Vltio 123
Vncæ nares 125
Volare ſine pennis 35
Voluntas 84.119

Voluptas 3.28 60.63. 75.104.112.122.132
Vorare hamum 47
Vortant malè res 37
Votum 130
Vrbs 34
Vrſi ſæui 124
Vſus 57
Vti foro 59
Vulnus 69.71.85
Vulnus immedicabile 62
Vultus 131.142.146
Vxor 8.39.41.112.119. 142
Vxor mala 25